

Mirza Ghulam Ahmad /
Introduktion til Islam

Mirza Ghulam Ahmad
Introduktion til Islam

PÅ DANSK VED
A. S. MADSEN

Gyldendals Uglebøger

Introduktion til Islam

er oversat fra amerikansk efter

„The Philosophy of the Teachings of Islam“

Copyright 1953 by The Ahmadiyya Movement in Islam

(2141 Leroy Place, N. W. Washington 8, D. C.).

Den danske oversættelse

Copyright 1973 by Nusrat Djahan Moskeen,

Eriksminde Allé 2, Hvidovre.

Omslag: Leif Rosby.

Bogen er sat med Intertype Baskerville

og trykt hos Nordisk Bogproduktion A.S. Haslev.

Printed in Denmark 1973.

ISBN 87 00 58551 3

Forord	7
Introduktion	9
<i>Spørgsmål 1:</i>	
Menneskets fysiske, moralske og åndelige stade	11
<i>Spørgsmål 2:</i>	
Hvad lærer Qur'anen om menneskets tilstand i det kommende liv?	110
<i>Spørgsmål 3:</i>	
Målet for menneskets liv og midlerne til at nå det	129
<i>Spørgsmål 4:</i>	
Hvordan lovens praktiske forordninger virker i dette liv og det kommende	140
<i>Spørgsmål 5:</i>	
Kilder til guddommelig erkendelse	149
Appendiks	171

FORORD

„Islami Usul ki Filasafi“ er navnet på Mirza Ghulam Ahmads (1835–1908) indlæg på den inter-religiøse konference i Lahore (nu W. Pakistan) i 1896. Oprindeligt skrevet på urdu har denne enestående bog set utallige udgaver og mange oversættelser: den er nu tilgængelig på engelsk, fransk, spansk, arabisk, persisk, kinesisk, burmesisk, singhalesisk og gudjrati.

I denne oversættelse til dansk har vi fulgt den reviderede oversættelse, udsendt af Fazl Mosque, Washington D.C. fra 1953. Den første engelske oversættelse blev udsendt af det berømte Londonforlag Luzac & Co. i 1910. Senest er den udgivet på engelsk i billigbog-form i et oplag på 100.000.

Efter at have læst denne lille bog skrev den russiske forfatter Lev Tolstoj (1828–1910): „De tanker, jeg har fundet i denne bog, er meget dybsindige og sande.“

At det 10. sprog, denne bog oversættes til, bliver dansk, skyldes helt og fuldt Islams Ahmadiyya Bevægelses utrættelige arbejde for at udbrede kendskabet til Islam. Mirza Ghulam Ahmads navn er uløseligt knyttet til den moderne Islams ekspansion. Den forjættede Messias (Guds fred være over ham) har i denne lille bog besvaret flg. centrale spørgsmål:

1. Menneskets fysiske, moralske og religiøse tilstand
2. Menneskets tilstand i livet efter døden
3. Hensigten med menneskets liv og midlerne til opnåelse heraf
4. Virkningen af de menneskelige handlinger i dette og det kommende liv
5. Kilderne til erkendelse af Gud

Som man ser: spørgsmål, der har central og afgørende betydning i vurderingen af enhver religion. Derfor er denne bog også et fulgyldigt udtryk for Islams lære. At mere end 200 vers fra den Hellige Qur'an er citeret og fortolket, viser den autoritative karakter, bogen har. Vi gør opmærksom på, at der i oversættelserne fra Qur'anen ikke fra forfatterens side er tilstræbt en ordret oversættelse, men en fuld udfoldelse af det meningsindhold, der ligger i den arabiske tekst. En jævnføring med den danske oversættelse af Koranen (Borgen 1967) vil overbevise om, at der er tale om en korrekt gengivelse i alle tilfælde, en gengivelse, der tager sproglige finesser og sammenhængen i teksten i betragtning.

At den mand, der skriver denne bog, selv er modtager af direkte guddommelig åbenbaring, og er overbevist om, at Gud som den Levende Gud stadig åbenbarer sig, og at mennesker kan få adgang til denne den sikreste form for Guds-erkendelse, giver bogen en autoritet, der er større end den, nogen almindelig forfatter – hvor lærd han end måtte være – kan gøre krav på.

Nusrat Djahan Moskeen, Eriksminde Allé 2

A. S. Madsen

INTRODUKTION

*Enhver påstand og alle argumenter er baseret på
Den Hellige Qur'an*

På denne udmærkede konference, hvor talsmænd for forskellige trossamfund – indenfor visse foreskrevne emner – vil fremstille deres henholdsvis religioners skønhed – vil jeg som repræsentant for Islam dvæle ved den islamiske tros skønheder. Før jeg går over til de egentlige emner, beder jeg Dem bemærke, at alle påstande og argumenter vil blive baseret på og hentet fra Den Hellige Qur'an. Jeg anser det for en sag af førsteangs betydning, at enhver, som tror på et eller andet helligt skrift som Guds åbenbarede ord, skulle sætte de samme grænser for sit forsvar for den religion, han repræsenterer, at han ikke går udenfor den pågældende hellige bog eller bygger på andre argumenter end dem, bogen forsyner ham med. For hvis han ikke iagttager denne regel, så skaber og udbreder han i virkeligheden en ny bog – og taler ikke om den bog, han hævder at forsvare. Derfor – da det er min opgave at vise Qur'anens skønhed og at begrunde dens enestående fuldenshed og overlegenhed over alle andre hellige bøger – vil jeg iagttage den nævnte regel og udelukkende bygge på Qur'anen for hver eneste påstand og ethvert argument, jeg måtte anvende, idet jeg kun anerkender, hvad der dér siges med klare ord, eller hvad der fornuftigt kan udledes af sådanne ord.

Da de andre talere også forventes at iagttage ovennævnte fornuftige regel, vil der være en god lejlighed for folk med sund dømmekraft til at danne sig en mening om de forskellige hellige skrifers respektive fortjenester – de hellige skrifter, som alle hævdes at være åbenbarede. Af samme grund vil jeg undlade at henvise til de værker, som indeholder Den Hellige Profet Muhammads egne overleverede ord og ikke

gå udover Guds eget talte ord, sådan som det er nedfældet i Qur'anen. Kort sagt: dette er dagen, hvor Qur'anens stråle-
glans og fuldkommenhed skal manifesteres, og jeg bønfaller i al ydmyghed den Almægtige Gud om at stå mig bi i dette mit forehavende. Amen.

SPØRGSMÅL 1:

Menneskets fysiske, moralske og åndelige stade

Det første spørgsmål drejer sig om menneskets fysiske, moralske og åndelige stade eller stadier. Den Hellige Qur'an bruger selv denne inddeling ved at definere 3 forskellige kilder til disse 3 stadier i menneskets liv og udvikling.

Det første stadium:

Det første stadium, hvor menneskets fysiske eksistens tager sin begyndelse, kaldes *Nafs-i-ammāra*, som betyder den ukontrollerede sjæl eller den sjæl, der hælder mod det onde. Qur'anen siger:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ

„Det er karakteristisk for Nafs-i-ammāra, at den bevæger mennesket mod det onde, forsøger at lede det mod uretfærdige og umoralske mål og stiller sig i vejen for dets stræben mod fuldkommenhed og moralsk fuldendthed“ (Sura Jūsuf, v. 54)

Kort sagt: menneskets natur har tilbøjelighed til det onde og til overtrædelser på et vist stadium i dets udvikling, og så længe som det er blottet for høje moralske egenskaber, er denne onde natur fremherskende i det. Det er en slave af denne tilstand, så længe det ikke vandrer i lyset af sand visdom og kundskab, men handler i lydighed mod de naturlige tilbøjeligheder til at spise, drikke, sove, blive vred og ophidset o.s.v. ligesom de laverestående levende væsener.

Det andet stadium:

Såsnart mennesket imidlertid befrier sig for de animalske lidenskabers diktatur og under ledelse af fornuft og erkendelse holder de naturlige drifter under kontrol og behersker dem i stedet for at beherskes af dem – kort sagt, når en omdannelse fra grovhed til moralitet udvirkes i dets sjæl, går mennesket ud af det fysiske stadium og bliver et moralsk væsen i ordets egentlige betydning. Kilden til menneskets moralske stadi kaldes *Nafs-i-lawwāma* eller den selv-anklagende sjæl (samvittigheden) i Den Hellige Qur'ans terminologi. I Sura al-Qijāma finder vi:

وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

„Og Jeg kalder til vidne sjælen, som retter bebrejdelser mod sig selv (i enhver pligtforsømmelse eller ved den ringeste ulydighed, idet den er sig bevidst at have gjort noget forkert)“

(*al-Qijāma*, v. 3)

Dette er kilden, hvorfra der strømmer et højt moralsk liv, og når mennesket når dette stadium, befries det for dyriskhed. At Gud kalder den selv-anklagende sjæl til vidne, angiver den anseelse, denne har. For forandringen fra den ulydige til den selv-anklagende sjæl er et sikkert tegn på forbedring og renselse og gør sjælen fortjent til anerkendelse i Guds øjne. *Lawwāma* betyder bogstaveligt en, som bebrejder sig selv strengt, og *Nafs-i-Lawwāma* eller den selv-anklagende sjæl har fået dette navn, fordi den bebrejder et menneske det onde, det har øvet, og holder igen på utæmmede lidenskaber og dyriske begær. Dens tendens er på den anden side at frembringe ædle egenskaber og et moralsk sindelag, så den kan omdanne livet på en sådan måde, at den bringer dets løb og bane ind under mådehold og at begrænse de kødelige lidenskaber og sanselige begær på en sådan måde, at den holder dem indenfor rimelighedens grænser. Skønt den selv-anklagende sjæl bebrejder sig selv fejl

og skrøbeligheder, er den alligevel ikke fuldstændig herre over sine tilbøjeligheder, og heller ikke stærk nok til udelukkende at handle moralsk. Kødets svaghed får af og til overhånd, og så snubler den og falder tilbage. Dens svaghed ligner da et barns: det ønsker ikke at falde, men dets svage ben kan sommetider ikke bære det. Barnet fortsætter imidlertid ikke i sin svaghed. Enhver svigten fører til et nyt forsøg. Kort sagt: på dette stadi er sjælen ivrig efter at nå moralsk fuldkommenhed og gør oprør mod den ulydighed, der er karakteristisk for det første stadi eller det animalske stadi, men afviger af og til fra pligtens vej, selvom den stræber og længes efter moralitet.

Det tredje stadium:

Det tredje og sidste trin i sjælens fremadskridende bevægelse nås, når den når til kilden til alle åndelige egenskaber. Sjælen er med Qur'anens ord på dette stadium: *Nafs-i-mutmainna* eller sjælen, der har fundet fred. Således siger Qur'anen:

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً
مَّرْضِيَةً قَدْ دَخَلِي فِي عَبْدِي وَأَدْخَلِي جَنَّتِي

*„O du sjæl, som har fundet fred og ro (og som er fuldtud tilfreds med Herren), vend tilbage til din Herre, idet du har fundet tilfredshed i Ham, og Han har velbehag i dig. Træd derfor ind blandt Mine tjenere og træd ind i Mit paradis“
(al-Fadsjr, v. 28–31)*

På dette stadium er sjælen befriet for al svaghed og skrøbelighed og er omgjordet med åndelig styrke. Den er fuldstændig forenet med Gud og kan ikke eksistere adskilt fra Ham. Som vand strømmer med stor kraft nedad en skråning og på grund af sin mængde og fraværet af enhver hindring styrter frem med uimodståelig styrke, således strømmer sjælen

på dette trin – fri for alle hindringer – uhæmmet imod sin Skaber. Det er hertil det ovenfor nævnte vers sigter. Det er ydermere klart af ordene „O du sjæl, som har fundet fred og ro i Herren, vend tilbage til Ham“, at det er i dette liv og ikke efter døden, at denne store omformning udvirkes, og at det er i denne verden og ikke andetsteds, at adgang til paradiset skænkes den. Atter: da sjælen har fået bud om at vende tilbage til sin Herre (Rabb, bogstaveligt: Opfostrer), er det klart, at en sådan sjæl kun finder sin styrke i sin Herre. Guds kærlighed er dens næring, og den drikker i fulde drag af livets kilde og frelses derfor fra døden. Den samme tanke udtrykkes andetsteds i Qur'anen med følgende ord:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّهَا

„Den, som har rensset sin sjæl for kødelige lidenskaber, er frelst og skal ikke tilintetgøres; men den, der giver efter for utæmmede verdslige lidenskaber, skal visselig fortvivle om sit liv“ (al-Sjams, v. 10–11)

Kort sagt: disse 3 stadier i sjælens vandring kan kaldes: det fysiske, det moralske og det åndelige stade. Af disse er det fysiske stade, nemlig det, hvor mennesket søger at tilfredsstille kødets begær, farligst, når lidenskaberne går amok. For da sker det, at de giver menneskets moralske og åndelige egenskaber dødsstødet, og derfor er dette stade af Gud blevet kaldt: den ulydige sjæl – i Hans eget hellige ord.

Det næste spørgsmål, vi må tage op, er da: hvilken virkning har Qur'anens lære på menneskets fysiske tilstand, hvorledes retleder den os med hensyn til denne tilstand, og hvilke praktiske grænser sætter den for vore naturlige tilbøjeligheder? Det kan i begyndelsen bemærkes, at ifølge Islams bog er menneskets fysiske tilstand nært forbundet med dets moralske og åndelige tilstand – i så høj grad, at selv dets måde at spise og drikke på spiller en rolle i formningen af dets moralske og åndelige egenskaber. Hvis de naturlige be-

gær reguleres på rette vis, antager de karakteren af moralske egenskaber og påvirker dets åndelige tilstand på afgørende måde. Det er af den grund, at den største vægt er blevet lagt på ydre renhed og renlighed og på legemets rette stillinger i alle former for hengivelse og bøn og i alle bud vedrørende indre renhed og moralsk retskaffenhed. Forbindelsen mellem menneskets fysiske og åndelige sider bliver ligeledes indlysende ved en opmærksom iagttagelse af reaktionen på fysiske påvirkninger og omvendt. Gråd gør – selvom den fremkaldes kunstigt – hjertet bedrøvet, medens latter – selvom den stimuleres kunstigt, gør én munter. På samme måde fremkalder legemets nedkastelse med pande, hænder og knæ på jorden (som i den islamiske bøn) ydmyghed og tilskynder sjælen til tilbedelse af Skaberen, medens stoltseren omkring stimulerer forfængelighed og opblæsthed.

Disse eksempler er tilstrækkelige til at illustrere virkningen af fysiske attituder på menneskets åndelige tilstand. Erfaringer viser os også den virkning på hjertet og sjælen, som fremkaldes af vor føde. For eksempel mister vegetarer i sidste ende alle modige egenskaber. Derfor er resultatet af at give afkald på animalsk føde hjertets svaghed og et endeligt tab af tapperhedens ædle egenskab. Virkningen af samme lov kan ses selv mellem pattedyr, for de planteædende dyr besidder ikke en hundrededel af de kødædendes mod, og det samme kan siges om fugle. Der er ikke den mindste tvivl om, at føden spiller en vigtig rolle i karakterdannelsen. Ydermere: ligesom den totale udelukkelse af kød fra ens føde resulterer i visse mangler, således er overdådighed af kød også skadelig for ens karakter, f. eks. ville en sådan umådeholdenhed tendere mod at ødelægge alle ydmyge egenskaber. De, der slår ind på den gyldne middelvej, bliver arvinger til begge sæt af egenskaber, nemlig mod såvel som ydmyghed. Det er med denne vigtige lov for øje, at Den Hellige Qur'an siger:

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

„Spis (kød såvel som anden føde), men giv ikke efter for umådehold (i nogensomhelst føde, så at din karakter eller din sundhed lider skade deraf)“ (al-A'rāf, v. 32)

Jeg har talt om virkningen af den fysiske side af menneskets natur på den moralske, men det må også erindres, at indre erfaringer også har ydre virkninger. Sorg bringer tårer frem i øjnene, og glæde får én til at le. Således er der en naturlig forbindelse mellem legeme og sjæl, og alle fysiske handlinger, såsom det at spise, drikke, sove, gå, bevæge sig, hvile o.s.v. frembringer nødvendigvis en tilsvarende virkning på det, der vedrører sjælens tilstand som noget, der adskilles fra de ydre manifestationer. En rystelse, som én del af hjernen udsættes for, bevirker hukommelsestab, medens en rystelse, som rammer en anden del, medfører tab af følelsens. Luft, der indeholder pestens giftige mikroorganismer, ødelægger først legemet og så sjælen, og på nogle få timer beskadiges hele det indre system, hvor de moralske impulser findes, og det ulykkelige offer dør som en sindssyg. Alt dette viser, at der er en hemmelighedsfuld forbindelse mellem menneskets legeme og sjæl, selvom løsningen af dette mysterium måske ligger udenfor menneskelig formåen og fatteevne.

Sjælen er en emanation fra legemet

Et andet argument, der sigter på det forhåndenværende emne, er at legemet selv er sjælens moder. Sjælen kommer ikke fra et eller andet sted i himlene og trænger så ind i kroppen, når den befinder sig i moders liv, men den er så at sige et lys eller en essens, som ligger skjult i sæd- og ægcelle, og som vokser med legemets vækst. Guds Hellige Ord lader os forstå, at sjælen vokser ud fra kroppen, medens denne udvikles i moders liv. Således siger det:

ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَرَّكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ

„Så omdanner vi legemet (som har udviklet sig i moders liv) i en ny form og manifesterer endnu en skabelse ud af det (som kaldes sjælen), og velsignet være Gud, den fuldkomne Skaber, som ikke har nogen lige“ (al-Múminūn, v. 15)

Der ligger en dyb hemmelighed i ordene: „Vi manifesterer endnu en skabelse ud af det“. Disse ord kaster lys over sjælens natur og angiver det stærke og mystiske bånd mellem den og legemet. Den antydning, som Guds ord har givet os om naturen af den forbindelse, der eksisterer mellem krop og sjæl, fører os til en anden vigtig konklusion. Den lærer os, at de ord et menneske taler og de handlinger det øver, er underkastet samme lov, hvis de siges og gøres for Guds skyld og for at manifestere Hans ære, og hvis de reguleres af Hans bud. D.v.s. at der i alle oprigtige ydre handlinger er en sjæl skjult, ligesom i menneskets sæd og æg, og efterhånden som disse handlingers legeme gradvis udvikles, kommer den skjulte sjæl til syne i dem. Når den fuldkomne legemliggørelse af handlingerne finder sted, stråler sjælen pludselig frem i fuldendt klarhed og stråleglans og kommer til syne, for så vidt sjælen kan ses, og derpå indtræder en jævn fremadbevægelse i livet. Denne fulde udvikling af handlingernes legeme følges af en fremstrålen af det indre lys ligesom et lynglimt. Dette stadiet beskrives i billedsproget i Den Hellige Qur'an med følgende ord:

وَإِذَا سَوَّيْتَهُ وَنَفَخْتَ فِيهِ مِنْ رُوحِي

فَقَعُوهُ لِيُذَيَّبَ

„Når Jeg har formet legemet og fuldendt alle manifestationer af ære og åndet Min ånd i den, så kast jer ned (i lydighed) for det“ (al-Hidsjr, v. 30)

Dette vers antyder også samme tanke, nemlig: ved den fuldkomne legemliggørelse af de gode gerninger lyser sjælen i dem op. Den Almægtige Gud beskriver denne sjæl som Sin egen ånd og angiver dermed, at den har del i en guddommelig natur. For legemet er først fuldt udviklet efter at de fysiske begær er udslukket, og derfor skinner det guddommelige lys, der før var svagt og uklart, nu frem i sin fulde glans og gør det til en pligt for enhver at bøje sig ned for denne manifestation af ære og stråleglans. Alle drages naturligt imod den og falder på deres ansigter foran den undtagen det ondes ånd, som elsker mørke.

For at vende tilbage til emnet. Sjælen er et lys, som udspringer fra legemet, medens det udvikles i moders liv. Når jeg siger: Sjælen udspringer – mener jeg, at først er den skjult og opfattes ikke, skønt dens væsen indeholdes i det spirende liv, og ligesom legemet gradvis udvikles, vokser sjælen sammen med det for endelig at manifestere sig. Der er ikke mindste tvivl om, at det mystiske bånd, sjælen knyttes til legemet med, er i overensstemmelse med Guds plan og Hans vilje. Den er en strålende essens i det spirende liv selv. Den er ikke en del af det i samme betydning som stof er en del af stof, men på samme tid ville det være ukorrekt at sige, at den kommer udefra eller – som nogle mennesker fejlagtigt forestiller sig det – falder på jorden og blandes med substansen i æg og sæd. Den findes dér skjult, ligesom ild er skjult i flint. Guds hellige Ord giver ingen støtte for det syn, at sjælen kommer fra himlene, som noget fra kroppen adskilt, og derpå trænger ind i moderlivet. Tanken er helt forkert og i fuldstændig modstrid med naturens love. De tusinder af insekter, som vi daglig iagttager i rådden føde eller i uvaskede sår kommer ikke udefra eller stiger ned fra himlen. Deres eksistens beviser, at sjælen vokser ud af kroppen og lige så sikkert er en Guds skabning som alt andet.

Sjælens anden fødsel

Af det slutter vi, at den Almægtige Gud, som i Sin fuldkomne visdom og almægt har skabt sjælen ud af legemet, har villet og ønsket, at sjælens anden fødsel også skulle manifestere sig gennem legemet. Sjælens bevægelse afhænger af legemets, og hvis legemet drages i en bestemt retning, må sjælen følge. Da menneskelivets fysiske tilstand er af så stor betydning for sjælen, kunne Guds ord ikke forblive tavs på dette område. Den hellige Qur'an har derfor i rigt mål beskæftiget sig med reformationen af menneskelivets fysiske tilstand. Den giver de mest værdifulde og minutøse retningslinier i alle sager af betydning for mennesket. Alle dets bevægelser, måden hvorpå dets behov bør tilfredsstilles, dets liv i familien, sociale og andre generelle forbindelser, sundhed og sygdom reguleres alle af love, og det påvises, hvordan ydre orden og renhed har deres virkning på menneskets åndelige tilstand. I betragtning af den korte tid jeg har til min rådighed i dag, skal jeg blot kort understrege nogle få af de vigtigste regler. At beskrive dem i alle detaljer ville kræve mere tid end jeg har til min disposition.

Menneskets trefoldige reformation

Et grundigt studium af Guds ord på dette vigtige område, d.v.s. påbud og retningslinier for reformationen af menneskets ydre liv og dets gradvise udvikling fra en tilstand af barbari til en tilstand af kultur og så fremdeles, indtil det når det højeste stadi i åndelig udvikling, afslører følgende alvise metode. For det første har det behaget den Almægtige Gud at føre det ud af mørke og løfte det op fra en tilstand af barbari ved at lære det regler, der angår dets normale daglige handlinger og dets samfundsmæssige liv. Således starter processen ved det laveste punkt i menneskets udvikling, og ved først at drage en skillelinie mellem mennesket og de laverestående levende væsener lærer Gud de elementære mo-

ralske regler, som vi kan betegne med navnet: samfundsmæssig opførsel. Dernæst søger Qur'anen at forbedre denne grad af moralitet ved at regulere menneskets opførsel og handlinger, idet den således gør dem til høje moralske egenskaber. Begge disse udviklinger henfører kun til ét stadium i dets fremgang, idet der mellem dem kun er tale om en gradforskell. Universets Alvide Skaber har arrangeret systemet i den moralske udvikling således, at et menneske let kan avancere fra et lavt stade til et højere.

Vi går nu videre til det næste stade i udviklingen, hvor mennesket helt opgiver sig selv i kærlighed til Gud og i udførelsen af Hans vilje, og hvor hele dets liv kun leves for dets Herres skyld. Dette er det stade, der betegnes ved ordet „Islam“. Det betyder fuldstændig underkastelse under Guds vilje og fuldkommen hengivelse i Hans tjeneste og en total selvforglemmelse. Den hellige Qur'an siger:

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

„Sandelig, det menneske er frelst (d.v.s. vil nå til frelse), som ofrer sit liv (eller sine interesser) for Guds skyld og underkaster sig Hans vilje; som ikke er tilfreds med hengivenhed i ord alene, men beviser denne ved retskaffen vandel. Et sådant menneske vil sikkert få sin belønning hos sin Herre, og der skal ikke komme nogen frygt over det, ej heller skal det sørge“ (al-Baqara, v. 113)

قُلْ إِن صَّلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ

„Sig (Muhammad): Mine bønner og mine ofre og mit liv og min død er for Guds skyld, Gud hvis herredømme ud-

strækker sig over hele universet, og som ikke har nogen partner. Således er det blevet mig påbudt, og jeg er den første Muslim (d.s.v. den første til at underkaste mig og til at ofre mit liv for den Almægtige Guds sags)“ (al-An’ām, v. 163)

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ فَاتَّبِعُوهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ

„Dette er min vej, den rigtige; følg den derfor og følg ikke andre veje, for gør I det, vil det sikkert lede jer bort fra Gud“ (al-An’ām, v. 154)

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ. وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

„Sig til dem (Muhammad): hvis I elsker Gud, så følg mig; så vil Gud elske jer og tilgive jer jeres synder; Han er viselig Tilgivende, Barmhjertig“ (Āl-Imrān, v. 32)

Jeg går nu over til nærmere at behandle de tre stadier i livet, det ene efter det andet. Men før jeg gør det, må jeg gentage, at man må være forsigtig med at behandle den fysiske side af menneskelivet, i hvilken den dominerende faktor er „den ulydige sjæl“ som noget, der er adskilt fra den moralske side. Det ville være mod Guds ord. Menneskets naturlige tilbøjeligheder og kødets begær og lidenskaber klassificeres af Den hellige Qur’an som fysiske betingelser. Disse omdannes, når de virker under rimelig kontrol og koordinering, til udmærkede moralske egenskaber. På lignende måde kan der ikke drages nogen hård og fast grænse mellem den moralske og åndelige sfære. Mennesket går fra det ene stadium til det andet ved at overgive sig helt til Gud, ved en fuldstændig sjælens renselse, endelig udryddelse af alle lavere tilbøjeligheder, idet det således opnår enhed med

Gud og fuldendt fred i en tilstand af absolut loyalitet mod, fuldkommen kærlighed til og fuldstændig underkastelse under Guds vilje. En person ikke så meget som begynder at fortjene betegnelsen: menneske, førend dets fysiske betingelser ophøjes til moralske egenskaber, for naturligt begær er fælles for mennesker og dyr, og der er intet andet end en sådan ophøjelse og omdannelse, der kan markere forskellen mellem dem.

Den blotte besiddelse af nogle få tilsyneladende moralske egenskaber fremkalder heller ikke åndeligt liv. F. eks. er ydmyghed, fredelighed og afsky for uorden kun ligeså mange naturlige egenskaber, som kan findes hos en person, som er yderst uvidende om betydningen af moralske og åndelige værdier. Ikke helt få dyr er f. eks. helt uskadelige og tilsyneladende blottet for tendenser til vildskab. Når de tæmmes, er de ikke det mindste vilde og underkaster sig endog straf uden at gøre modstand. Alligevel ville det være forkert at tilskrive dem moralske egenskaber. På samme vis er det med personer, der nærer de mest formørkede og overtroiske ideer, ja som endda sommetider gør sig skyldige i de ondeste handlinger. Selv sådanne besidder måske egenskaber af den art. Det er muligt for et menneske at være så blødhjertet, at det ikke engang vil dræbe orme og mikrober i sine egne sår eller indvolde. I nogle tilfælde kan hjertets blidhed få et menneske til at opgive brugen af honning eller moskus, da brugen af det ene medfører biers splittelse eller ødelæggelse og det andet involverer drab på hjorte. Der kan eksistere mennesker, der er så fyldt af medfølelse, at de afholder sig fra at bruge perler eller silke, da begge medfører udryddelse af dyr. Ja, man har hørt om blødhjertede mennesker, som har foretrukket at lide smerte fremfor at anvende igler til lettelse af smerten, da denne lettelse vil koste iglernes liv. Det er også muligt at forestille sig, at de blidere følelser i mennesket kan vokse sig så stærke, at det vil holde op med at drikke vand og således gøre en ende på sit eget liv – hellere end at tilintetgøre de levende mikro-

organismer, der lever i vandet.

Alt dette indrømmet – vil nogen fornuftig person betragte sådanne tåbeligheder som moralske egenskaber eller karakteristiske for et moralsk væsen? Er det på den måde et menneske kan renses for al indre råddenskab, som lægger sig hindrende i vejen for en sand Gudserkendelse?

En sådan harmløshed eller passivitet, som findes i større udstrækning i visse dyr og fugle end blandt mennesker, kan ikke tjene som middel til at nå den ønskede grad af fuldkommenhed. Nej, i realiteten er en sådan indstilling identisk med kamp med naturen og betyder kun modstand mod naturens love. Det er ensbetydende med at forkaste de evner og velsignelser, som naturen har skænket os. Vi kan ikke nå åndelig fuldkommenhed, medmindre vi lader vore evner virke indenfor deres rimelige område, sådan som lejligheden måtte kræve det af os, og vandrer i udholdenhed på den vej, som den Almægtige Gud har udstukket for os, idet vi helt underkaster os Hans vilje. Et sådant menneske er som en fisk, ofret af Guds hånd, som lever i Hans kærligheds vande.

Lad os resumere: Som allerede sagt er der tre faktorer, som bevirker menneskets trefoldige natur, nemlig: den ulydige sjæl, den selvanklagende sjæl og sjælen, der har fundet fred. I overensstemmelse hermed er der tre stadier i sjælens reformation eller udvikling. På det første stadium har vi at gøre med uvidende barbarer, som det er vor pligt at løfte op til kultiverede menneskers stade ved at lære dem de sociale love, som regulerer deres gensidige forhold. Det første skridt består derfor i at lære den vilde ikke at vandre nøgen omkring og æde kadavere eller hengive sig til andre barbariske gøremål. Det er det laveste trin i reformationen eller forbedringen af mennesket. Før at menneskeliggøre folk, på hvem der endnu ikke er faldet så meget som et glimt af kultur, er det først og fremmest nødvendigt at føre dem gennem dette trin og gøre dem bekendt med moralitetens grundlæggende regler. Når den vilde har lært be-

gyndelsesgrundene i samfundsmæssig opførsel, er han forberedt på det næste trin i udviklingen. Derpå skal han lære de høje og moralske egenskaber, som hører til menneskelighed, såvel som den rette brug af sine egenskaber og hvad der ligger skjult i dem. De, som har nået en fuldendt moral, er så forberedt til det næste eller tredje stadi: Efter at de har nået ydre fuldkommenhed, får de enheden med Gud og Guds kærlighed at smage. Dette er de tre stadier, som Den hellige Qur'an har foreskrevet den vejfarende, som ønsker at rejse ad den vej, som fører til Gud.

Verden ved Den Hellige Profets komme

Vor Hellige Profet (Guds fred og velsignelse være over ham) blev oprejst på en tid, da hele verden var sunket til uvidenhedens laveste dybder. Til dette henviser Den hellige Qur'an i følgende ord:

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ

„Både i land og på hav er der fyldt af råddenskab“ (*al-Rūm*, v. 42)

Denne billedlige skildring betyder oversat til tydeligt dagligdags sprog, at Ahl-al-Kitāb, de folk som havde modtaget hellige skrifter fra Gud, var blevet fordærvede, ligeså vel som de, der aldrig havde drukket af inspirationens kilde. Qur'anen blev derfor sendt for at bringe liv til de døde. Som det siges:

إِعْلَمُوا أَنَّهُ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

„Vid for vist, at Gud nu vil gengive jorden, som er død, sit liv“ (*al-Hadīd*, v. 18)

Det dybeste mørke og barbari var på denne tid fremherskende i hele Arabien. Ingen sociale love blev adlydt og de mest afskyelige handlinger blev begået åbenlyst. Der var in-

gen grænse for det antal kvinder, en mand kunne gifte sig med, og alle forbudte ting blev gjort lovlige. Voldtægt og blodskam rasede uhindret, og det skete ikke sjældent, at mødre blev taget til hustruer. Det var for at forbyde denne frygtelige skik, at disse ord blev åbenbaret i Qur'anen:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتِكُمْ

„Jeres mødre er jer nu forbudt“ (*al-Nisā*, v. 24)

Ligesom vilde dyr tøvede mennesker ikke med at fortære kadavere, og kannibalisme var ikke ukendt. Der eksisterede ikke den last, som ikke blev åbent dyrket af dem. Det store flertal af dem troede ikke på et fremtidigt liv, og ikke få var athcister. Barnemord var hyppige over hele landet, og man dræbte nådeløst forældreløse for at tilrane sig deres ejendom. For det ydre blik havde disse folk skikkelse som mennesker, men de var fuldstændig blottede for fornuft, ærbarhed, jalousi og andre menneskelige egenskaber. Deres tørst efter vin var umådeholden, og ægteskabsbrud blev begået uden skrupler. Uvidenheden var så dominerende, at nabofolkene kaldte dem Ummi'er eller de uvidende. Sådan ser det mørke billede ud af den tid og det land, i hvilket Den hellige Profet (Guds fred og velsignelse være over ham) optrådte, og det var for at vinde et så barbarisk og uvidende folk, at Guds ord kom til ham.

Den hellige Qur'an – den fuldkomne retledning

Den tredobbelte reformation af mennesket, som jeg har henledt opmærksomheden på, skulle altså udvirkes på den tid ved hjælp af Den hellige Qur'an. Det er af den grund, at Den hellige Bog påstår, at den er en fuldkommen retledning for menneskeheden, da den alene har fået skænket den gunstige lejlighed til at udvirke en reformation, der var fuldendt i alle henseender; andre hellige skrifter fik aldrig en sådan lejlighed eller chance. Qur'anen havde et stort mål

for sig. Først måtte den redde menneskeheden fra barbariet og gøre dem til mennesker. Så måtte den lære dem en fuldkommen moral og gøre dem til gode mennesker. Og endelig måtte den føre dem til fremskridtets højeste tinder og gøre dem til manifestationer af de guddommelige egenskaber. Den hellige Qur'an giver udmærkede og fuldendte forskrifter på alle tre områder.

Opmærksomheden må også henledes på et andet meget vigtigt punkt, før jeg går i dybden med spørgsmålet om menneskets tredobbelte reformation. Det må altid erindres klart, at Qur'anen ikke kommer med forskrifter, som er i modstrid med fornuften, og som et menneske kun kan følge mod sin bedre overbevisning. Hele formålet med Den hellige Bog og hensigten med dens lærdomme er menneskets tredobbelte reformation, og alle andre retningslinier og forskrifter tjener udelukkende som midler til at nå dette mål. Som vi ser det ved behandlingen af legemlige sygdomme, anerkender lægen nødvendigheden af på rette tid og sted at foretage operative indgreb eller anvender salver til sår o.s.v. På samme måde har Den hellige Qur'ans lærdomme også anvendt de midler, den foreskriver, på rette tid og sted for at tjene sit formål, når det var nødvendigt og tilrådeligt. Alle dens moralske lærdomme, forskrifter og doktriner har et altgennemtrængende formål skjult bag sig, idet de alle tjener til at omdanne mennesket fra det fysiske stade, der er farvet af dyriskhed, til det moralske stade – og fra det moralske stade til det åndelige stade, som er ubegrænset i sine udviklingsmuligheder.

Hvad er en moralsk egenskab?

Vi har allerede iagttaget, at menneskets fysiske tilstand ikke i kvalitet adskiller sig fra dets moralske tilstand. Sagen er, at de fysiske betingelser, når de underlægges regulering og bruges indenfor de grænser, der afstikkes af fornuftens og det sunde omdømmes direktiver, omdannes til moralske

egenskaber. Førend et menneske ledes i sine handlinger af fornuftens og samvittighedens diktat, falder dets handlinger overhovedet ikke ind under kategorien: moralske egenskaber, hvor meget de end måtte ligne sådanne. De er og bliver kun naturlige og instinktive impulser. For at tage et eksempel: Den hengivenhed og underkastelse, som en hund eller et får eller et andet husdyr viser mod sin herre, kan ikke betragtes som udtryk for høflighed eller gode manerer, ejheller kan en ulvs eller en løves vildskab klassificeres som grovhed eller dårlig opførsel. Det, vi kalder gode eller dårlige manerer eller moral, er resultat af udøvelse af fornuft, som finder sted under de rette betingelser og ved passende lejlighed. En person, der ikke ledes af fornuftens diktat i sin opførsel, kan sammenlignes enten med et barn, hvis fornuftsevner endnu ikke er modnede, eller med en sindssyg, som har mistet al fornuft. Den eneste grænselinie, som kan drages mellem en sindssygs eller et barns bevægelser på den ene side – og et fornuftigt menneskes handling på den anden er, at de førstnævnte kun er naturlige impulser, medens de sidstnævnte er resultatet af en fungerende evne til fornuft. Et barn vil f. eks. såsnart det er født, søge moderens bryst, medens en kylling, efter at den er udruget, vil begynde at prikke føde op med sit næb. På lignende måde arver en igle instinktivt en igles egenskaber og en slange eller en løve arver sin arts egenskaber.

Barnet begynder snart efter fødslen at vise menneskelige særegenheder. Som det vokser i år, bliver disse endnu mere tydelige. Det græder højere, og dets smil udvikler sig til latter. Det udtrykker sit velvære eller mangel på samme i sine bevægelser, men disse bevægelser er stadigvæk i højere grad resultatet af impulser end af fornuftens funktioner. Således er også mennesket i dets vilde tilstand, når dets intellekt endnu er i en slags fostertilstand. Det er underkastet sin naturs tilskyndelser, og hvad det end foretager sig, gør det det kun i lydighed mod dem. Dets handlinger er ikke resultatet af overvejelser. Dets naturs tilskyndelser underkastet

ydre betingelser antager en ydre form. Man må imidlertid ikke mene, at alle disse bevægelser nødvendigvis er upassende. Nogle af dem kan ligne et fornuftsvæsens bevidste handlinger, men det kan ikke nægtes, at de ikke sker som følge af udøvelse af fornuft eller nogen dybere overvejelse af deres passende eller upassende karakter.

Selvom vi antager tilstedeværelsen af en ringe grad af fornuft i nogle af den vildes handlinger, kan vi ikke i almindelighed klassificere dem som gode eller dårlige handlinger, for den stærkeste faktor, der fremkalder dem, er ikke evnen til fornuftig tænkning, men en instinktiv impuls eller en eftergivenhed overfor ønsker og begær.

Kort sagt: vi kan ikke betegne en persons handlinger som moralske, hvis dennes liv er beslægtet med den vildes og er underkastet dets naturlige impulser – ligesom lavere levende væsener, børn eller sindssyge. Det første trin i et moralsk væsens liv, d.v.s. et væsen, hvis handlinger kan betegnes som gode eller dårlige, er det trin, hvor det er i stand til at skelne mellem gode og dårlige handlinger eller gode og dårlige handlinger af forskellige grader. Dette finder sted, når den ræsonnerende evne er tilstrækkelig veludviklet til at danne generelle ideer og opfatte de fjernere følger af en handling. Det er på det trin, at mennesket beklager undladelse af en god handling eller føler anger eller fortrydelse efter at have begået en dårlig handling. Det er det andet trin i menneskets liv, som Den hellige Qur'an kalder *Nafs-i-lawwāma*, d.v.s. den selv-anklagende sjæl (eller for at vælge et mere bekendt udtryk: samvittigheden). Men det må erindres, at for at den vilde kan nå dette trin, er ren og skær formaning ikke nok. Vedkommende må besidde så megen kundskab om Gud, at han ikke betragter det, at Gud har skabt ham, som en ubetydelig eller meningsløs handling. Den erfaring af Gud, som forædler sjælen, kan alene føre til sandt moralske handlinger, og det er af denne grund, at Den hellige Qur'an vil bibringe en sand erkendelse af Gud sammen med dens formaninger og advarsler og forsikrer mennesket

om, at enhver god eller dårlig handling bærer frugt, som enten bevirker åndelig lykke eller pine i dette liv, medens en klarere og mere håndgribelig belønning eller straf venter i det kommende liv. Kort sagt: når mennesket når dette udviklingstrin, som vi har kaldt den selv-anklagende sjæl, så når dets fornuft, dets erkendelse og dets samvittighed det udviklingstrin, hvor en følelse af anger overvælder det, når det øver uretfærdighed, og det bliver ivrigt efter at handle godt. Det er det trin, hvor et menneskes handlinger kan kaldes moralske.

Det er nødvendigt her at definere ordet *Khulq* (moral). Der findes to ord, som er ens – bortset fra vokalisationen. Det ene er ordet *Khalq*, som betyder den ydre skabelse, og det andet er *Khulq*, som betyder den indre skabelse eller en indre egenskab. Da fuldendelsen af den indre skabelse opnås gennem moralsk fuldkommenhed og ikke gennem menneskets medfødte lidenskaber, er førstnævnte den rette betydning af ordet *Khalq* og ikke sidstnævnte.

En indre egenskab modsvarer enhver ydre handling

Vi vil benytte lejligheden til at afsløre fejlagtigheden i den almindeligt udbredte mening, at overbærenhed, ydmyghed, underdanighed etc. er de eneste egenskaber, som kendetegner god moral. Sagen er den, at der – svarende til enhver ydre handling – er en indre egenskab, der betegnes som moralsk, når den udøves på rette tid og sted. Når man f. eks. græder, er den ydre handling i øjet, hvorfra tårerne flyder. Men svarende hertil er der i hjertet en egenskab af hensmeltten, som vi kan kalde mildhed, der brugt på rette vis af et moralsk væsen er en del af en høj moral. Atter: et menneske bruger sine hænder til at forsvare sig imod eller modsætte sig en fjende, men svarende til denne kraft i det ydre organ er der i hjertet en egenskab, som vi kalder mod – og mod er også en høj moralsk egenskab, som et menneske nødvendigvis må besidde for at nå til fuldkommenhed. På

lignende vis redder et menneske sommetider et undertrykt medmenneske fra dets undertrykker med sine hænders kraft eller føler sig forpligtet til at give noget til de trængende eller sultne eller til at tjene menneskeheden på en eller anden måde iøvrigt.

Alle sådanne handlinger udgår fra en indre egenskab, som vi kalder medfølelse. I en given situation straffer et menneske en misdæder, og kilden til den ydre handling er den moralske egenskab, der kaldes hævnfølelse. Eller i en anden situation afholder et menneske, imod hvem der begås uret, sig fra at tilføje skade til gengæld, og det overser misdæderens handling. Denne afholden sig fra at straffe er resultatet af en moralsk egenskab, som vi kalder tålsomhed. På lignende vis anvender et menneske sine hænder, fødder eller sin hjerne og sin formue til at gøre godt mod sine medskabninger. I sådanne tilfælde er den tilsvarende moralske egenskab kærlighed. Sandheden er – som vi allerede har sagt det – at alle disse egenskaber kun kan regnes for moralske egenskaber, når de anvendes i den rigtige situation. Således siger den Almægtige Gud i Den hellige Qur'an, henvendt til Den hellige Profet (Guds fred og velsignelse være over ham):

إِنَّكَ لَعَلَىٰ خَلْقٍ عَظِيمٍ

„Sandelig, du er i besiddelse af en ophøjet moral“ (*al-Qalam*, v. 5)

D.v.s.: Alle høje moralske egenskaber såsom kærlighed, mod, retfærd, barmhjertighed, venlighed, sandhed, højsindethed etc. er blandet i din person i et fuldkomment og harmonisk hele. Kort sagt: Alle de egenskaber, som mennesket naturligt er udstyret med, f. eks. høflighed, mådehold, ærlighed, gavmildhed, nidkærhed, standhaftighed, ærbarhed, tilgivelse, udholdenhed, venlighed, sandhed, troskab falder – når de bringes til handling indenfor deres rette område og ved egnede situationer – ind under kategorien moral. Alle

disse vokser ud af menneskets naturlige tilbøjeligheder og lidenskaber, når de sidstnævnte reguleres og kontrolleres af fornuften. Ønsket om fremgang er et væsentligt kendetegn ved mennesket og ejes ikke af de lavere levende væsener. Derfor er det, at sand religion, godt selskab og moralske forskrifter omformer menneskets naturlige tilbøjeligheder til moral.

Menneskets fysiske tilstand

Efter disse foreløbige bemærkninger skal vi nu nærmere betragte Den hellige Qur'ans lærdomme, først med hensyn til første trin i den 3-dobbelte reformation, som vi har henvist til ovenfor. Dette er første trin i civiliseringen af mennesket, og det regulerer den særlige side af moralen, som vi kalder Adab (gode manerer). Love er her fastsat til at lede handlingerne i det daglige liv – og alt, som er nødvendigt til at gøre barbaren til et socialt væsen, pålægges mennesket på dette trin. Qur'anens bud på dette område er som følger:

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِي فِي حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَائِكُمُ اللَّاتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا

„Jeres mødre er forbudt for jer, og det er jeres døtre, søstre og tanter, både på faders og moders side også, og jeres niecer

på broders og søsters side, og jeres fostermødre og jeres fostersøstre og jeres hustruers mødre og jeres steddøtre, som er i jeres væрге, født af jeres hustruer, som I har samlevet med (men hvis I ikke har det, skal det ikke være nogen synd), og jeres sønners hustruer – de sønner, som er jeres afkom – og det er også forbudt, at I skulle have to søstre som hustruer på samme tid. Dette, som I gjorde tidligere, er nu forbudt for jer“ (al-Nisā, v. 24)

لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ كَرِهًا

„Det er jer ikke tilladt at arve hustruer mod deres vilje“
(al-Nisā, v. 20)

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا
قَدْ سَلَفَ

„Og ægt ikke kvinder, som jeres fædre har ægtet, men hvad der er sket i fortiden skal være undskyldt (for I gjorde det i uvidenhed)“ (al-Nisā, v. 23)

الْيَوْمَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ ۗ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ حَلَلٌ لَكُمْ ۖ وَطَعَامُكُمْ حَلَلٌ لَهُمْ ۚ وَالْمُحْصَنَاتُ
مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا
الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ
غَيْرِ مُسْفِحِينَ ۚ وَلَا مُؤْتَايَ أَخْدَانٍ

„Ting, som er gode og rene, er lovlige for jer. Og Bogens folks føde er jer tilladt, og jeres føde er tilladt for dem. Og det er jer tilladt at tage til hustruer dydige kvinder fra de troende og fra dem, som har fået hellige skrifter før jer, forudsat I giver dem deres lovfæstede brudegaver og lever moralsk med dem uden hor eller hemmeligt kæresteri“ (al-

Mā'ida, v. 6)

Det var skik blandt nogle uvidende arabere, at hvis en mand ikke fik børn, gik hans kone hemmeligt til en anden mand for at få børn. For at udrydde denne barbariske skik, som her kaldes *musāfihāt*, er disse ord blevet brugt.

وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ

„Begå ikke selvmord!“ (*al-Nisā, v. 30*)

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ

„Dræb ikke jeres børn!“ (*al-An'ām, v. 152*)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ
بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۗ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا
أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّى يُؤْذَنَ لَكُمْ ۗ وَإِنْ قِيلَ
لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَى لَكُمْ

„Gå ikke i andre huse end jeres egne ligesom barbarer uden tilladelse, men vent til I har bedt om tilladelse, og når I træder ind, så hils beboerne med fredshilsenen. Dette er bedre for jer, at I må huske derpå. Og hvis I ingen finder i huset, så gå ikke ind, førend ejeren giver jer tilladelse. Og om husejeren beder jer om at vende om og gå, så gå straks. Det er mere sømmeligt for jer“ (*al-Nūr, v. 28–29*)

وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا

„Og I skal gå ind i husene ad deres døre“ (*al-Baqara, v. 190*)

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا

„Og når I mødes med en hilsen, så svar med en bedre hilsen eller gengæld den i det mindste“ (al-Nisā, v. 87)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ
وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ

„Vin og hasardspil og afgudsbilleder og pile (til spådomme) er kun en urenhed, et Satans værk. Undgå dem derfor, at I må blive fuldkomne“ (al-Mā'ida, v. 91)

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِزْيِيرِ وَمَا
أَهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَ
الْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا ذُكِّرْتُمْ
وَمَا دُيِّمَ عَلَى النَّصْبِ

„Forbudt for jer er kød af selvdøde dyr og blod og svinekød og alt, hvorover et andet navn end Allahs er påkaldt – og det, der er kvalt, og det, der er slået til døde, og det, der er dræbt ved fald, og det, der er blevet stanget til døde, og det, hvoraf et vildt dyr har ædt – undtagen det, som I har slagtet på rette vis – og det, som er blevet slagtet på et alter som offer til afguder“ (al-Mā'ida, v. 4)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ

„Og hvis de spørger dig, hvad der da er lovligt for dem, så sig: alt godt og rent er tilladt jer (undtagen det døde og de urene ting, som ligner det døde, som er forbudt)“ (al-Mā'ida, v. 5)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ
فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانْشُرُوا

„Når det siges til jer: gør plads i jeres forsamlinger for andre, så gør plads (for at andre kan sidde ned). Og når det siges til jer: rejs jer – så rejs jer“ (al-Mudjādila, v. 12)

كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا

„Spis og drik alt, som er godt (hvadenten det er kød eller planter) men vær mådeholden i jeres kost og overskrid ikke de rette grænser“ (al-A'rāf, v. 32)

وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا

„Hengiv jer ikke til letfærdig tale, men tal det rette, når lejligheden kræver det“ (al-Ahzāb, v. 71)

وَنِيَابِكُمْ فَطَهِّرُوا وَالرُّجُزَ فَاهْجُرُوا

„Og lad jeres klæder være rene og lad alt, der tilhører jer (jeres krop, huse og gader og hvert sted I sidder) renses for snavs og urenhed“ (al-Mudassir, v. 5–6)

وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاعْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ

„Lad jeres gangart være mådeholden (d.v.s. hverken for hurtig eller for langsom) og lad jeres stemme hverken være for høj eller for lav (medmindre lejligheden kræver noget andet)“ (Luqmān, v. 20)

وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ

„Og når I tager på rejse, så forsyn jer på enhver måde til den, og den bedste forsyning er visselig retfærdighed“ (al-

Baqara, v. 198)

وَأِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا

„Og hvis I er urene, så tag et fuldstændigt bad“ (al-Mā'ida, v. 7)

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

„Og af jeres ejendele skal der være en ret og fastsat del for den, der beder jer, og for de umælende dyr“ (al-Dhārijāt, v. 20)

وَأِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ
مِّنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبْعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا

„Der er ingen skade for jer i at ægte de forældreløse piger, som er i jeres værge, men hvis I frygter – da de ikke har anden værge end jer – at I derfor sommetider vil fristes til at handle uretfærdigt mod dem, så gift jer med andre kvinder, som har værger, to, tre eller fire – forudsat I kan handle ligeligt mod dem i alle henseender, men hvis I ikke kan det, så gift jer kun med én (selvom I måtte behøve flere)“ (al-Nisā, v. 4)

Den hellige Qur'an har først givet en tilladelse og så angivet en indskrænkning derefter. Det første var nødvendigt, fordi en upassende indskrænkning ville have resulteret i en almindelig udbredelse af usædelighed og hor, og den sidste stoppede for overdrivelser i antallet af hustruer, der var ubegrænset i uvidenhedens dage.

وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً

„Og skænk kvinderne deres brudegave som en fri foræring“
(*al-Nisā*, v. 5)

Det er i korte træk de begyndelsestrin, Qur'anen har foreskrevet for menneskets reformation, og det er de regler, hvorved det i fortiden har hævet og nu idag hævder at kunne hæve barbarer til samfundsmæssige væseners status. Disse lærdomme indeholder simpelthen regler for god opførsel og sociale relationer. Endnu lærer den ikke retningslinier for en høj moral, som har til mål at gøre mennesker moralsk højtstående. Det var nødvendigt, at dette skridt først skulle tages af folk, hvis genfødelse var det første mål for vores Hellige Profet ved hans fremtræden – folk som faktisk levede i en tilstand af barbari, der overgik andre folks. De fulgte ingen lov, som kunne adskille dem fra vilde. Det var derfor nødvendigt, at Den hellige Qur'an først af alt skulle lære dem regler for social adfærd.

Hvorfor er svinekød forbudt?

Ét punkt fortjener særlig opmærksomhed. Kødet af *Khinzīr* (svinet) er en af de ting, som muslimer har fået forbud mod at spise. Selve navnet på dette hæslige dyr indeholder en hentydning til grunden til forbudet mod spisning af dets kød. Navnet er en sammensætning af *Khinz* og *ar*, således at første del af sammensætningen betyder „meget hæslig“ og den anden „jeg ser“. Ordet betyder altså ordret: „Jeg ser, at det er meget hæsligt“. Det navn, som Gud i begyndelsen gav dette dyr, peger derfor hen på dets vederstyggelighed. Men hvad der er endnu mere betydningsfuldt er, at på hindi er dette dyr kendt under navnet *Suar*, som er sammensat af to ord: *Su* og *Ar*, hvor sidste del af ordet er identisk med det arabiske ord, og den første del er en nøjagtig ækvivalent til første del af det arabiske ord. Ordet betyder på hindi altså nøjagtigt det samme som på arabisk. Den arabiske oprindelse af et ord på hindi er ikke overraskende, for som vi vil vise i bogen „*Minan-ur-Rahmān*“

er arabisk alle sprogs moder, og dets ord findes hyppigt i alle sprog. *Suar* er således et arabisk ord.

På hindi kendes dyret også under navnet *Bad*, der betyder: dårligt og hæsligt, hvilket sandsynligvis er en oversættelse af det originale arabiske ord. Det synes, at i en tidlig tidsalder i verdens historie, da menneskene var begyndt at brede sig ud over verden, blev ordet *Suar*, som er den nøjagtige ækvivalent til og synonymt med den stadig fremherskende form for ordet *Khinzīr*, brugt til at betegne dyret, og det har bevaret sin oprindelige form under 1000'er af års forløb. Sanskrit-formen af ordet kan have ændret sig lidt; men der kan ikke herske tvivl om, at roden er arabisk, for den angiver grunden til, at dette navn blev anvendt, og ordet *Khinzīr* bevidner sandheden i dette syn. Hvad angår det betimelige i at anvende dette ord på dyrets vaner, kan der ikke være nogen diskussion. Enhver ved, at det er yderst modbydeligt og lever af det ureneste affald og yderligere er det den mest skamløse af alle skabninger. Grunden til forbudet mod at spise det er således selvindlysende. Indtaget som føde vil dets fordærvede kød have den skadeligste virkning på legeme såvel som på sjæl, for som vi har vist ovenfor, påvirker føden menneskets hele ydre såvel som indre system. De græske læger i den før-islamiske tid var også af den mening, at dette dyrs kød frembragte skamløshed. Af lignende grunde har Den hellige Qur'an forbudt kødet af dyr, som dør en naturlig død, for det påvirker også både fysisk helbred og moral. Dyr, der kvæles eller dræbes af slag, behandles som dyr, der dør en naturlig død.

Menneskets moralske tilstand

Idet vi kort har angivet de retningslinier, som findes i Qur'anen for det første trin i menneskets reformation, går vi nu over til det andet og højere trin. Efter at have givet den vilde den nødvendige retledning, påtager Den hellige Qur'an sig at lære det høj moral. Tiden og stedet tillader

os ikke at behandle emnet i sin fulde længde. Vi vil derfor – for at anskueliggøre sagen – kun nævne nogle få af de moralske egenskaber, som Den hellige Qur'an har lagt vægt på. Alle moralske egenskaber falder ind under to hovedkategorier:

- a) de, der gør et menneske i stand til at afholde sig fra at tilføje sine medmennesker ondt og
- b) de egenskaber, som gør det i stand til at gøre godt mod andre.

Til den første klasse hører de regler, som leder menneskets motiver, planer og handlinger, så at det ikke skader sine medskabningers liv, ejendom eller ære ved sin tunge, sin hånd, sit øje eller noget andet af dets krops lemmer. Den anden klasse omfatter alle de regler, der er beregnet til at lede menneskets motiver og handlinger, så det kan gøre godt mod andre ved hjælp af de egenskaber, som Gud har udstyret det med, eller at hævde andres hæder og ære – eller at afholde sig fra at tilføje en straf, som en misdæder har gjort sig fortjent til (idet det således yder ham positiv gavn af at have undsluppet en fysisk straf eller tab af ejendom, som han ellers med rette havde lidt) – eller at straffe ham på en sådan måde, at straffen viser sig at være en velsignelse for ham.

Kyskhed

De moralske egenskaber, som falder ind under kategorien: vægring ved at tilføje andre skade, er fire i antal. Hvert af dem betegnes med et enkelt ord på arabisk, hvis rige ordforråd giver os et passende ord for forskellige menneskelige begreber, former for adfærd og moral. Først betragter vi *Ihsān* eller kyskhed. Ordet betyder den dyd, som knytter sig til kønsakten hos mænd og kvinder. En mand eller kvinde kaldes *Muhsin* eller *Muhsana*, når han eller hun afholder sig fra ulovligt kønslig samkvem og de foreteelser, som fø-

rer frem til dette, noget som bringer vanære og ruin over syndernes hovede i dette liv og streng straf i det næste, foruden den vanære og den ulykke, der påføres dem, som er knyttet til dem. Ingen person er mere ond end den infame slyngel, som bevirker, at en kone går tabt for sin mand og en moder for sine børn, og som således voldsomt forstyrrer hele hjemmets fred og bringer ødelæggelse både over den skyldige hustru og den uskyldige mand og de uskyldige børn.

Det første, man bør erindre sig om den uvurderlige moralske egenskab, som vi kalder *Ihsān* (kyskhed) er, at ingen fortjener ros for at afholde sig fra at tilfredsstille sine kødelige lyster, hvis naturen ikke har udstyret ham med disse lyster. Betegnelsen „moralsk egenskab“ kan derfor ikke anvendes om blot det at afholde sig fra en sådan handling, medmindre naturen også har gjort et menneske i stand til at begå den onde handling. Det er det at afholde sig under sådanne omstændigheder, d.v.s. mod lidenskabernes kraft, som naturen har plantet i mennesket, som fortjener at blive rosende omtalt som en høj moralsk egenskab. Mindreårig-
hed, impotens, manglende mandighed eller alderdom ophæver eksistensen af den moralske egenskab, som vi kalder kyskhed, skønt der eksisterer en afholden sig fra den ulovlige handling i disse tilfælde. Men sagen er, at det i sådanne tilfælde drejer sig om en naturlig tilstand, og der er ikke nogen modstand mod lidenskaben, og som følge deraf er der ikke tale om en tilbørlig eller utilbørlig handling. Dette er, som vi allerede har sagt, en vigtig skillelinie mellem naturlige tilstande og moralske egenskaber. I førstnævnte tilfælde er der ingen tendens til at gå i modsat retning, medens der i sidstnævnte tilfælde er en kamp mellem gode og dårlige begær, hvilket nødvendiggør anvendelse af fornuftsevner. Der er da ingen tvivl om, at børn under pubertetsalderen og mennesker, som har mistet den evne, som der lægges restriktioner på, ikke kan påstå, at de besidder en moralsk egenskab, skønt deres optræden kunne ligne kyskhed. Det er blot en naturlig tilstand, som de ikke har nogen kontrol over.

De retningslinier, som indeholdes i Guds hellige ord til opnåelse af denne ædle egenskab, beskrives i følgende ord:

قُلْ تِلْمُؤْمِنِينَ بَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا
 فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَ لَكُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ
 وَقُلْ تِلْمُؤْمِنَاتِ بَعْضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
 فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا
 وَلَا يَضْرِبْنَ بِمَخْرُجِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ
 لِيُعْلَمَ مَا يَخْفَيْنَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُؤْوَرْنَ إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا
 آيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

„Sig til de troende mænd, at de skal tilbageholde deres blik (fra at se på fremmede kvinder, hvis udseende kan ophidse deres kødelige lidenskaber, og at de ved sådanne lejligheder skal kaste deres blik ned). Sig også til dem, at de skal iagttage selvbeherskelse (og således hindre deres ører i at høre fremmede kvinders smukke stemmer og sange og historier om deres skønhed), for dette er den bedste måde at opnå rene øjne og hjerter på. Sandelig, Allah er vidende om, hvad de foretager sig.

„Sig til de troende kvinder, at de skal afholde sig fra at kaste deres blikke på fremmede mænd (og afskære deres ører fra at lytte til deres lystne stemmer) og iagttage selvbeherskelse; og at de ikke må afsløre de smykkede dele af deres krop – undtagen det, der kan ses; og at de skal trække deres slør ned over deres barm (således at de dækker deres hovede, ører og hals og bryst); og lad dem ikke slå deres fødder sammen som dansende. Det vil være en sikker metode til at redde dem fra at falde i det onde. Og de skal alle vende sig til Gud og bede om, at Han vil beskytte dem mod at snuble“
 (al-Nūr, v. 31-32)

وَلَا تَقْرُبُوا الزَّيْنَىٰ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا

„Gå ikke i nærheden af hor (d.v.s. hold jer borte fra alle de veje, som kunne føre til denne synd), for den, der begår hor, øver en yderst ond handling, og det er en ond vej (for den holder én tilbage fra ens rette mål og er en farlig hindring for at opnå den ønskede fuldkommenhed)“ (Bani Isrā'il, v. 33)

وَلَيْسَتَغْفِرَ الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا

„Og lad dem, der ikke kan finde sig en ægtefælle, finde andre midler til at bevare deres selvbeherskelse (f. eks. faste, let føde eller hårdt arbejde)“ (al-Nūr, v. 34)

وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ
رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا

„Nogle folk har opfundet deres egne metoder til at afholde sig fra seksuelle forbindelser, som f. eks. ved at antage cølibat og munkevæsen (og på den måde nedvurdere ægteskabet) eller ved at lade sig kastrere, men alle disse metoder er opfundet af folk selv. Vi (Gud) foreskrev dem ikke, og resultatet blev, at de ikke kunne overholde disse selvopfundne forbud, som de burde have opfyldt dem“ (al-Hadid, v. 28)

Her benægter den Almægtige Gud, at Han skulle have foreskrevet disse metoder (kastration etc.), for hvis det havde været den Almægtiges bud, skulle alle mennesker have været forpligtede til at overholde dem, og så ville menneskeslægten for længst være forsvundet fra denne jord. Bortset fra de urimeligheder og den umoralitet, som knytter sig til sådanne onde praktiker, er det syn på mennesket, som alt munkevæsen afslører, ensbetydende med at finde fejl hos

Skaberen, der har skabt den seksuelle trang i mennesker. Ydermere er det indlysende, at der ikke er nogen fortjeneste i at være ude af stand til at gøre en handling. Fortjenesten går alene til den, som modsætter sig onde tilskyndelser og overvinder nedbrydende lidenskaber af frygt for Gud. Den person, som besidder evnen, fortjener dobbelt ros, nemlig for at udøve denne evne på rette sted og for at afholde sig fra at udøve den udenfor dens rette område. Men det menneske, der har mistet evnen, fortjener ingen af disse. Det er som et barn og fortjener ingen ros for det, som det ganske enkelt har mistet evnen til at gøre. Der er ingen modstand, ingen sejr og som følge deraf ingen fortjeneste.

Disse vers indeholder ikke blot fremragende læresætninger til bevarelse af kyskheden, men henleder også opmærksomheden på hjælpemidler til at bevare selvbeherskelsen. Disse er: afholde sit blik fra at vende sig mod fremmede, sine ører fra at lytte til fremmede stemmer, der fremkalder begær, eller lytte til fremmede mænds eller kvinders kærlighedshistorier, undgå enhver lejlighed, hvor der kan være risiko for at blive involveret i den skændige gerning – og sidst af alle: at faste etc. i tilfælde af ugift stand.

Vi kan med forvisning hævde, at de udmærkede lærdomme vedrørende kyskhed sammen med hjælpemidlerne til at opnå denne dyd, sådan som de indeholdes i Qur'anen, er et særkende for Islam. Et særligt punkt fortjener særlig opmærksomhed. Menneskets naturlige tilbøjelighed, hvori den seksuelle trang har sin rod, og hvorover mennesket ikke kan udøve fuld kontrol undtagen ved at undergå en fuldstændig omdannelse, er den, at nårsomhelst der er en lejlighed til det, flammer den op og bringer det i alvorlig fare. Det rent guddommelige bud i denne henseende er derfor – ikke at vi må se på fremmede kvinder og deres skønhed og prydelser eller deres gangart eller dans, så længe vi gør det med rene motiver, ej heller at det er os tilladt at lytte til deres søde sange eller til historier om deres kærlighed og skønhed, forudsat det sker med et rent hjerte, men at det aldrig er os

tilladt at kaste et blik på dem, hvadenten det sker med et rent eller urent hjerte. Det er os forbudt at gøre en handling ved udførelsen af hvilken vi ikke træder på sikker grund. Vi må undgå enhver lejlighed, som kunne få os til at snuble. Blikke og øjenkast, der ikke holdes tilbage, vil med sikkerhed føre én i fare. Derfor har vi fået befaling om ikke bare ikke se på en kvinde med begær, men overhovedet ikke at se på hende, så at både øje og hjerte skulle forblive rene og sikrede mod fristelse. Hvis ens blik er vant til at flakke omkring i søgen efter kvindelig skønhed, kan det føre sin ejermand i fare. For at nå til og bevare sand kyskhed kan der derfor ikke findes nogen højere lærdom og ingen ædlere doktrin end dem, der pålægges os af Den hellige Qur'an. At slippe en sulten hund løs, hvor der er kød i overflod og så forvente, at den ville holde sig tilbage, er et forføngeligt håb. Guds ord lægger derfor bånd på menneskets kødelige begær og forhindrer dem i at ulme selv i hemmelighed og påbyder det at undgå de lejligheder, hvor der er bare en risiko for at de onde lidenskaber kan blive hidset op.

Dette er den hemmelighed, som findes bag princippet om kvinders tilbagetrukne tilværelse i Islam. Det er ren og skær uvidenhed om denne religions lærdomme at ville mene, at denne afsondring er det samme som at lukke kvinder inde i et fængsel. Afsondringens hensigt er, at både mænd og kvinder skulle afholdes fra frit at blande sig med hinanden, og at intet af kønnene skulle have frihed til at afsløre charme og skønhed for det andet køn. Denne regel medfører godt for begge køn. Det bør ydermere huskes, at *Ghaddi Basar* på arabisk betyder at tilbageholde sit blik, når det synlige objekt ikke er et sådant, som det er passende for en person at kigge på i frihed – og ikke at tilbageholde sit blik ved passende lejligheder. Et menneske, der stræber efter hjertets renhed, bør ikke – som en vild eller en barbar – stirre i enhver retning. At kaste blikket ned ved rette lejlighed er det første krav i socialt liv. Denne skik har – uden at skabe noget alvorligt dilemma for et menneske i de sociale forbin-

delsler – den uvurderlige fordel at gøre det fuldkomment i en af de højeste moralske egenskaber, som vi kalder Ihsān eller kyskhed.

Ærlighed

Vi kommer derefter til den anden moralske egenskab blandt dem, der består i at afstå fra at tilføje skade, og som på arabisk kaldes Amānat, d.v.s. ærlighed og pålidelighed. Den består i ikke at skade andre ved at bedrage dem eller komme i besiddelse af deres ejendom med ulovlige midler. Denne egenskab findes naturligt i mennesket. Et barn, som er fri for enhver vane, er imod at drikke mælk fra en anden kvinde end dets moder, hvis det ikke er blevet betroet hende, før det har udviklet nogen form for skelneevne. Denne instinktive impuls i barnet er den rod, hvorfra den naturlige tilbøjelighed mod ærlighed og pålidelighed, som senere udvikles til den moralske egenskab Amānat (hæderlighed, ærlighed). Det sande kendemærke for ægte hæderlighed er, at der skulle være samme aversion mod uhæderlig tilegnelse af andres ejendom som barnet ejer mod at drikke af en kvindes bryst, hvis det ikke er dets moder. Hos barnet er dette imidlertid ikke nogen moralsk egenskab, men blot en naturlig impuls, forsåvidt den ikke reguleres af noget princip eller udøves med omdømme. Barnet har ikke noget valg i sagen, og medmindre der er et valg, er der ikke et moralsk væsens handling, som kan inddrages under kategorien: moralske egenskaber. Et menneske, der som et barn viser denne tilbøjelighed til lydighed mod naturens krav uden at tage situationens krav i betragtning, kan ikke i ordets egentlige betydning kaldes et ærligt og trofast menneske. En person, som ikke nøje iagttager de betingelser, som hæver denne naturlige tilbøjelighed til en moralsk egenskabs status, kan ikke gøre krav på den, skønt hans handling efter det ydre at dømme måske ligner et moralsk væsens moralske handling, der udføres med passende hensyn til dennes påkrævet.

Vi citerer nogle få vers fra Den hellige Qur'an med henblik på dette emne:

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ
قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ
قَوْلًا مَعْرُوفًا وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ
أَنْتُمْ مِنْهُمْ رُشَدًا فَأَدْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا
تَأْكُلُوهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَنْ يَكْبَرُوا وَمَنْ كَانَ
عَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ
بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ
فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

„Og hvis der blandt jer er nogen besidder af ejendom, som er svag i forståelse, mindreårige eller forældreløse, som ikke har tilstrækkelig erfaring til at administrere deres egne sager, så skal I som et formynderi overtage kontrollen med deres ejendom, og overlad dem ikke det, som Gud har anbragt hos jer som middel til underhold og kapital til handel, men tildel dem en sådan del af det, som er tilstrækkelig til føde og klæde og øvrigt underhold. Og tal til dem nyttige ord, som kan skærpe deres intelligens og modne deres forståelse og træne dem til det fag, som bedst passer sig for deres egenskaber og evner, idet I giver dem fuld undervisning i denne henseende. Og eksaminér dem i de ting, I har lært dem, så I kan være i stand til at se, om de har gjort nogen fremgang. Og når de når modenhed og I ser, at de er i stand til at administrere deres sager godt, så overlad deres ejendom til dem. Og spild ikke deres ejendom i overdådighed, og brug den ikke i hast af frygt for, at de snart vil være modne til at modtage, hvad der tilhører dem. Hvis værgeren er rig, skal han helt afholde sig fra at tage nogen

godtgørelse fra den forældreløses ejendom; men hvis han er fattig, skal han tage en rimelig kompensation. (Det var en velkendt skik blandt araberne, at de forældreløses værger – hvis de havde lyst til at tage nogen erstatning for deres tjenester, tog denne så længe som muligt fra den profit, som handelen bragte, og ikke rørte kapitalen. Den hellige Qur'an tillader, at man skaffer sig erstatning på denne rimelige måde). Og når I overlader dem deres ejendom, så gør det i vidners nærværelse. Gud holder tilstrækkelig kontrol med jeres handling“ (al-Nisā, v. 6–7)

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَةً ضَعُفًا
خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا
إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا
يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا

„Og de, som er døende og efterlader sig ungt og svagt afkom, skulle være omhyggelige, så at de ikke opstiller et testamente, der er skadeligt for deres børns rettigheder. Visselig, de som opsluger de forældreløses ejendom med urette, nedsvælger kun ild, og de skal tilsidst selv kastes i ilden“ (al-Nisā, v. 10–11)

Det, som Gud har lært, er sand hæderlighed og pålidelighed, og de nødvendige betingelser for, at der er tale om sådan en sand moralsk egenskab er tydeligt formuleret i ovenstående vers. Ærlighed, som mangler nogle af disse forudsætninger, kan ikke betegnes som en høj moralsk egenskab, men er blot en naturlig tilstand i sit grove, uformede væsen og er derfor ikke sikker mod enhver form for brud på troskaben. Et andet sted siger Den hellige Qur'an:

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتَذَلُّوا بِهَا
إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا قَرِيبًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ
بِإِلَاقِمٍ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

„Fortær ikke hinandens rigdomme med urette og tilbyd den ikke til dommere som bestikkelse, så at I med deres bistand kan bemægtige jer andres ejendom i uærlighed“ (al-Baqara, v. 189)

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا

„Sandelig, Gud påbyder jer at give det jer betroede tilbage til dets ejere“ (al-Nisā, v. 59)

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ

„Sandelig, Gud elsker ikke de forræderiske!“ (Anfāl, v. 59)

أَوْفُوا الْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَ وَزِنُوا بِالْقِسْطِ
الْمُسْتَقِيمِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي
الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

„Giv ret mål, når I udmåler, og vej med en nøjagtig og sand vægt. Og besvig ikke mennesker, hvad deres ejendom angår, og vandr ikke på jorden i den hensigt at handle korrump på den (d.v.s. idet I begår tyverier eller rov eller lommetyveri eller på anden vis uretmæssig tilegner jer andres ejendele)“ (al-Sju'arā, v. 182–184)

وَلَا تَتَّبِعُوا الْوَيْدَانَ بِالطَّيِّبِ

„Og giv ikke værdiløse ting i stedet for eller i bytte for de

gode (for ligesom det er ulovligt at bemægtige sig andres ejendele uretmæssigt, således er det også uret at sælge ting af lavere eller værdiløs kvalitet eller give dem i bytte for dem af højere værdi)“ (al-Nisā, v. 3)

Ovenstående er omfattende påbud mod enhver slags uærlig vandel, og ethvert brud på troskab og pålidelighed falder indenfor deres område. Specielle overtrædelser på dette område opregnes ikke her, for en virkelig omfattende liste over dem ville have krævet meget plads, og selv det taget i betragtning ville det være vanskeligt at sætte en grænse for dem. Den hellige Qur'an har derfor fremstillet et generelt princip, som omfatter klart og tydeligt alle slags uærlighed. Kort sagt: et menneske, som viser hæderlighed i sine handlinger, men som ikke er nøjeregnende dermed selv i de mindste ting, og som ikke iagttager de mindste bud, er ikke understyret med denne moralske egenskab, men handler ud af vane i lydighed mod en naturlig tilbøjelighed og uden at anvende sine fornuftsevner.

Ydmyghed

Idet vi nu kommer til den tredje klasse af moralitet indenfor første afdeling, skal vi behandle den egenskab, der på arabisk kendes som *Hudna* eller *Haun*. Den består i at afholde sig fra at tilføje nogen legemlig skade og således lægge grundvolden for fredelige tilstande på jorden. Fredelighed er uden tvivl en velsignelse for menneskeheden og må vurderes højt p.g.a. det store gode, som kommer fra den. Den naturlige tilbøjelighed, ud af hvilken denne moralske egenskab udvikler sig, bevidnes hos barnet i form af dets følelse knyttet til nogen. Det er klart, at et menneske, der er berøvet fornuftens brug, ikke kan virkeliggøre fredelighed eller fjendtlighed. En naturlig tilbøjelighed mod underkastelse og tilknytning, der ses tidligt i barnets liv, er derfor kun den sæd, hvorefter fredelighedens høje moralske egenskab gror. Den kan ikke selv betegnes som moralsk, så længe man ikke til-

skyndes til den som følge af fornuftens brug. Det forholder sig anderledes, når fornuft og omdømme kommer til dens hjælp. Retningslinierne herfor, som findes i Den hellige Qur'an, kan kort anføres som følger:

وَالصُّلْحُ خَيْرٌ

„Der er et stort gode i overenskomst og fred“ (al-Nisā, v. 129)

وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ

„Og lev fredeligt med hinanden“ (Anfāl, v. 2)

وَأِنْ جَاءَكُمُ الْوَيْلُ فَاجْتَنِبْهَا

„Og hvis de viser tilbøjelighed til fred, så skal du også vise samme tilbøjelighed“ (Anfāl, v. 62)

وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَتَّقُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا

„Og den Nådige Guds tjenere er dem, der vandrer ydmygt på jorden“ (al-Furqān, v. 64)

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا

„Og når de hører letfærdig tale (som de frygter kan føre til stridigheder), så går de videre med værdighed (og tager ikke del i strid om småting) d.v.s. de indtager ikke kampholdning så længe der ikke tilføjes dem væsentlig og betydelig fortræd“ (al-Furqān, v. 73)

Det ledende princip for fredelighed er, at man ikke bør flamme op ved den ringeste modstand mod ens ønsker. Ordet *laghw*, der bruges i ovenstående vers, behøver nærmere forklaring. Et ord eller en handling siges at være *laghw* eller letfærdig (forfængelig), når det eller den ikke påfører

noget vigtigt tab eller fysisk skade, skønt det er sagt eller den er udført med en ondskabsfuld og slet hensigt. Ydmygheden kræver, at der ikke skal tages nogen notits af sådanne ord og handlinger, og at et menneske skulle opføre sig med værdighed ved sådanne lejligheder. Men hvis skaden ikke er ubetydelig og forårsager materiel skade på liv, ejendom eller ære, så hedder den egenskab, der er påkrævet for at imødegå en sådan nødtilstand ikke ydmyghed, men 'afw eller tilgivelse, som vil blive behandlet på sit rette sted.

إِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ

„Bortdriv det ord eller den handling, som er forfængelig og frivol, med det, der er bedre – og se! Den person, som var din fjende, vil så at sige blive din varmeste ven“ (Hā Mīm, v. 35)

Som konklusion: Det at overse trivielle skader hører med til fredelighed.

Høflighed

Den fjerde og sidste af de moralske egenskaber under første afdeling er *Rifq* eller høflighed. Det foreløbige stade, som findes i barnet, er *Talāqat* eller munterhed. Før barnet lærer at tale, tjener dets ansigts munterhed det samme formål som venlige ord hos en voksen. Men lejlighedens og situationens krav om det passende er en væsentlig betingelse for at regne høflighed for en høj moralsk egenskab. Qur'anens lære på dette punkt er flg.:

وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا

„Og tal godt til mennesker!“ (al-Baqara, v. 84)

لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِّن قَوْمٍ عَسَىٰ أَن يَكُونُوا خَيْرًا
 مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِّن نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَن يَكُنَّ خَيْرًا
 مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللُّغَابِ

„Lad ikke mænd le ad andre mænd for at spotte dem; måske er de bespottede bedre end de selv; og lad ikke kvinder le spottende ad andre kvinder, som måske er bedre end de selv. I skal heller ikke bagtale hinanden eller kalde hinanden ved øgenavne!“ (al-Hudjurāt, v. 12)

اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ
 إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبِ بَعْضُكُم بَعْضًا
 وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ

„Undgå at nære hyppig mistanke, for nogen former for mistanke er syndig. Spionér ikke efter andre menneskers fejltrin, og lad ingen bagtale en anden i dennes fravær, og frygt Gud, for Gud er den, der vender sig til mennesker i nåde, Den Barmhjertige“ (al-Hudjurāt, v. 13)

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
 وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا

„Og anklag ikke nogen for en forbrydelse, hvis du ikke har sikkert bevis for vedkommendes skyld. Sandelig, hørelsen og synet og hjertet skal alle drages til ansvar for dette“ (Bani Isrā'il, v. 37)

Tilgivelse

Da vi nu har færdigbehandlet den første inddeling i moraliteten, nemlig den der handler om at undgå at tilføje skade,

går vi over til anden klasse, hvor vi giver eksempler på de moralske egenskaber, som Den hellige Qur'an lærer os, nemlig hvordan vi handler godt mod andre. Den første af disse egenskaber er 'Afw (tilgivelse). Det menneske, mod hvem der er øvet virkelig uret, har ret til erstatning ved at bringe forbryderen under loven eller ved selv at tildele ham en passende straf. Hvis han derfor lader sin ret falde og tilgiver forbryderen, gør han vedkommende virkelig godt. Qur'anen indeholder følgende bud, hvad dette angår:

وَالْكَاذِبِينَ الْعِظَاءَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

„De, der øver godt er dem, der behersker deres vrede, og tilgiver andre, når det er passende at gøre det“ (Al-'Imrān, v. 135)

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

„Erstatningen for noget ondt er en straf, der er proportional med det onde, men hvis en person tilgiver, og denne tilgivelse udøves ved rette lejlighed, så at forholdene forbedres derved, skal dette menneske modtage sin belønning fra Gud“ (al-Sjūrā, v. 41)

Dette vers giver os en rettesnor for de tilfælde, hvor tilgivelse er på sin plads. Den hellige Qur'an lærer os ikke at tilgive uden betingelser eller ikke at sætte os mod det onde i enhver situation, ej heller påbyder den os at straffe forbryderen under alle omstændigheder. Det princip, den fremsetter, anbefaler sig selv til ethvert fornuftsvæsen. Det kræver, at den forurettede bruger sin dømmekraft og undersøger, om situationen kræver straf eller tilgivelse. Den kurs, som tilsigter at forbedre forholdene, må så følges. Forbryderen vil under visse omstændigheder nyde gavn af tilgivelse

og forbedre sit liv i fremtiden. Men under andre betingelser kunne tilgivelse frembringe den modsatte virkning og opmuntre misdæderen til at begå endnu værre handlinger.

Guds ord påbyder derfor ikke – og tillader ikke, at vi som blinde skulle fortsætte med at tilgive synder eller fejl. Det kræver af os, at vi først skal overveje og veje sagens omstændigheder og undersøge, hvilken kurs der efter al sandsynlighed fører til noget virkeligt godt. Som der findes mennesker af hævngherrig natur, som fører hævnens ånd ud i yderligheder og ikke tilgiver en uret i generationer, er der andre, som kun er alt for villige til at tilgive ved enhver lejlighed. Yderliggående mildhed og yderliggående hævnfølelse fører begge til farlige konsekvenser. Den person, som lukker øjnene for grov umoral og tåler et angreb på sin ære eller moralitet, kan siges at tilgive. Men hans tilgivelse er en svaghed, som æder roden bort under hans anseelse, moralitet og selvrespekt. Intet fornuftigt menneske kan prise det som en høj moralsk egenskab. Det er netop af den grund, at Den hellige Qur'an sætter rimelighedens grænser selv for tilgivelse og ikke anerkender enhver udøvelse af denne egenskab som moralsk, medmindre den udøves ved rette lejlighed. Det simpelthen at give afkald på retten til gengældelse på en misdæder, hvordan de nærmere omstændigheder end er, og ligegyldigt hvor alvorlig forseelsen er, ligger såre langt fra at fortjene betegnelsen moralske egenskaber, som mennesker burde stræbe efter at opnå. Det at se bort fra tilføjede skader er en naturlig egenskab, som vi finder selv hos et barn, som endnu ikke er i stand til at tænke og ræsonnere. Den blotte tilstedeværelse af denne egenskab hos en person, berettiger det ikke til nogen tilforladelighed, medmindre vedkommende viser os ved at bruge den ved rette lejlighed, at vedkommende også besidder den som moralsk egenskab. Forskellen mellem naturlige og moralske egenskaber må erindres klart. Menneskets medfødte eller naturlige egenskaber omformes til moralske egenskaber, når et menneske praktiserer eller afholder sig fra at praktisere en hand-

ling under de rette betingelser og efter en nøje overvejelse af det gode eller onde, som rimeligvis vil resultere af handlingen. Mange lavere levende væsener er ganske harmløse og yder ingen modstand, når der tilføjes dem ondt. En ko kan kaldes uskyldig og et lam ydmygt, men vi tillægger ingen af dem de høje moralske egenskaber, som mennesket aspirerer efter, for de er ikke udstyret med fornuft og kender ikke ret fra uret. Det er lejligheden og lejligheden alene, ved hvilken noget gøres, som retfærdiggør eller fordømmer en handling. Og den Alvidende Guds vise og fuldkomne ord har derfor sat denne betingelse for enhver moralsk egenskab.

Godhed

Den anden moralske egenskab, ved hvilken et menneske kan gøre godt mod et andet er *'Adl*, d.v.s. godt som gengæld for godt. Den tredje *Ihsān* er godhed og venlighed, og den fjerde *Itāi dhil-qurbā* er kærlighed som til nærtbeslægtede. Således siger Den hellige Qur'an:

إِنَّ اللَّهَ بِأَمْرٍ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَائِي ذِي
الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ

„Gud befaler jer at gøre godt til gengæld for godt og (hvis I kan benytte lejligheden til at gøre mere end ret) at gøre godt uden at have modtaget nogen velgerning, og (om omstændighederne kræver det) at I skænker gaver med den naturlige kærlighed, som eksisterer mellem slægtninge. Og Han forbyder jer at overskride retfærdighedens grænser og øve godt med et forkert endemål og at overdrive eller rette jeres følelser af ømhed mod en uegnet modtager“ (al-Nahl, v. 91)

Dette vers henleder opmærksomheden på tre stadier i det at gøre godt. Det laveste trin er det, hvor mennesket kun gør vel mod sine velyndere. Selv en sædvanlig og alminde-

lig person, som har en følelse af at værdsætte andres godhed, kan erhverve denne egenskab og gøre godt som gengæld mod godt. Herfra er der et trin til andet stadie, hvor en person selv tager initiativet til at gøre godt mod andre. Dette stadie består i at yde gunstbevisninger mod personer, der ikke kan kræve dem som en ret. Denne egenskab, hvor udmærket den end er, indtager en mellemposition. Den svaghed knytter sig ofte til den, at den, der gør godt, forventer tak eller bønner til gengæld for det gode, han gør – og den ringeste modvilje fra den person, mod hvem han har øvet godt, vil muligvis være egnet til at fremkalde en forurettiget følelse af, at modtageren er utaknemmelig. Dette menneske vil gerne have en anerkendelse for sin godhed og ledes af og til til at lægge en byrde på den anden på grund af sin stilling som velgører – en byrde, som modtageren ellers ikke villigt ville have båret. For at rette på en sådan indstilling har Den hellige Qur'an advaret dem, der gør godt, ved at sige:

كَ لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى

„Gør ikke jeres velgørenhed, som skulle motiveres af hengivenhed og oprigtighed, til intet ved at minde dem, I har gjort godt imod, om jeres velgerninger – eller ved at skade dem“ (al-Baqara, v. 265)

Ordet *sadaqa* (almisse, velgerning) er afledt af *sidq*, der betyder oprigtighed. Hvis der derfor ikke er nogen oprigtighed eller ægte hengivenhed i handlingen, er den kun en ydre stillen til skue, og der er ingen kærlighed i den. Dette er med andre ord en svaghed, der knytter sig til det at gøre godt mod en anden, nemlig at velgøreren ofte føler sig tilskyndet til at minde den person, som han har gjort godt imod, om dennes forpligtelser – eller til at prale af sin godhed. Et tredje trin er derfor blevet os pålagt i Guds hellige Ord – et stadie, der er rensset for enhver ufuldkommenhed. For at nå denne fuldkommenhed bør et menneske ikke tænke på

det gode, det har gjort, ejheller vente noget udtryk for taknemmelighed fra den person, der har modtaget velgerningen. Det gode, man gør, skal komme fra oprigtig og ægte sympati – sådan som den erfares blandt nære slægtninge, som f. eks. en moders hengivenhed for sine børn. Dette er det sidste og højeste stadi i godhed mod Guds skabninger. Udover dette kan intet menneske nå. Dette stadium kaldes derfor også *Itāi dhil-qurbā*, kærlighed som mellem nært beslægtede. Men fra det laveste til det højeste trin af godhed gælder der en væsentlig forudsætning, nemlig den: at øve godt skal ske på rette tid og sted, for det citerede vers bekræfter med klare ord, at disse ædle egenskaber tenderer mod at degenerere til laster, medmindre de bringes i funktion med den største omhu: *'Adl* eller gengældelse af godt med godt bliver til *Fahsjā* eller upassende umådehold, der snarere frembringer ondt end godt. *Ihsān* eller det ganske enkelt selv at gøre godt bliver *Munkar* d.v.s. noget, som samvittigheden forkaster, når den skænkes med urette – og som også fornuften tager afstand fra. *Itāi dhil-qurbā*, d.v.s. den kærlige følelse, som mellem nærtbeslægtede bliver, når den administreres fejlagtigt – til *Baghy*, nemlig undertrykkelse. *Baghy* betyder bogstaveligt: regn som ved sin overflod ødelægger afgrøden. Derfor kaldes ethvert umådehold eller enhver mangel i det, der ellers ville have været højst velgørende, for *Baghy*. Det må også huskes, at det simpelthen at gøre godt i nogen af de tre ovennævnte former aldrig kan blive en høj moralsk egenskab, medmindre dette bevidnes af situationens krav og den rette udøvelse af menneskelig dømmekraft. Alle tre former er nemlig naturlige egenskaber eller medfødte betingelser, som transformeres til moralske kvaliteter ved godt omdømme og ved deres anvendelse på rette tid og sted og under rimelige betingelser. Om det at øve *Ihsān* eller godt på eget initiativ har Qur'anen også følgende påbud, hvori artiklen: *al* i ethvert af dem henleder opmærksomheden på den specielle forudsætning, at den rimelige lejlighed i enhver situation bør iagttages. Således si-

ger den:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ
وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَكُونُوا
الْمُخِذِينَ مِنْهُ

„O I troende, giv almisser eller giv som kærlighedsgaver af de gode ting, som I på lovlig vis har erhvervet jer (d.v.s. hvori der ikke er nogen tilføjelse af ejendom, erhvervet ved tyveri eller bestikkelse eller uretmæssig overtagelse eller ved undertrykkelse eller ved nogen anden uærlig eller uretfærdig fremgangsmåde); og lad den tanke være fjern fra jeres hjerter at give som almisse det, som I har vundet jer ved noget uretfærdigt middel“ (al-Baqara, v. 268)

لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى
كَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ مَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ

„Gør ikke jeres almisser til intet ved at lægge pligter på dem, som I har skaffet lettelse, eller ved at skade dem (d.v.s. mind dem ikke om det gode, I har gjort dem, og skad dem ikke på nogen måde; for om I gør det, vil jeres godhed ikke have nogen virkning); giv heller ikke ud af jeres ejendom for at blive set af mennesker“ (al-Baqara, v. 265)

وَإَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

„Gør godt mod Guds skabninger, for Gud elsker dem, der handler godt“ (al-Baqara, v. 196)

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا
 عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا
 يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا
 وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
 وَأَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً
 وَلَا شُكُورًا

„Sandelig, de som øver ægte gode gerninger, skal drikke af et bæger iblandet Kāfūr (kamfer), d.v.s. at al hjertebrænden, kvælende anger og urene ønsker, som hører denne verden til, skal vaskes bort fra deres hjerter“ (al-Dahr, v. 6–10)

Ordet Kāfūr, d.v.s. kamfer, er afledet af *Kafr*, der betyder at undertrykke og at dække til, og derfor betyder det at drikke en kamferdrik her, at deres ulovlige lidenskaber skal undertrykkes, deres hjerter renses for enhver urenhed, og at de skal forfriskes med den dybe gudserkendelses kølighed. Verset fortsætter så med at sige:

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا
 عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

„Guds tjenere, d.v.s. de som handler godt, skal på dommens dag drikke af en kilde, som de får til at strømme frem med deres egne hænder her og nu“ (al-Dahr, v. 6–7)

Dette vers kaster lys over de hemmeligheder, som ligger til grund for den sande filosofi om paradiset. Lad den, der vil, være opmærksom herpå. Og videre:

و يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا
 وَأَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً
 وَلَا شُكْرًا

„Som på grund af deres kærlighed til Gud skænker deres føde til den fattige, den forældreløse og den fangne, skønt de selv længes efter den, og som siger: Vi lægger ikke nogen forpligtelse på jer. Vort eneste ønske er, at Gud må være tilfreds med os. Vi gør det kun for Hans skyld alene og for at skue Hans åsyn. Dette er en tjeneste, som vi hverken søger gengæld eller tak fra jer for“ (al-Dahr, v. 9–10)

Dette vers anbefaler os det tredje stade i at gøre godt, som har sin oprindelse i hengiven medfølelse og ingen belønning søger, ikke engang en anerkendelse af den velgerning, som er øvet.

وَأَتَىٰ الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَ
 الْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ

„De virkelig retfærdige er dem, der for at behage Gud, hjælper deres slægtninge med deres velstand og understøtter forældreløse og tager vare på dem, der trænger, og giver til de vejfarende og dem, der beder – og som også giver ud for at løskøbe og betale gæld for dem, der ikke selv kan“ (al-Baqara, v. 178)

وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ يَقْتُرُوا وَكَانَ
 بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا

„Og når de giver ud, er de hverken ødsle eller nærige, men holder sig til middelvejen“ (al-Furqān, v. 68)

وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ
وَيَخْشُونَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ

„Og som føjer sammen hvad Gud har befalet skal sammenføjes, og frygter deres Herre og ængstes for domfældelsens onde“ (al-Ra'd, v. 22)

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

„Og i hvis ejendom, der er en retmæssig andel for dem, der beder og for dem, der er forhindret i at bede (iberegnet alle umælede dyr)“ (al-Dhāriyāt, v. 20)

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَ الضَّرَّاءِ

„Som giver almisse ikke kun i medgang, men også – såvidt de kan – i modgang“ (Āl-'Imrān, v. 135)

وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً

„Og som giver almisse hemmeligt og åbenlyst (de giver hemmeligt, så at der ikke er noget praleri – og åbenlyst for at opmuntre andre til også at give)“ (al-Ra'd, v. 23)

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْغِلْيَانِ
عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغُرْمِينِ
وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ
اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

„Indkomst fra almisse eller loubefalet zakāt skal gives til hjælp for de fattige og trængende og for at yde betaling til dem, der er udpeget til at være opkrævere og fordelere –

og for at redde dem, der sandsynligvis vil ledes i det ondes snare – og til at løskøbe fangne og lette deres situation, som er i gæld eller er insolvente eller indviklet i andet besvær – og i andre ting, som kun sker for Guds skyld, og for at hjælpe den vejfarende. Dette er en forordning fra Gud, og Gud er Alvidende, Alvis“ (Tauba, v. 60)

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ

„I vil på ingen måde nå til godhed, før I giver ud for jeres medmenneskers skyld af det, som I elsker“ (Al-'Imrān, v. 93)

وَابِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْيَتَامَىٰ وَالسَّبِيلَ
وَلَا تُبْذَرِ تَبَذُّرًا

„Og giv jeres nærtbeslægtede, hvad de kræver i nødens stund og ligeledes de fattige og den rejsende, men ød ikke jeres ejendom bort i umådehold“ (Banī Isrā'īl, v. 27)

Dette vers forbyder ødselhed og bortkastet af jeres ejendom i luksus eller f. eks. til bryllups- og barselsfester eller for at følge andre skikke og traditioner.

بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ
أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا
فَخُورًا الَّذِينَ يَبْخُلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ
بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

„Vis godhed mod jeres forældre og slægtninge og forældre-løse og mod de fattige og naboer, som er jeres slægtninge, og mod fremmede naboer og jeres nære venner og mod den

vejjarende – og mod alt, som jeres højrehænder ejer (mod krigsfanger eller tjenere eller heste eller andre husdyr), for dette er hvad Gud elsker, og Han elsker ikke de tomme pralhalse og de selvsikre og kan ikke lide dem, der er nærige og opfordrer andre til gerrighed, og som skjuler det, som Gud i Sin Nåde har givet dem, så de siger til de fattige og trængende: Vi ejer intet!“ (al-Nisā, v. 37–38)

Mod

Den femte dyd, som stammer fra tapperhedens instinkt, er *Sjadjā'at* eller mod. Et barn, der endnu ikke har udviklet sin dømmekraft, viser tapperhed og er parat til at stikke hænderne ind i et bål, for da det ikke har noget kendskab til konsekvenserne, er den instinktive egenskab fremherskende i det. Et menneske kan i en lignende tilstand frygtløs fare frem for at angribe en løve eller andre vilde dyr og gå frem alene selv mod store hærstyrker. Folk er tilbøjelige til at tro, at dette er den højeste grad af mod, men sagen er, at det mere er en mekanisk reaktion end en moralsk egenskab. Hunde og vilde dyr står her på samme niveau som en sådan person. Den dyd eller moralske egenskab, som vi kalder *Sjadjā'at* (eller mod), udvises kun efter nøje overvejelse og eftertanke – og efter at man fuldtud har taget det passende eller upassende i handlingen i betragtning. Det er en egenskab, som kan henregnes under ophøjede dyder, når den manifesterer sig på rette tid og sted. Den hellige Qur'an indeholder følgende retningslinier på dette punkt.

وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ

„De sande modige er dem, der ikke mister deres mod, men står fast og opfører sig udholdende i ulykker og krævende opgaver og i kamp“ (al-Baqara, v. 178)

وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ

„Deres tålmodighed og udholdenhed i modgang eller under et slag er alene for Guds skyld og ikke for at vise deres tap-
perhed frem“ (al-Ra'd, v. 23)

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا
لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ
وَنِعْمَ الْوَكِيلُ

„Når de trues med, at folk har samlet sig mod dem, og op-
fordres til at frygte de styrker, der har samlet sig for at knuse
dem, taber de ikke modet derved. Tværtimod, det forøger
deres tro, og de siger: Gud er tilstrækkelig for os, og Han
er den fuldkomne Beskytter“ (Al-'Imrān, v. 174)

Deres mod er ikke som den instinktive tapperhed i vilde
dyr, en mekanisk reaktion, der kun stimuleres af lidenskab
og derfor kun strømmer i én retning. De bruger deres na-
turlige tapperhed på to måder: Ved hjælp af den overvin-
der de kødets lidenskaber og modsætter sig en misdæders an-
greb, når dette er tilrådeligt, ikke i lydighed mod en bru-
tal kraft, men for sandhedens skyld. De sætter ydermere ikke
deres lid til sig selv, men har tiltro til Guds hjælp i hjem-
søgelsens dage.

Atter:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
بَطْرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ

„Vær ikke som dem, der marcherede ud fra deres hjem på
uforskammet vis og for at blive set af mennesker“ (al-Anfāl,
v. 48)

Den virkelig modige viser ikke sin tapperhed på påtrængende og uforskammet måde og for at ses af mennesker. Hans eneste hensigt er Guds velbehag. Alt dette fører os til den konklusion, at ægte mod har sin rod i udholdenhed og tålmod. Det modige menneske bekæmper sin lidenskab og flygter ikke fra faren som en kryster, men før det tager ét skridt, overvejer det selv de fjernest liggende følger af dets handling. Mellem en barbars uovervejede og dumdristige angreb og et civiliseret menneskes urokkelige mod er der den store forskel, at sidstnævnte er rede til at møde virkelige farer, mens det tænker og overvejer – selv i kampens vildskab og tumult, før det går videre og slår ind på den kurs, der er bedst egnet til at afvente det onde, medens førstnævnte i lydighed mod en overvældende lidenskab kun farer voldsomt frem i én retning alene.

Sandfærdighed

Den sjette dyd, der udvikles af naturlige tilstande, er sandfærdighed. Sålænge der ikke er nogen tilskyndelse til at fortælle en løgn, er mennesket af naturen indstillet på at sige sandheden. Af natur er det imod at sige noget usandt og hader det menneske, der har sagt en utilsløret løgn. Men denne naturlige tilstand kan ikke afkræve os respekt – som en moralsk egenskab ville gøre det. Medmindre et menneske renses for lave motiver, som sætter sig imellem dette menneske og sandheden, er vedkommendes sandfærdighed tvivlsom. For hvis det kun taler sandhed under forhold, hvor sandheden ikke skader det, og lyver eller tier stille, når liv og ejendom eller ære er på spil, kan det ikke hævde at besidde nogen overlegenhed over børn og sindssyge. I virkeligheden er der ingen, som taler usandt uden en bevæggrund, og der er ikke nogen dyd i at holde sig til sandheden, så længe der ikke er nogen forudelse af personlig skade. Prøver på sandfærdighed ligger i den situation, hvor éns liv eller ære eller ejendom er i fare.

Den hellige Qur'an indeholder følgende påbud på dette område:

فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْأَوْثَانِ وَاجْتَنِبُوا
قَوْلَ الزُّورِ

„Afsky afgudernes besmittelse og afsky løgnens ord (Afsky for afguder og løgn påbydes på én gang for at slå fast, at løgn er en afgud. Det menneske, som ikke sætter sin lid til Gud, bøjer sig i underkastelse under en afgud)“ (al-Hadj, v. 3)

وَلَا يَأْبَ الشُّهَادَةَ إِذَا مَا دُعُوا

„Vidner må ikke nægte at møde frem, når som helst de tilkaldes“ (al-Baqara, v. 289)

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ
أَنَّهُ قَلْبُهُ

„Og skjul ikke sandt vidnesbyrd, for den der skjuler det, har et ondt hjerte“ (al-Baqara, v. 284)

وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ

„Og når I taler et ord eller udtaler en dom, så vær sande og retfærdige, skønt den person, det drejer sig om, er en slægtning“ (al-An'ām, v. 153)

كُونُوا قَوْمِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ
أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ

„Hold fast ved sandhed og retfærdighed og lad kun jeres vidnesbyrd være for Guds skyld og tal ikke falsk, selvom sandheden måtte skade jer selv eller jeres forældre eller jeres

familie (f. eks. børn)“ (al-Nisā, v. 136)

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلَآ تَعْدِلُوْا

„Og lad ikke fjendskab mod et folk forlede jer til ikke at handle retfærdigt“ (al-Mā'ida, v. 9)

وَالصّٰدِقِيْنَ وَالصّٰدِقٰتِ

„De sandfærdige mænd og de sandfærdige kvinder vil finde en rig belønning“ (al-Ahzāb, v. 36)

وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

„De påbyder sandhed og udholdenhed i deres indbyrdes forhold“ (al-'Asr, v. 4)

لَا يَشْهَدُوْنَ الزُّوْرَ

„De sidder ikke i løgneres selskab“ (al-Furqān, v. 73)

Udholdenhed

Endnu en dyd, som udvikler sig fra menneskets naturlige vilkår, er *Sabr* eller tålmod og udholdenhed. Enhver må i større eller mindre grad lide uheld, sygdom og hjemsøgelser, som er menneskehedens almindelige lod. Enhver må også efter megen sorg og lidelse resignere overfor de ulykker, som rammer ham. Men en sådan slåen sig til ro er på ingen måde en høj moralsk egenskab. Det er en naturlig følge af fortsat lidelse, at træthed tilsidst bringer en forsoning med de uafvendelige kendsgerninger med sig. Det første chock bevirker nedtrykthed og uro og fremkalder véklager, men når den første ophidselse har lagt sig, kommer der en naturlig reaktion, fordi yderpunktet er nået. Men en sådan skuffelse og påfølgende slåen sig til ro er begge resultaterne af naturlige

tilbøjeligheder. Det er kun, når tabet modtages med total resignation i Guds vilje og fuldstændig underkastelse under Hans velbehag, at den lidende fortjener at blive kaldt et moralsk væsen. Guds ord behandler udholdenhedens ædle egenskab på følgende vis:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ
 الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ
 الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ
 وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ
 مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

„Vi vil visselig prøve jer ved i nogen grad at hjemsøge jer med frygt og sult og tab af ejendom og liv og lade ulykker følge jeres anstrengelser eller ved at bringe død over jeres afkom. Men forkynd glædeligt budskab til dem, der er tålmodige – som, når en ulykke træffer dem, siger: Vi er Guds skabninger og i Hans varetægt, og vi må vende tilbage til vor Værge. – Over dem skal der være velsignelser fra deres Herre og barmhjertighed – og de er de retledede“ (al-Baqara, v. 156–158)

Det er altså – for at gentage kort – p.g.a. udholdenhedens egenskab, at et menneske erklærer sig tilfreds med Guds velbehag. I en anden forstand er det også retfærdighed: for når Gud har skænket talrige gaver i overensstemmelse med menneskets ønsker – og i så mange tilfælde i dets liv bringer de ting frem, som mennesket begærer, og har udstyret det med talrige velsignelser, så ville det være højst uretfærdigt, om et menneske skulle knurre, fordi den Almægtige Gud vil en ting på en anden måde – og ikke skulle modtage de goder, som Gud giver, med glæde, men i stedet vende sig bort fra Hans vej.

Samfølelse

En anden egenskab, som falder ind under samme kategori, er aktiv samfølelse. Folk af enhver religion og nationalitet er fra naturens side udstyret med en stærk følelse af samhørighed og fællesskabsfølelse, og i deres iver for at fremme deres landsmænds og med-troendes interesser kaster de ofte alle skrupler overbord og tøver ikke med at øve uret mod andre. En sådan overivrig samfølelse stammer imidlertid ikke fra moralske følelser, men er en instinktiv lidenskab, og man ser analoge fænomener selv hos laverestående dyr, f. eks. hos ravnene, hvor den enes kalden bringer tusinder af dem sammen. For at klassificeres som moralsk egenskab må denne følelse udøves i overensstemmelse med retfærdighedens og lighedens principper og ved passende lejlighed. For at udtrykke denne betingelse anvendes det arabiske ord *Muwā-sāt*, der betyder sympati. Den hellige Qur'ans bud på dette område er som følger:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا
عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

„Sympati med og hjælp til jeres folk må vise sig i godhedens og fromhedens gerninger, men I må ikke hjælpe hinanden i ondskab og ulydighed“ (*al-Mā'ida*, v. 3)

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ

„Og vis ikke slaphed i jeres iver efter at fremme det gode for jeres folk“ (*al-Nisā*, v. 105)

وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا

„Og vær ikke talsmand for de forrædderiske“ (*al-Nisā*, v. 106)

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الدِّينِ يُخْتَانُونَ أَنفُسَهُمْ إِنَّ
اللهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَانًا أَثِيمًا

„Og tal ikke deres sag, som bedrager hinanden; sandelig Gud elsker ikke den, som er bedragerisk og en misdæder“ (al-Nisā, v. 108)

Søgen efter et almægtigt væsen

Blandt menneskets medfødte følelser, som vi finder indpodet i selve dets natur, er en søgen efter et Almægtigt Væsen, mod hvem det drages af en skjult magnetisk kraft, der virker på dets sjæl. Den første manifestation heraf finder sted ved barnets fødsel. Så snart barnet er født, ledes det af et instinktivt ønske i retning af sin moder og – svarende til moderinstinktets kærlighed, afslører barnet en instinktiv tilskyndelse til at knytte sig til sin moder. Med barnets vækst og udviklingen af dets evner viser dette instinkt sig tydeligere og tydeligere. Det finder kun hvile og trøst i sin moders favn og kun ro og fred ved hendes milde kærtegn. Adskillelse fra hende forbitrer alle dets glæder, og ingen velsignelse eller velgerning – hvor stor den end er – kan gøre det ud for den smerte, der bevirkes ved tabet af hende. Det har ingen bevidsthed, men ledes instinktivt til at elske sin moder og finder kun ro og hvile ved hendes bryst.

Den tiltrækning, der således drager barnet mod dets moder, leder vores opmærksomhed hen på den hemmelige magnetisme, som naturligt er indplantet i menneskets sjæl, og som drager det mod sin skaber, den sande genstand for dets tilbedelse. Det er atter den samme tiltrækning, som opflammer et menneskes følelser til at rette sig imod og finde hvile i et ydre objekt. Således finder vi den oprindelige tiltrækning mod Gud indplantet i os og påtrykt vore hjerter. Følelser af kærlighed, hvor forskellige de genstande, der fremkalder dem, end er, kan alle spores tilbage til instinktets, vi

kalder „kærlighed til Skaberen“. Når mennesket retter sin kærlighed mod et eller andet ydre objekt, synes det blot at søge efter det virkelige objekt. Det har – synes det – mistet noget, som det har glemt navnet på og forekommer at søge efter det i ethvert andet objekt, det møder. Den tiltrækning, det møder i rigdom, skønhed og skøn musik, er blot lige så mange tegn på, at der ligger en større kraft under dem alle, som drager alle hjerter mod sig. Men da menneskets ufuldkomne fornuft ikke kan fatte – ligesom det fysiske øje ikke kan opfatte dette hemmelighedsfulde væsen, som skjult ligesom varme er usynligt i enhver sjæl for alle – således er sand erkendelse af Hans eksistens ledsaget af de største vanskeligheder og fejltagelser angående Hans væsen. Overtro og grov lettroenhed har skænket den pris, der burde gives den usynlige Gud, til svage skabninger og materielle objekter.

Dette er blevet smukt illustreret af Den hellige Qur'an i en lignelse, hvor denne verden sammenlignes med et kryсталpalads med gulve som strålende glas. Under dette gennemsigtige gulv strømmer en stærkt løbende strøm. En overfladisk betragtning tager glasset for vand, idet den er ude af stand til at nå frem til virkeligheden og opdage sandheden. Det, hvorigennem vandet ses, tages fejlagtigt for vandet selv. På lignende måde forholder det sig med de store himmellegemer, som vi ser i universet, som sol, måne og stjerner, der alle kun afslører det Almægtige Væsens eksistens – det væsen, som manifesterer sig gennem dem alle. Men svag menneskelig dømmekraft får det til at bøje sit hovede i tilbedelse for dem – som ofre for samme selvbedrag, der fejlagtigt tager gennemsigtigt glas for vand. Det væsen, der manifesterer sig gennem disse himmellegemer er helt forskellig fra disse legemer selv. Polyteisten tillægger i sin tåbelighed det, der gøres af den Største Magt, netop de materielle objekter, gennem hvilke denne magt manifesterer sig. Dette er fortolkningen af verset:

إِنَّهُ صَرٌّ مُّزْدَقٌ مِّنْ قَوَارِيرٍ

„Dette er (ikke vand, som du frygter, men) et palads, hvis gulve er glat og gennemsigtigt glas“ (al-Naml, v. 45)

Åbenbaring – det afgørende bevis for Guds eksistens

Gud er – kort sagt – både usynlig og skjult, skønt Han åbenbarer sig tydeligt. Det materielle univers kan ikke føre os til en uigendrivelig konklusion – til absolut sikkerhed, hvad angår dets Skabers eksistens. Den ophøjede orden og fuldkomne regelmæssighed, som øjet opdager i det univers, der omfatter utallige himmellegemer, og de talrige undere, som afslører sig for et tænkende menneske i naturen, har aldrig ført og kan aldrig føre til den faste overbevisning, til den fuldkomne vished, at Gud i sandhed eksisterer, Skaberen og Herren over universet, hvis magt og kundskab udstrækker sig til ethvert atom. De største astronomer og filosoffer, som har helliget deres tanke og hele energi ene og alene til disse videnskaber, er blevet indviklet i skæbnesvangre tvivl og i skepticisme, når det kom til Guds eksistens. Al deres viden kunne ikke – hvis den nogensinde ledte dem til at drage konklusionen: at Gud eksisterer – føre dem videre end til at regne denne eksistens for en af de mange sandsynligheder.

Skabelsen af sol, måne og stjerner, den orden og plan, som ses i de ellipser, som udgør himlenes hærskere, de ophøjede love, som regulerer universet, dannelsen af menneskets legeme og sjæl, den forunderlige magt og visdom, der skelnes i dette univers' styrelse – fører uden tvivl til den sandsynligheds-konklusion: at der eksisterer en Skaber, men sandsynlighed beviser ikke nogen virkelig eksistens. Der er himmelvid forskel på sandsynlighed og vished. Medmindre der er stærke overtalelsesgrunde og en fast overbevisning om, at Gud virkelig eksisterer, kan tvivlen måske ikke splittes, og det sande lys kan ikke trænge ind i hjertet. Den fornufts-

mæssige overtalelse eller overbevisning, som følger af iagttagelse af en lovmæssig plan i universet, er ikke af samme værdi som vished – og kan ikke føre til sindets fred og tilfredshed. Den udgør ikke den sunde eleksir, som har magt til at bortskylle enhver tvivl og tilfredsstille den tørst, som menneskesjælen naturligt føler efter en sand og fuldkommen viden om Gud. Den ufuldkomne viden, som er et resultat af et studium af naturen, er fuld af fare, for der er i den mere et forsøg på overtalelse end en overbevisende realitet.

Medmindre den Almægtige Gud altså åbenbarer Sig Selv ved Sit ord talt til Sine tjenere – ligesom Han åbenbarer Sig i Sine handlinger, som det bevidnes i naturen – er en rationel overbevisning om Hans eksistens, der er resultatet af iagttagelse af Hans handlinger, aldrig tilfredsstillende. Hvis f. eks. dørene til et værelse alle er låsede indefra, er den naturlige slutning, at der er nogen i værelset, som har aflåst dørene indefra. Men hvis årene går, og der ikke høres nogen lyd derindefra, hvis ingen stemme svarer på de gentagne råb udefra, så er vi nødt til at skifte mening, hvad angår eksistensen af nogen inde i værelset – og bliver tvunget til at tilskrive dette forhold en eller anden uforklarlig omstændighed. Sådant forholdet det sig med troen på Guds eksistens – en tro, der alene baseres på et studium af naturen. Hele undersøgelsen fører os til den yderst skuffende konklusion, at chancerne til gunst for Guds eksistens er overvejende, men heller ikke mere.

Sagen er den, at en undersøgelse af problemet om Guds eksistens ikke kan være fuldkommen, så længe vi kun betragter den ene side af spørgsmålet, nemlig Guds handlinger. Den anstrengelse er forgæves, som alene sætter sig som mål at opdage Skaberen under en bunke fysisk stof. Det er bespottelse af den strålende og levende Gud, at Han – midt i al Sin skabning – skulle gøres lige med et dødt legeme, som kun kan opdages ved, at man graver det ud – frem fra bunker af møg. At Gud – med al Hans uendelige wiisdom og almægtige kraft – skulle afhænge af menneskelig anstren-

gelse for at åbenbares for verden – er en helt igennem fra-
stødende tanke. Gud kan ikke – set i dette lys – være cen-
trum for vore forhåbninger og vores støtte i alle vore svag-
heder. Åbenbarer Gud Sit ansigt for Sine skabninger, eller
skal de selv søge spor efter Hans eksistens? Viser Han os Sin
nærværelse – eller skal vi søge efter Ham? Den Evige og
Usynlige Gud har fra evighed til evighed gjort sig kendt
ved Sin egen klare og velsignede røst: „Jeg er!“ – og har
på den vis indbudt Sine svage skabninger til Sig, at de måtte
søge støtte og hjælp i Ham. Det er vanvittigt at påstå, at
Gud er forpligtet mod mennesket, fordi sidstnævnte påtager
sig det besvær at opdage Gud – og at Gud, den Evige og
Udødelige Konge over universet, ville forblive ukendt for
Sin skabning, hvis det ikke havde været for menneskets an-
strengelser efter at kende Ham.

Gud taler nu – som Han gjorde det før

At gøre indvendinger mod det håndgribelige og endegyldige
bevis for Guds eksistens, der gives os i Guds tale til men-
nesker, med den begrundelse, at så må Han nødvendigvis
besidde en tunge, en tanke, som er uforenelig med Guds
åndelige væsen, er barnagtigt. Har Han ikke skabt jorden
og himlens talløse hærskarer uden at eje materielle eller fy-
siske hænder? Ser Han, der er den Alt-seende, ikke hele
universet uden noget fysisk øje? Hører Han ikke Sin yd-
myggeste tjeners stemme, og har alligevel ikke ører som vo-
res? Er det da ikke nødvendigt, at Han skulle tale, som Han
skaber, ser og hører? At rette indvendinger mod manifesta-
tionen af én guddommelig egenskab, medens man indrøm-
mer de andre, er absurd.

At påstå at – skønt Gud talte til slægtled efter slægtled
af mennesker i fortiden og gjorde Sig Selv kendt for dem
ved Sin egen klare stemme – så taler Han alligevel ikke nu –
det er det samme som at anbringe sig selv i en helt uhold-
bar situation. Den uforanderlige og evige Gud, som talte til

Sine udvalgte tjenere i fortiden, taler *også* til dem *nu* og velsigner med Sit hellige ord sådanne af Sine tjenere, som søger Ham af hele deres hjerte og hele deres sjæl. Guds udvalgte stiller også nu deres tørst ved Hans åbenbarings kilde. Ingen tør sætte et segl på Guds læber. Hans nåde flyder også nu i overflod og skænkes mennesket på samme måde, som den skænkedes det tidligere. Det er sandt, at åbenbaringen af en fuldkommen lov og fuldendte regler for menneskets retledning har overflødiggjort behovet for ny åbenbaret lov, og sendelse og profetdømme har nået deres fuldkommenhed i vor herre og mester, Profeten Muhammads hellige person (må Guds fred og velsignelse være over ham); men adgang til åbenbaringens hellige kilde er ikke spærret dermed.

At det guddommelige lys skulle skinne frem på Arabien sidst af alle steder havde været forudbestemt i Guds visdom. Araberne nedstammer fra Ismael, som den guddommelige visdom havde anbragt i Parans ødemarker. Således afskar Gud enhver forbindelse mellem hans efterkommere og Israels afkom. Paran (arabisk: Faran) betyder: de to flygtninge. Det var bestemt, at de folk, som Abraham havde adskilt sig fra, ikke skulle have nogen andel i Israels lov, da det er sagt, at Ismael „ikke skal arve“ med Isak. Ismaeliterne blev derfor isoleret fra dem, der var deres nærmeste slægtninge, og de havde ingen forbindelse med noget andet folk. I alle andre lande træffer vi spor af love og lærdomme, prædiket af en eller anden profet, en tydelig angivelse af, at disse folkeslag på et eller andet tidspunkt modtog deres lære fra Gud, men Arabien synes ikke at have modtaget nogen sådan lære. Hvad angår profeternes indflydelse var Ismaeliterne det mest tilbagestående folk. Denne handling fra det Alvise Forsyns side kan ikke have været uden formål og hensigt. Hvorfor blev Ismaeliterne holdt afskåret fra hele verden og isoleret fra profetien i Israel? Konklusionen er uimodståelig.

Arabien var forudbestemt til at være den endelige scene

for profetisk lovgivning, og dets profets mission var prædestineret til at være universel. Han kom sidst af alle og kom derfor for alle, så at han kunne velsigne jordens nationer og rette alle folks fejltagelser. Den himmelske kundskab, han gav til verden, er fuldkommen i enhver henseende. Den guddommelige lov, der blev åbenbaret gennem ham, sigter på menneskets fuldstændige reformation – uden nogen adskillelse p.g.a. tro eller farve. Dens bestemmelser er på ingen måde beregnet for et enkelt samfund, sådan som det var tilfældet med de tidligere bøger. Denne lov behandler fuldstændigt alle de stadier i reformationen, der er nødvendige i ethvert folks tilfælde. Denne åbenbaring giver os en universel lov og indeholder alle nødvendige lederegler til civilisation af alle mennesker. At udrydde nogle få laster i et specielt samfund havde været objekt og endemål for alle forudgående skrifter, men den hellige Qur'an sætter sig som mål den store og altomfattende opgave at vise det sande lægemiddel for alle ondt og giver retledning til alle mennesker. Ydermere beskriver den alle de forholdsregler, der er nødvendige for menneskets sociale, moralske og åndelige udvikling. Den måtte først behandle barbarer og løfte dem op til sociale væseners værdighed ved at indpode sociale dyder. Det næste skridt var at fremstille de højere moralske lærdomme.

Den fortjeneste at have defineret den sande forskel mellem naturlige tilbøjeligheder og moralske egenskaber går alene til Den hellige Qur'an. Men Qur'anen standser ikke ved undervisning i høj moralitet. Den sigter på at hæve mennesket et trin højere til menneskehedens fuldkommengørelse. Den åbner ikke alene døren til hellig kundskab om Gud, til vished om Hans eksistens, men hæver også mennesket til åndelig fuldkommenhed. Den har oplyst millioner af mennesker om sand viden om Gud og anbragt dem på sikker grund, hvad angår visheden om Hans eksistens. Den giver beundringsværdige retningslinier for menneskets 3-foldige udvikling, som vi har diskuteret ovenfor. Da Den hellige

Qur'an er et omfattende system af lærdomme og retledning om menneskets fuldkommengørelse, udtrykker den også denne sin rang klart og tydeligt. Således siger den:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

„På denne dag har Jeg fuldkommet jeres tro for jer og fuldendte mine nådesbevisninger og velsignelser over jer, og Jeg har valgt Islam til jeres religion“ (al-Mā'ida, v. 4)

Dette vers siger klart og eftertrykkeligt, at religionen når sin fuldkommenhed i Islam. Med andre ord: når et menneske når det stade, hvor det – som angivet med ordet Islam – fuldstændig hengiver sig til Guds vilje, søger det frelse ved at ofre sig selv (d.v.s. sine interesser og ønsker) og ikke på nogen anden måde, og det tillader ikke, at dette offer forbliver en teoretisk sag, men viser det i gerninger og praksis. Det er herpå ordet Islam henleder vor opmærksomhed. Alle fuldkommenheder kulminerer i dette punkt.

Fem beviser for Guds eksistens

Filosofferne, som nærede tillid til deres ufuldkomne fornuft, kunne ikke opdage den Sande Gud. Den sande erkendelse af Hans eksistens blev bragt af Den hellige Qur'an, Guds åbenbarede ord. Det hellige Ord anbefaler to metoder til at nå denne erkendelse. Først lærer den den kurs, man kan slå ind på, og hvorved den menneskelige fornuft styrkes og skærpes til at udlede Guds eksistens af naturens lov, og hvor fornuften beskyttes mod fejlslutninger. For det andet fremstiller den den åndelige metode, som vi vil drøfte senere som svar på det 3. spørgsmål.

Under det første aspekt har Qur'anen fremdraget klare og logiske argumenter til støtte for Guds eksistens. Således siger den:

رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَافَةً ثُمَّ هَدَى

„Vor Herre er Den, der har givet en skabelse til alt, som er i overensstemmelse med dets natur – og som så har retledet alt til opnåelse af den ønskede fuldkommenhed“ (Tā-Hā, v. 51)

Om vi nu betragter alle skabningers natur – fra mennesket og nedefter – og undersøger deres opbygning og form, finder vi alt i naturen tilpasset de forskellige skabningers natur. At gå i detaljer på dette punkt ville være ensbetydende med at sætte tilhørernes tålmodighed på prøve. Enhver kan let selv forfølge denne tankerække.

Et andet argument for Guds eksistens udledes af det faktum, at Gud er alle årsagers årsag eller den første årsag. Således siger Den hellige Qur'an:

وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الْمُنْتَهَىٰ

„Og hele årsag-virkning-komplekset ender hos Din Herre“ (al-Nadjm, v. 73)

Dette argument baseres på naturens orden af årsager og virkninger – en orden, som gennemtrænger hele universet. Al vækst i kundskab og videnskab er kun muliggjort ved denne lovs universelle anvendelse på hver enkelt partikel i universet. Grundlæggende love og principper er blevet udledt af den. Enhver årsag, som ikke i sig selv er primær, kan spores til en anden årsag – og så fremdeles. Men da rækken af årsager og virkninger, som findes i vores endelige og begrænsede verden, ikke kan være uendelig, må den ende i et bestemt punkt. Den endelige og definitive årsag er derfor universets Skaber. Det er til den endelige og første årsag, at det ovenfor citerede vers henviser os.

Endnu et argument, der støtter eksistensen af det guddommelige Væsen, beskrives således i den hellige Qur'an:

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ
النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ

„Solen kan ikke indhente månen, ej heller kan natten (som styres af månen) overhale dagen (som styres af solen) og alle himmellegemer bevæger sig i deres respektive ellipser“

(Yā Sīn, v. 41)

Hvis alle disse himmelske systemer ikke havde en planlægger, ville de hurtigt være endt i uorden og ødelæggelse. De fantastiske fysiske masser, der bevæger sig i rummet uden at støde sammen, beviser ved deres bevægelers regelmæssighed overvejelse og planlægning – og derfor en planlægger. Er det ikke overraskende, at disse utallige sfærer, der således fra umindelige tider hverken støder sammen eller ændrer deres kurs i ringeste grad – ej heller er underkastet mangel eller svind eller forfald p.g.a. deres konstante bevægelse? Hvordan kunne en så storslået organisation virke videre, uden uorden eller forvirring i utallige år, medmindre det skete i overensstemmelse med overvejelse og plan fra en Højeste Planlæggers side? Med henvisning til denne op-højede guddommelige visdom siger den Almægtige Gud i den hellige Qur'an:

أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

„Er der nogen tvivl om Gud, som har skabt sådanne underfulde himmellegemer og en så underfuld jord“ (Ibrāhīm, v. 11)

Endnu et argument, der henfører til Skaberens eksistens, fremsættes af den hellige Qur'an på følgende måde:

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا قَانٍ وَيُبْقِي وَجْهَ رَبِّكَ
ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

„Alle ting forsvinder, og det der forbliver evigt er Din Skabers og Opretholders og Opfostrers ansigt, Han som er al Majestæts og Æres Herre“ (al-Rahmān, v. 27–28)

Hvis vi antager, at både jorden og himmellegemerne er reduceret til det absolutte intet, og hele det materielle univers er ikke-eksisterende, så kræver vor fornuft og samvittighed, at noget stadigt skulle forblive – noget der aldrig dør eller er underkastet forandring eller forfald. Et sådant væsen er Gud, som bragte alt til at eksistere ud af intet.

På et andet sted anfører Den hellige Qur'an følgende argument til støtte for Guds eksistens:

أَكْسَتْ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ

„Når Gud siger til sjælene: Er Jeg ikke jeres Herre? – svarer de: Jo, vi bevidner det“ (al-A'rāf, v. 173)

I dette vers skildrer Gud i dialog-form noget, der er karakteristisk for sjælen, indplantet i selve dens natur, nemlig at det ikke ligger i sjælens natur at benægte Guds eksistens. Ateisten forkaster Guds eksistens, ikke fordi hans natur gør oprør derimod, men fordi han tror, at han ikke har noget bevis for Guds eksistens. Selvom han nægter Guds eksistens, vil han indrømme, at enhver virkning har en tilsvarende årsag. Ingen fornuftig person mener f. eks., at en bestemt sygdom ikke har nogen årsag. En forkastelse af årsag-virkning-systemet ville betyde alle princippers og alle videnskabers forkastelse. Enhver metode til at bestemme tidspunktet for formørkelser, storme, jordskælv etc. og alle andre slutninger ville være en umulighed, om enhver virkning ikke skyldtes en speciel årsag. En filosof kan derfor ikke – skønt han benægter Guds eksistens – betvivle eksistensen af en første årsag, da han ikke kan forkaste universets hele system. Ydermere: hvis en person, som benægter Guds eksistens, blev bragt i en tilstand, hvor han kunne renses for alle former for begær og bevæggrunde, ville han på dette trin indrømme Guds eksistens, hvilket erfaringen ofte har

vist. Verset, som er citeret ovenfor, fortæller os, at mennesker kun holder fast ved at benægte Guds eksistens så længe, som lavere begær og bevæggrunde har overhånd, og at den rene natur bærer et stærkt påtryk af det faktum, at Gud er til.

Guds attributer eller egenskaber

Ovenstående er kun nogle få af de talrige argumenter til støtte for Guds eksistens, som Den hellige Qur'an har nævnt. Vi skal herefter betragte det Almægtige Væsens egenskaber, som Guds hellige Ord har lært os om. Det følgende er kun nogle få eksempler på, hvordan Qur'anen behandler dette emne:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

„Han er Gud, og der er ingen uden Ham, der er værdig til at tilbedes og adlydes“ (al-Hasjr, v. 23)

Den idé, at Gud skulle have nogen partner eller delagtig i guddommeligheden benægtes, for om Gud havde nogen rival, kunne Hans guddommelighed tænkes på et eller andet tidspunkt at overgå helt til denne rival. Yderligere betyder ordene: „ingen er værdig at tilbedes undtagen Han alene“, at Han er en Fuldkommen Gud, hvis egenskaber, skønheder og fuldkommenheder er så ophøjede, at hvis vi skulle udvælge en Gud blandt andre væsener, og dette valg afhang af Hans egenskabers fuldkommenhed – eller om vi skulle forestille os visse egenskaber som Guds højeste eller mest fuldkomne egenskaber – så ville intet nærme sig Ham i Hans fuldkommenhed og Hans egenskabers fuldendthed. Uretfærdighed kan derfor ikke nå længere end til at opstille en partner eller en rival til et sådant væsen.

Guds næste egenskab, der er nævnt i ovenstående vers,

er „Den der kender Sin egen person“. Med andre ord: ingen kan omfatte Hans person med begrænsede menneskelige evner. Vi kan fatte alt, der er blevet skabt, f. eks. solen, månen, i deres helhed, men vi kan ikke fatte Gud i Hans helhed. Verset fortsætter så med at sige, at „Han kender alt, og intet er skjult for Ham“. Det ville være i modstrid med Hans Guddommelighed, at Han skulle være uvidende om Sin egen skabning. Han ser den mindste partikel i universet, men det kan mennesket ikke gøre. Gud ved, hvornår Han skal gøre ende på dette system og generelt tilintetgøre alle ting, men ingen anden ved dette. Det er Gud alene, som kender tidspunktet for alle tings indtræffen.

Derpå: „Gud er den, som skænker ud af Sin rige barmhjertighed – og ikke som gengæld for nogen af skabningens handlinger – alle midler til lykke og fuldkommengørelse til alle levende væsener – før de er blevet skabt“. Vi ser manifestationen af dette attribut i Guds skabelse af sol, måne og talløse andre ting til gavn for mennesket, førend det og dets gerninger nogensinde var blevet eksisterende. Denne gave fra det Guddommelige Væsen skyldes dets egenskab: *Rahmāniyyat* eller nåde – og det er når dette attribut virker, at Han kaldes *al-Rahmān* eller den Nådige. Med hensyn til en anden af Guds egenskaber kaldes Han *al-Rahīm*. „Han, som skænker en god belønning for Sine skabningers gode gerninger og ikke lader nogens anstrengelser gå til spilde“. Når Hans barmhjertighed manifesteres således, kaldes den „*Rahīmiyyat*“, og den Barmhjertige Gud kaldes i denne manifestation: *al-Rahīm*. Atter beskrives Gud som „Herren over dommens dag“. Med andre ord: Han dømmes Selv hele verden. Han har ikke overgivet herredømmet over himmel og jord til nogen anden, så at Han skulle overskære Sin forbindelse med Sine skabninger, ej heller har Han betroet afsigelsen af dommen til noget andet væsen, så at Han skulle udstyre dette med den eneste autoritet til at dømme verden.

Gud er også „Kongen, som er uden fejl eller mangel eller dadel“. Guds kongedømme er ikke som jordiske konge-

riger, der kan overgå til andre eller gå til grunde. Undersåtterne kan alle udvandre til et andet land og således overlade en jordisk hersker uden noget at herske over. En voldsom og udbredt hungersnød kan reducere en hersker til noget mindre end en tigger. Hvis undersåtterne rejser sig som én mand mod en monark og betvivler hans autoritet til at herske over dem, kan han være tvunget til at abdicere. Sådanne er Guds rige imidlertid ikke. Han har magt til at ødelægge hele skabningen og lade opstå nye skabninger i deres sted. Havde Han ikke været Almægtig, ville Han være tvunget til at øve uret i Sin handlen med Sine skabninger. For eksempel ville hele Hans første skabnings frelse have nødvendiggjort den uret det ville være at sende dem tilbage til denne verden for at blive prøvet igen. Hvis Gud ikke havde magt til at skabe nye sjæle, ville verden enten være ladet tilbage uden nogen sjæle – eller den Almægtige ville have været nødt til at tilbagekalde den frelse, som Han først havde skænket. Begge disse muligheder ville ikke være i overensstemmelse med guddommelig fuldkommenhed og ville – om nogen af dem ville være blevet bragt i anvendelse – have placeret det guddommelige Væsen på samme niveau som jordiske herskere. De love, som regeringer laver for at administrere deres landes sager, er altid mangelfulde. Når de tvinges til at anvende undertrykkelse og uretfærdighed, betragter de sådanne forholdsregler som retfærdiggjort af hensyn til ret og ligelighed. Jordiske regeringer ville mene, at det var undskyldeligt, at en båd måtte synke med besætning og passagerer, hvis den sandsynligvis ville kollideres med et større skib og forårsage større tab på liv og ejendom. Men det er ikke i samklang med guddommelig fuldkommenhed, at Gud skulle kunne drives til det yderste, hvor Han skulle være tvunget til at følge en af to mangelfulde retninger. Hvis Han ikke havde magt til at skabe liv ud af intet, kunne vi kun ligne Ham med en hersker i en lilleput-stat, som enten måtte anvende undertrykkelse for at opretholde sin majestæt – eller om han var retfærdig, snart ville være uden no-

gen og noget at herske over. Men den Almægtige Gud er fri for enhver sådan mangel, og Hans Almagt hviler sikkert på retfærdighed og ligelighed.

Det næste attribut hos det guddommelige Væsen, der er omtalt i verset, er *al-Salām*, d.v.s. Gud er fredens Gud, som Selv er immun mod al mangel, modgang eller hjemsøgelse, og Som yder sikkerhed, fred og sundhed til andre. Betydningen af denne egenskab er indlysende, for hvis Han selv havde været offer for lidelse og modgang, forfulgt og slået af mennesker – eller ude af stand til at udføre Sine egne planer, ville intet hjerte have set hen til Ham i deres prøvelser og hjemsøgelser med håb om frelse. Således siger Gud om falske guddomme:

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا
 ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ
 شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَ
 الْبَطُولُ مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَكَفِوَى
 عَزِيزٌ

„Sandelig, de guder, I påkalder ved siden af Gud, kan ikke skabe så meget som en flue, selvom de virkede sammen med dette formål. Ja ville en flue tage noget fra dem, ville de ikke kunne hente det tilbage igen. Svage i erkendelsen er de, som tilbeder disse falske guddomme, og de som tilbedes er blottet for enhver magt. Den sande guddom er Gud, som er mægtigere end alle mægtige, den Almægtige som overvinder alt. Som hverken kan gribes eller slås af menneskelige væsener (sådanne folk som påkalder falske guddomme, befinder sig i vildfarelse). De har ikke dannet sig nogen værdig og sand mening om Gud, som skulle være den eneste genstand for deres tilbedelse“ (*al-Hadj*, v. 74-75)

En anden af Guds egenskaber er *al-Mu'min*, d.v.s. Den,

som skænker sikkerhed og som giver bevis for Sin egen enhed og ophøjethed. Dette attribut henleder opmærksomheden på, at den, der tror på den Sande Gud, kan betragte sig som sikker under alle omskiftelser. Han skammer sig ikke for folk, for han har stærke og logiske argumenter til støtte for sine påstande, ejheller skal han blive beskæmmet overfor Gud. Men den, der tilbeder en falsk guddom, er altid i vanskeligheder. Da han ikke har argumenter for sin sag, anser han enhver tåbelig påstand, som strider mod fornufte, for et dybt mysterium, så at hans tåbeligheder og fejltagelser kan gå for at være noget, som overgår menneskelig forstand.

Det vers, som vi har citeret ovenfor, fortsætter således:

الْمُهَيَّبِينَ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ

„Vogter over alt, overvindende enhver magt, Den der heles ethvert brud og erstatter ethvert tab, Den som er hævet over alle behov“ (al-Hasjr, v. 24)

Og atter:

هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ
الْحُسْنَى

„Han er Gud, som har skabt kroppene, Den som har skabt sjælene, Den der former menneskets billede i moderskødet, Den der besidder alle de fuldkomne egenskaber, mennesket kan forestille sig“ (al-Hasjr, v. 25)

يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ

„Beboerne af himmellegemerne erklærer Hans ophøjethed og hellighed såvel som jordens beboere gør det; og Han er den Almægtige, den Alviise“ (al-Hashr, v. 25)

Dette vers viser også, at der er levende væsener på himmellegemerne, som følger guddommelige regler og retledning.

Atter beskriver Den hellige Qur'an Gud som følgende:

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

„Hans magt udstrækker sig over alle ting“ (al-Baqara, v. 149)

Dette er den sande kilde til trøst for dem, der tilbeder den Sande Gud, for hvordan kunne mennesket samle alle sine forhåbninger om Ham, hvis Han selv var svag? Andetsteds har vi også:

رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ

„Den der opfostrer alle universer, den Nådige, den Barmhjertige, Herren på dommen dag“ (al-Fātiha, v. 2)

أَجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

„Som lytter og svarer på bønner, d.v.s. Den der besvarer bøn-faldelse“ (al-Baqara, v. 187)

Og atter:

الْحَيُّ الْقَيُّومُ

„Den Evigt-levende og Kilden til alt liv, Den der understøtter alle“ (Al-Imrān, v. 3)

Gud beskrives her som evigt-værende og evigt-levende for at udelukke alle ideer om Hans død, der ville efterlade dem, der tilbad Ham, uden en Herre og Mester.

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

„Han er den Ene Gud uden nogen lige. Han avler ikke, og er heller ikke avlet, ej heller er der noget andet væsen af Hans art“ (al-Ikhlās, v. 2–5)

Man bør erindre sig, at ret og rimelighed i forhold til Ska-beren består i det faktum, at man er fast etableret på den guddommelige enheds vej – uden at afvige en hårsbred fra den. De moralske bud, jeg i dette foredrag har henledt opmærksomheden på, udgør en del af den Hellige Qur’ans etiske lærdomme. Det mest iøjnefaldende træk ved alle disse lærdomme er fuldkommen frihed for overdrivelse og svigten.

Den hellige Qur’an karakteriserer ikke nogen egenskab som moralsk, medmindre den fungerer inden for sin rette sfære og inden for de rette begrænsninger. Det behøver ikke at bevises, at dyden er den gyldne middelvej.

Den ligger med andre ord mellem to ekstremer. Alt det der bevæger et menneske til at slå ind på middelvejen og grundfæster det i mådehold, fører til en god moral. Det menneske, der handler ved rette lejlighed, følger middelvejen, som alene kan føre til det gode. Den bonde, der tilsår sine marker enten for sent eller for tidligt, afviger ved at gøre det fra den gyldne middelvej, og resultatet er spild af såsæd. Dyd, sandhed og visdom ligger alle i mådeholdet, og alene den, der er vågen overfor den gunstige lejlighed, kan vandre den vej. Mellem to falske positioner, som begge er ekstremer, ligger middelvejen, retfærdighedens vej, som man kun kan holde sig på ved at vogte på den rette lejlighed. Som det er tilfældet med andre moralske egenskaber, må man også i gudserkendelsen holde sig til den gyldne middelvej. Middelvejen består her i på den ene side at undgå det syn på Gud, som fraskriver det guddommelige væsen enhver egenskab, og i på den anden side at forkaste det syn, som gør Ham lige med materielle ting. Det er den stilling, som Den hellige Qur’an har taget vedrørende Guds egenskaber. Den hævder, at Han er seende, hørende, vidende, talende etc., men advarer os samtidig mod at gøre

Ham lige med noget, som vore sanser kan omfatte. Således siger den:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

„Ingen er delagtig med Gud i Hans person og Hans egenskaber“ (al-Sjūrā, v. 12)

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ

„Gør Ham ikke lige med nogen af Hans skabninger“ (al-Nahl, v. 75)

Selvom Han er os lig i nogle af Sine handlinger, er Han alligevel et heiligt og ophøjet væsen. Sådan er den korrekte opfattelse af Gud. Islam følger altså den gyldne middelvej i alle sine lærdomme. Begyndelsessuren i Den hellige Qur'an opfordrer os til at slå ind på middelvejen, når den lærer os den velkendte bøn:

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

„Led os på den rette vej – deres vej, over hvem Dine vel-signelser har været – ikke deres, over hvem Din vrede er kommet, ej heller deres, som er faret vild“ (al-Fātīhah, v. 6–7)

I dette vers er der nævnt 3 slags mennesker. Først er der: *al-Maghdūb aleihim*, hvormed Den hellige Qur'an betegner dem, som antager sig en holdning af vrede overfor Gud, og som – ved således at følge deres egne onde tilbøjeligheder, nedkalder Guds vrede over sig. Dernæst er der *al-Dāllīn*, hvormed der menes folk, som ledes vild ved at følge deres dyriske tilbøjeligheder og deres selvbedrag. Imellem disse to ekstremer er de folk, som vandrer ad den rette middelvej, og som Qur'anen fremhæver i dette vers. At vejlede folk med hensyn til middelvejen er Qur'anens eneste opgave.

Moses lagde vægt på gengældelse og Jesus på overbærenhed, men Den hellige Qur'an lærer os at bruge begge på rette tid og sted. Andetsteds i Den hellige Qur'an finder vi:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا

„Vi har ladet jer vandre ad mådeholdets vej og har lært jer den gyldne middelvej i alle ting“ (al-Baqara, v. 144)

Velsignede er de mennesker, som følger denne vej, for som det arabiske ordsprog siger: „Den gyldne middelvej er den bedste vej“.

Menneskets åndelige stadium

Vi vil nu betragte det tredje stadium i menneskets udvikling, nemlig det åndelige stadium. I begyndelsen af denne afhandling har vi allerede konstateret, at kilden eller oprindelsen til det åndelige stadium ligger i Nafs-i-Mutmainnah eller: sjælen, der har fundet fred og hvile, som fører mennesket videre frem i dets moralske fremgang og gør det Gud-vendt. Med andre ord: fører det fra det moralske område til det åndelige. Det følgende vers handler klart herom:

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّمِينَةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً
مَرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّاتِي

„O du sjæl, som har fundet hvile, og som forbliver fuldtud tilfreds med din Herre, vend tilbage til Ham, idet Han har fundet behag i dig og du i Ham: træd da ind blandt Mine tjenere og træd ind i Mit paradis“ (al-Fadjr, v. 28-31)

Det er nødvendigt at kommentere dette vers i visse detaljer. Man bør erindre sig, at den højeste åndelige tilstand, et menneske kan stræbe efter i denne verden, består i, at det skulle være helt tilfreds med Gud og finde sin fred, sin lykke og glæde i Ham alene. Dette er det livsstadium, som

vi kalder det himmelske liv.

Et menneskes fuldkomne, rene hengivenhed, sandhed og retfærdighed belønnes af den almægtige Gud med himlen på jorden. Alle andre ser frem til et hinsides paradis, men et sådant menneske belønnes med paradiset i dette jordiske liv. Det er også på dette åndelige trin, at mennesket indser, at bøn og tilbedelse, som først forekom det at være en byrde, i virkeligheden er den føde, som sjælens vækst er afhængig af, og som danner grundlaget for dets åndelige udvikling. Det indser da, at frugterne af dets anstrengelser ikke blot skal høstes i det hidsidige. Skønt sjælen i sit andet udviklingstrin advarede og formanede mennesket mod livets urenheder, var den endnu ude af stand til at modstå onde tilskyndelser eller udrydde dem helt og fuldstændigt og var for svag til fast og urokkeligt at befæste mennesket på moralske princippers grund – denne sjæl når nu (i sit tredje udviklingstrin) et stadium, hvor dets anstrengelser krones med succes. De sanselige lidenskaber dør af sig selv bort, og sjælen snubler ikke mere, men – styrket som den er af Guds ånd – ser den med skam og fortrydelse på sine tidligere fald og svigt. Den tilstand, der karakteriseres af kamp mod onde tilbøjeligheder, er ladt tilbage som et overstået stadium. Menneskets natur gennemgår en fuldstændig forvandling. Mennesket ser på sit tidligere livsløb som noget, der er det helt fremmed. Det er fuldstændigt rensed for tidligere urenheder. Gud selv indplanter i dets hjerte en stærk kærlighed til det gode liv og renser det for al smuds med Sin egen hånd. Sandhedens hærskarer slår lejr i dets hjerte, og retfærdighed overvåger alle dets forposter. Sandheden er nu sejrrig, og falskheden nedlægger våbnene og bringes til underkastelse. Guds hånd hersker over dets hjerte, og det vandrer hvert af sine skridt under dens beskyttende ly. Det flg. vers beskriver denne tilstand af sjælelig fred i et godt og moralsk liv:

أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ

„Gud har indskrevet troen i hjertet på de sande troende med Sin egen hånd og styrket dem med den hellige ånd (al-Mudjādilah, v. 23)

حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ
إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ أُولَئِكَ هُمُ
الرَّشِيدُونَ فَضَلَّ مَنْ لَمْ يَرْغَبْ إِلَى اللَّهِ وَنِعْمَتِهِ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ

„O I troende, Gud har gjort troen kær for jer og påtrykt jeres hjerter dens skønhed og fuldkommenhed, og Han har gjort vantro og ondskab og ulydighed afskyelig for jer og har gjort jeres hjerter fjendtlige mod alle onde livsmåder. Sådan handler Gud med dem, der følger den rette vej. Alt dette skyldes Guds nåde og yndest, og Gud er Alvidende, Alviis“
(Hudjurāt, v. 8–9)

جَاءَ الْحَقُّ وَرَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ
زُهُوقًا

„Sandheden kom, og falskheden svandt bort, thi falskheden kan ikke stå mod sandheden“ (Banī Isrā'īl, v. 82)

Således lyder den hellige Qur'ans ord med hensyn til dette trin i menneskeåndens fremgang og udvikling. Det menneske, som ikke har oplevet denne tilstand, har intet sandt syn. Vi må understrege Guds ord, at „Gud har indskrevet troen i hjerterne på de sande troende med Sin egen hånd og styrket dem med den hellige ånd“. Disse ord kan ikke have anden betydning end flg.: det er umuligt for mennesket at nå sand renhed og retfærdighed, hvis det ikke sker

med Guds hjælp. På åndens andet udviklingstrin, som vi har kaldt den selv-anklagende ånd, er der en kamp mellem gode og dårlige tilbøjeligheder. Mennesket føler sin gode naturs tilskyndelser en tid, men onde tilbøjeligheder får overhånden. Det er sig sit fald bevidst og fortvivler undertiden om muligheden af forbedring og fuldstændig sejr over sine onde tilbøjeligheder. Når tiden for dets åndelige kamp er udløbet, stiger der et lys ned over det, ledsaget af guddommelig kraft. Dette lys frembringer en forunderlig omformning i dets sjæl, og det føler en stærk usynlig hånd, der leder det videre frem. Et nyt univers afslører sig for dets indre blik, og det kan da bære vidnesbyrd om Guds eksistens. Dets øjne oplyses af et nyt lys, og fænomener afsløres for det, som dets blik hidtil ikke har kunnet se.

Men hvordan kan vi opdage denne vej, og hvordan kan vi erhverve os dette lys? Ingen virkning kan fremkaldes uden en årsag, intet mål kan nås, uden at man anvender midlerne til at nå det, og ingen kundskab kan vindes uden at følge den vej, der fører dertil. Naturens love kan ikke brydes. Naturens love viser os, at der er en vej til at nå det rette resultat, og at man kun kan nå dette resultat ved at følge den bestemte kurs. Hvis vi sidder i et mørkt rum og behøver solens lys, må vi åbne det vindue, der vender mod solen. Så vil lyset trænge ind i rummet og oplyse hver en krog. På samme måde er der en dør, hvorigennem Guds vel-signelser og velgerninger kan modtages og en metode, ved hvilken det åndelige stadium kan nås. Derfor er det vores pligt at søge den rette vej til vort åndelige velfærd – på samme måde som vi dag og nat er travlt beskæftiget med at søge midler til at bedre vores fysiske og verdslige tilstand. Men spørgsmålet er, om den vej kan findes ved hjælp af fornuften alene, og om vi med held kan søge enhed med Gud ved vor egen sjæls anstrengelser. Er det sandt, at ren logik og filosofi kan åbne de døre for os, som erfaringen fortæller os kun kan åbnes af Guds mægtige hånd? Nej, rent menneskelige forsøg kan aldrig afsløre for os den Levende

og Altopretholdende Guds strålende ansigt. Lad da den, der vil vandre ad den rette vej, underkaste sig med alle sine evner og talenter under Guds vilje og uophørligt og utrættelig bede om enhed med Gud – og således fatte den guddommelige eksistens' realitet ved Guds hjælp.

Den fuldkomne bøn i denne sammenhæng, formet i de rigtige ord og bedst egnet til at møde den menneskelige naturs krav, som på samme tid tegner et troværdigt billede af sjælens naturlige længsel, læres af den hellige Qur'an i dens åbningsura. Den lyder således:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 مُلْكِ يَوْمِ الدِّينِ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ اهْدِنَا
 الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
 عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

„I Allahs, den Nådiges, den Barmhjertiges navn.

Al fuldkommen lovprisning skyldes til Gud alene, Skaberen og Opretholderen af alle universer.

Den Nådige Gud, som ud af Sin barmhjertighed skænker os alt til vort velfærd, før vi har gjort noget for at fortjene det, den Barmhjertige Gud, som barmhjertigt belønner vore gerninger.

Den eneste Dommer på dommens dag, som ikke har givet nogen anden Sin ret til at dømme Sine skabninger.

Du, som alene er alle disse lovprisninger værdig, Dig alene tilbeder vi, og hos Dig alene søger vi hjælp i alle ting, (Brugen af flertalsformen „vi“ i dette vers angiver, at alle egenskaber er beskæftigede i tilbedelsen af Gud, og at de arbejder i fuldkommen underkastelse under Gud, for mennesket betragtes ikke som individ, men som klasse, når vi betragter dets iboende egenskaber. Den fuldkomne hengivelse af alle evner under Guds vilje er den sande betydning af ordet: Islam).

Led os, Herre, på den rette vej, som fører til Dig, og gør

det sådan, at vi – idet vi forbliver urokkelige på den vej – ledes til at vandre i deres fodspor, som har modtaget Dine velsignelser og udmærkelser.

Frels os, Gud, fra at vandre deres vej, over hvem Din vrede er kommet, og ligeledes fra at vandre deres vej, som er faldet i fejltagelse, er faret vild, og som ikke har nået Dig.

Lad det være sådan, vor Gud (al-Fātiha, v. 1–8)

Om de mennesker, der modtager Guds velsignelser

Det er klart fra disse vers, at Guds velsignelser, d.v.s. Hans udmærkelser skænkes de mennesker, som ofrer deres liv og deres interesser på Guds vej, underkaster sig Ham fuldkomment og hengiver sig helt under Hans vilje og derpå bønfalder Ham om at skænke dem alle de åndelige velsignelser, som mennesket kan nå: nærhed og enhed med Gud, at kunne tale til Ham og blive tiltalt af Ham. De bruger alle deres evner i hengivenhed mod Gud, skyr enhver form for ulydighed og kaster sig ydmygt ned for Ham. De undgår enhver ond kurs og undgår samvittighedsfuldt enhver anledning, der kan vække Guds vrede. De søger Gud med sand oprigtighed og ophøjet storsind og alle deres anstrengelser krones derfor med held, og de gives at drikke af Guds-erkendelsens bæger.

Disse vers henviser yderligere til udholdenhed på Guds vej og angiver således, at Guds velsignelser, som hidfører den åndelige tilstand, ikke flyder fuldtud, førend et menneske udviser en fasthed og en hengivenhed, der forbliver urokkelig under de sværeste prøvelser. Mennesket må nå til en enhed, som ikke kan overskæres med et sværd og brændes med ild. Modgang kan ikke løsne forbindelsen, adskillelse fra hvad der er én kært eller den nærmeste slægtnings død har ikke den ringeste virkning på denne enhed, og de frygteligste ulykker ryster den ikke. Døren er i sandhed snæver, og vejen vanskelig. Hvilket bjerg at bestige. Flg. vers i Qur'anen henleder vor opmærksomhed herpå:

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ
 وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ أُقْرَفْتُمْ عَلَيْهَا
 وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا
 أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي
 سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ
 لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

*„Sig til dem: Hvis jeres fædre og jeres sønner og jeres brødre
 og jeres hustruer og jeres slægt og rigdom, som I har vundet
 ved anstrengelse, og jeres handel, som I frygter skal op-
 høre, og jeres rummelige boliger, som behager jer, skulle
 være jer kærere end Gud og Hans sendebud og anstrengel-
 ser på Hans vej, så vent til Gud udsender Sin befaling, og
 Gud vil aldrig retlede dem, der overtræder Hans bud“*

(Tauba, v. 24)

Det fremgår af dette vers, at de, som elsker deres rigdom
 og familie fremfor Guds vilje, er syndere i Guds øjne. Deres
 endeligt beskrives som ødelæggelse for at have foretrukket
 andre mennesker og ting fremfor Gud.

Dette er det tredje stadium, og det er på dette trin, at et
 menneske bliver et åndeligt væsen – forudsat at det er vil-
 ligt til at underkaste sig enhver form for vanære og hjem-
 søgelse for Guds skyld og vender sig til Ham med enestående
 hengivenhed og oprigtighed, så at det betragter alt andet
 end Ham som dødt og intet. Sandheden er, at det er umu-
 ligt for os at skue den Levende Gud, medmindre døden først
 kommer til vort jordiske livs lidenskaber og begær. Den dag
 en sådan død overvælder vort rent kødelige liv er den dag,
 hvor ånden triumferer, og den dag, hvor Gud åbenbares. Vi
 er blinde så længe vi ikke er blinde for alt andet, og vi er
 uden liv så længe vi ikke er som døde under Guds hånd.
 Den oprigtighed, som gør det muligt for os at overvinde alle

kødelige lidenskaber, skænkes os først, når vi skuer direkte ind i Guds åsyn. Oprigtighed giver dødsstødet til alle kødelige lidenskaber, og det er denne tilstand, som ordene „den, der underkaster sig Gud, og handler godt“ henviser os, idet de kræver af os, at vi skal underkaste os Gud fuldt og helt. Denne tilstand af oprigtighed kan ikke nås, førend alle kroppens dele og alle vore egenskaber, som opretholder vort liv, begynder at virke i fuldkommen underkastelse under Gud – og førend vort liv og vor død ikke har noget andet mål end Guds velbehag. Som det siges andetsteds:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ

„Sig: Min bøn og mit offer og mit liv og min død er alle for Guds skyld“ (al-An’ām, v. 163)

Når menneskets kærlighed til Gud bliver så stor, når hans liv og død ikke har nogen interesse for ham selv, men kun er for Guds skyld, så bevirker Gud, der elsker dem, der elsker Ham, at Hans kærlighed stiger ned over et sådant menneske. Fra disse to kærligheders enhed bryder der et lys frem, som ikke kan opfattes eller forstås af dem, der klæber til denne jord. Tusinder af de trofaste og retfærdige er blevet myrdet med koldt blod af verdslige mennesker, fordi verden var blind for det lys, som var nedsteget over dem. De blev af denne verden anset for at være snu og bedrageriske komplotmagere, for den kunne ikke se deres strålende ansigter. Den hellige Qur’an bærer vidnesbyrd om de verdslige menneskers åndelige blindhed i flg. ord:

يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

„De vantro ser på dig, dog ser de ikke“ (al-A’rāf, v. 199)

Kort sagt: en verdslig person bliver et åndeligt væsen ved at oplyses af det himmelske lys. Al tilværelses Ophavsmand

taler med ham og oplyser ham med guddommelighedens stråleglans. Det menneskes hjerte, som flyder over af kærlighed til sin himmelske Herre, bliver Guds bolig og Hans æres trone. Fra det øjeblik et sådant menneske fornys – efter at have undergået en fuldkommen omdannelse – bliver Gud også ny for det, for Hans handlen med det er forandret. Ikke sådan at forstå, at Gud bliver en anden, eller Hans love bliver anderledes, men at disse love og Hans handlen med dette menneske er tydeligt at skelne fra dem, der lægges for dagen i forbindelse med de fleste mennesker, og som er af en sådan art, som ikke kendes af denne verdens kloge. Det er til en sådan omdannelse, at flg. vers i den hellige Qur'an hentyder:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ
اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

„Og blandt mennesker er der sådanne (typer af fuldkomne mennesker, som har fortabt sig i søgen efter Guds velbehag), som sælger deres eget selv for at opnå Guds velbehag: det er dem, som Guds barmhjertighed og velsignelser nedstiger over“ (al-Baqara, v. 208)

Sådan forholder det sig med et menneske, som har nået det åndelige fuldkommenhedstrin, d.v.s. som ofrer sig selv for Guds skyld. I det vers, som vi har citeret her, får vi at vide, at Guds barmhjertighed fuldt omgiver en sådan person, og at denne – som følge deraf – alene befries for al lidelse og synd, hvis han anstrenger sig for Guds skyld og vansmægter efter Hans velbehag og dermed giver et klart bevis for sin enestående hengivenhed overfor Gud. Dette menneske betragter sig selv som værende skabt med det eneste formål at vise lydighed mod Gud og medfølelse med Hans skabninger. Når det således har underkastet sin vilje og hensigt under Guds vilje, anvendes enhver evne i udførelsen af ren moralsk handlen, ikke som noget formelt eller koldt,

men med hengiven opmærksomhed, brændende iver og sand glæde, som om han virkelig så sin Herre i sin lydigheds og underkastelses spejl. Guds vilje bliver hans vilje, og han finder kun glæde i lydighed mod Ham. Han handler ikke godt og moralsk, fordi sådanne handlinger er gode og moralske, men selve hans natur drages i den retning, og han finder sin største glæde og salighed i disse handlinger.

Himlen på jorden

Dette er det paradys på jord, som skænkes det åndelige menneske, og den forjættede himmel i den næste verden er kun et billede af det nuværende paradys, idet det er en legemliggørelse af de åndelige velsignelser, som et menneske nyder i dette liv. Med hensyn hertil siger den Almægtige Gud:

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٌ

„Og for den, der frygter sin Herre og nærer ærefrygt for Hans ære og majestæt, vil der være to paradiser: et i denne verden og det andet i det kommende liv“ (al-Rahmān. v. 47)

وَسَقْمُهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

„Til dem, der helt går op i betragtelse af deres Herres guddommelige stråleglans, har Han skænket en drik, som har rensset deres hjerter, deres tanker og deres motiver“ (al-Dahr, v. 22)

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

„De retfærdige nyder en drik, der er blandet med kamfer (Kāfūr). De drikker af en kilde, som de har fået til at

strømme frem med deres egne hænder“ (al-Dahr, v. 6–7)

Ordet 'Kāfūr', der bruges i forbindelse med de retfærdiges tilstand, er – som allerede angivet – afledt af 'Kafr', der betyder: at dække og undertrykke, og hentyder til den fuldstændige udelukkelse af verdslig kærlighed og den fuldstændige undertrykkelse af kærlighed til verden og begær efter dens tillokkelser hos dem, der har drukket af Guds kærligheds bæger, og som har overskåret deres forbindelser med alt andet end Gud i sand oprigtighed. Det er klart, at lidenskaber vokser frem i hjertet, og hvis hjertet renses for urenheder, viger lidenskaberne gradvis og dør endelig bort. Jo mere et menneske vender sig mod Gud, jo mere fjernes det fra kødelige lidenskabers herredømme, og derfor renses hjerterne hos de retfærdige, som alene sætter deres lid til Gud i deres søgen efter hjælp, for lidenskabens rasen, og deres sensuelle begær undertrykkes fuldkomment, ligesom giftig materie vaskes bort af kamfer. Verset fortsætter således:

وَيَسْقُونَ فِيهَا كَأْسًا كَانَتْ مِنْ مَجْمُوعِ الْمَاءِ

*„Og efter at de har drukket bægeret, der er iblandet kamfer, får de et bæger, der er iblandet Zandjabīl (ingefær)“
(al-Dahr, v. 18)*

Det sidste ord behøver en kort bemærkning: Zandjabīl er sammensat af Zana og Djabl. Den første del af det sammensatte ord betyder: at stige op – og den anden: bjerg. Det sammensatte ord Zandjabīl betyder derfor, 'han besteg bjerget'. Nu er der to trin fra et alvorligt angreb af en giftig sygdom til fuldstændig helbredelse. På det første trin ødelægges de giftige mikroorganismer helt, angrebets voldsomhed mildnes, og faren, der truede livet selv, afvendes. Men den svaghed, der er et resultat af angrebet, forsvinder ikke med giften. Skønt patienten er uden for fare, kan hans helbred ikke kaldes godt, førend han genvinder sin fulde styrke. Hvis han vakler og falder, er han endnu ikke et sundt menneske. Det andet trin i genvindelsen af helbredet er der-

for det, hvor patienten genvinder sin fulde sundhed og styrke. Kroppen er atter fuld af liv og kraft, og den tidligere patient er ikke blot i stand til at vandre med faste skridt på jævn grund, men har også styrke og mod til at forsøge at bestige et stejlt bjerg og klare højderne muntert og uden frygt. Dette er det åndelige stadium, som et menneske når på det tredje trin i sin udvikling. Det er med hensyn til dette trin, at den Almægtige Gud siger til den fuldkommen retfærdige, at han får et bæger iblandet Zandjabīl, d.v.s. efter at have nået fuld åndelig styrke, er han i stand til at gå op ad stejle bjergstier, udføre de vanskeligste opgaver og øve forbløffende ofre på Guds vej.

Det bør også erindres på dette punkt i vor fremstilling, at Zandjabīl eller ingefær er roden af en plante, der er meget nyttig til at fremme den naturlige varme i kroppen. Det navn, denne rod bærer, peger på denne egenskab, for den styrker og skaber varme i den svage krop og gør den således i stand til at bestige stejle højder. De to vers, hvor Kāfūr og Zandjabīl omtales, henleder da vor opmærksomhed på de to udviklingstrin, et menneske må gennemgå, for at gøre fremgang fra slaveriet under lidenskabernes diktatur til moralitetens og retskaffenhedens højder. Efter menneskets første forsøg på at rejse sig er det første trin det, hvor mennesket oplever udryddelsen af den giftige materie og lidenskabernes kølnes – ligesom Kāfūr har den egenskab at ophæve virkningen af en gift. Men den styrke, der kræves for at overvinde alle vanskeligheder nås først på det andet trin, det trin, der giver fornyet styrke (Zandjabīl). Denne åndelige Zandjabīl, der har en opkvikkende virkning på det sjælelige system, betyder i virkeligheden åbenbaringen af den guddommelige skønhed og majestæt, som giver sjælen næring. Efter denne åbenbaring kan den, der søger sandheden, nu gennemrejse trættende ørkener eller bestige stejle højder, som den åndelige rejsende må igennem for at nå til sit mål. Selvopofrelsens undergerninger, som dette menneske nu er i stand til at øve, ligger langt udover deres fatteevne, hvis

hjerter mangler kærlighedens ægte glød. For at gøre disse to åndelige stadier helt forståelige for mennesker er der i Qur'anen anvendt to let forståelige ord, nemlig Kāfūr: det, der undertrykker og bekæmper gift – og Zandjabīl: det, som giver styrke til at nå højderne og overvinde alle vanskeligheder.

De ovf. citerede vers fortsætter:

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَاقًا وَسَعِيرًا

„Sandelig, Vi har beredt for dem, der ikke vil modtage sandheden, kæder og lænker og brændende ild“ (al-Dahr, v. 5)

Dette vers betyder, at de, der ikke søger Gud med et rent hjerte, betales efter den guddommelige lov med deres egen mønt. De er blevet så indviklede i verdslige affærer, at de ikke kan bevæge sig et skridt fremad, som om deres fødder var som kædet tæt sammen. De lever krumbøjede over denne verdens lave bekymringer, som om de havde halslænker på, som ikke tillod dem at vende deres blik mod himmelen. Deres hjerter brænder af sanseligt begær og grådighed efter jordisk gods eller for at overvinde en rival. Eftersom Gud finder dem helt optaget af at følge deres lave ønsker og ude af stand til højere og ædlere gøremål, gør Han disse tre hjemsøgelses, kæder, halsjern og ild til deres livs rejsekamrater.

Der er også her en hentydning til den kendsgerning, at enhver handling, som mennesket måtte øve, følges af en tilsvarende handling fra Guds side. Hvis et menneske f. eks. lukker alle døre til sit værelse, er det resulterende mørke Guds handling. I virkeligheden er alt det, vi kalder de naturlige følger af vore handlinger, Guds handlinger, for Gud er alle årsagers årsag. Det at tage gift er menneskets egen handling, men den følges af at Gud straffer ham med døden. Som det er i den materielle verden, således også i den åndelige: den lov har fuld gyldighed, at en hvilkensomhelst

handling følges af en nødvendig konsekvens. Den hellige Qur'an hentyder til to forskellige sider af denne lov. Den siger et sted:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

„De, som anstrenger sig for Os efter bedste evne, dem vil Vi – som en nødvendig følge af deres stræben – lede ad de veje, som fører til Os“ (al-'Ankabūt, v. 70)

فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ

Men „dem, der farer vild og ikke vandrer på den rette vej, deres hjerter vil Vi lade afvige fra pligtens vej“ (al-Saff, v. 6)

Dette punkt forklares yderligere i flg. vers i den hellige Qur'an:

مَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

„Den, som er blind i dette liv, vil også være blind i det hinsides, nej, værre end den blinde (Banū Isrā'īl, v. 73)

Dette vers gør det klart, at det er i dette liv det retfærdige menneske skuer Guds ansigt, og at det er her og nu, at Han viser sig for dem i al Sin majestæt og glans. Kort sagt: det er i denne verden et himmelsk liv tager sin begyndelse, og det er her og ikke i det hinsides, at grundlaget for et liv i helvede lægges, nemlig i dette livs urenheder og i blindhed for de åndelige realiteter.

Et andet vers, der behandler dette emne, lyder således:

وَكَيْفَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ جَزَاءٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

„Og giv glædeligt budskab til dem, der tror og handler godt, at de skal arve haver, gennem hvilke floder strømmer“ (al-Baqara, v. 26)

I dette vers sammenligner den Almægtige Gud troen med haver, gennem hvilken floder strømmer. Disse ord afslører en hemmelighed, der angiver forbindelsen mellem tro og gode gerninger. Ligesom træer ville visne bort, hvis de ikke vandes, således er troen uden gerninger død. Tro uden gerninger er uden nogen nytte, og gode gerninger, der ikke fremkaldes af troen, er ikke andet end en teaterforestilling. Det islamiske paradys er en sand manifestation af tro og gode gerninger i dette liv. Enhvers paradys er et billede af det vedkommende har øvet her på jord. Det kommer ikke udefra, men vokser frem fra menneskets indre. Det er menneskets egen tro og egne gode gerninger, som tager form af et paradys, det kan leve i, og hvis fryd smages i dette liv. Troens træ og de gode gerningers floder kan også opfattes her, skønt de ikke er fuldt manifesterede. Men i det kommende liv vil alle slør, som skjuler dem for blikket, være fjernede, og deres eksistens vil blive tydeligt følte. Guds ords fuldkomne lære fortæller os, at den sande, rene, stærke og fuldkomne tro på Gud, Hans egenskaber og Hans vilje, er en glædelig frugthave, medens de gode gerninger i sandhed er floder, der strømmer i haven og giver liv og frugt til dens træer. Den samme tanke udtrykkes andetsteds i Qur'anen med flg. ord:

مَثَلًا كَلِيمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا
ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ تُؤْتِي أَكْلَهَا كُلَّ
حِينٍ

„Troens gode ord, som er fri for enhver fejl og overdrivelse, løgn eller spøgefuldhed, er som et godt træ, hvis rødder er fast forankrede i jorden, og hvis grene skyder mod himlen,

og giver frugt til enhver tid, uden at opleve nogen tid uden frugt“ (Ibrāhīm, v. 25–26)

Ved at sammenligne troens gode ord med et godt træ, som altid giver sin frugt, har den Almægtige Gud henledt vor opmærksomhed på tre kendsgerninger:

1. At dens rod, der betyder dens sande betydning, skulle fæstnes urokkeligt i jorden, som repræsenterer menneskets hjerte. Denne forankring af roden angiver den ubetingede anerkendelse af troens virkelighed og sandhed fra menneskets naturs og samvittigheds side.
2. At dens grene skulle være i himlen, d.v.s. fornuften skal bevidne dens sandhed og ligeledes skal naturens hellige love, der er Guds værk, stemme overens med den. Med andre ord, argumenter for dens sandhed skal kunne udledes af naturens love og skal være så ophøjede, som om de var i himlen, d.v.s. højt hævet over enhver indvending.
3. Dens tredje tegn er, at den giver sin frugt uden ophør, d.v.s. dens indflydelse og velsignelser afbrydes aldrig og føles i enhver tidsalder og i alle lande. De eksisterer ikke for en tid for derefter at bortfalde.

Et andet vers følger så:

مَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ
مِنَ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ

„Og et ondt ord er som et dårligt træ, der er revet op af jorden (d.v.s. forkastet af naturen og samvittigheden), uden styrke til at stå (d.v.s. det støttes hverken af argumenter eller naturens love og er derfor kun en påstand og en ligegyldig fortælling“ (Ibrāhīm, v. 27)

Det må derfor huskes, at ligesom Qur’anen har sammenlignet troens hellige ord med planter, der bærer gode frugter som druer, granatæbler etc., som værende en legemliggørelse af det, der er glædeligt i denne verden, har den også

beskrevet vantroens onde træ med navnet Zaqqūm. Den siger således:

أَذْكَ حَيْرٌ نُّزُلًا أَمْ شَجَرَةُ الرَّقُومِ إِنَّا جَعَلْنَاهَا
فِتْنَةً لِلظَّالِمِينَ إِنَّمَا شَجَرَةُ الرَّقُومِ فِي أَصْلِ الْجَحِيمِ

„Er paradisetts haver det bedste – eller Zaqqūm-træet? Sandelig, Vi har gjort det til en hjemsøgelse for de onde. Det er et træ, som kommer fra helvedes rod (d.v.s. det vokser af forføngelighed og selvforherligelse, som er helvedes rod). Dets frugter er som sataners hoveder“ (Sāffāt, v. 63–65)

Sjaitān eller satan betyder en, hvis endeligt er ødelæggelse, da ordet er afledet af Sjait, der betyder at gå til grunde. Det, disse ord betyder, er at fortærelse af dets frugter bringer forbandelse og ødelæggelse.

إِنَّ شَجَرَتِ الرَّقُومِ طَعَامُ الْآثِمِينَ كَالنَّهْلِ
يَعْنَى فِي الْبَطُونِ كَعْنَى الْحَمِيمِ

„Sandelig, Zaqqūms træ skal være føde for dem, der bevidst sigter mod en syndig livsvej. Den er lig smeltet kobber og skal koge i deres buge, som skoldhedt vand koger“ (al-Dukhān, v. 44–47)

Og henvendt til de forbandede fortsættes der:

ذُقْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ

„Smag dette træs frugt, for du er sandelig den mægtige, den ædle“ (al-Dukhān, v. 50)

De afsluttende ord udtrykker Guds vrede. De viser, at hvis synderen ikke havde været opblæst eller ikke havde vendt ryggen til sandheden for sin falske æres skyld, ville han ikke være nødt til at smage den frugt og hjemsøgelse.

Sidste vers antyder også, at ordet Zaqquum er sammensat af Zuq og Um, det første betydende: smag – og det sidste som en forkortelse af hele sætningen, hvorfra første og sidste bogstav er taget. (Hyppig brug har ændret bogstavet dhāl i det arabiske alfabet til zā, der begge lyder som z (stemt s).)

Kort sagt, Gud har lignet troens ord, der ytres i dette liv, med paradises træer – og vantroens ord med Zaqquūm, helvedes træ, og på denne måde vist, at et himmelsk eller helvedes liv begynder på denne jord. Om helvede siger den hellige Qur'an også:

نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ الَّتِي تَطَّلِمُ عَلَى الْأَفْئَةِ

„Helvede er en ild, hvis kilde er Guds vrede, den antændes i synd, og dens flammer når hjertet først af alt“ (al-Humaza, v. 7–8)

Dette er en hentydning til, at den sorg og hjemsøgelse, som overvælder hjertet, virkelig antænder helvedes ild. For alle åndelige pinsler overvælder først hjertet og angriber og opbrænder så hele legemet. Vi læser atter i Qur'anen angående helvedes ild:

وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

„Helvedes brændsel (d.v.s. de ting, som holder det konstant brændende) er to ting: Først, de mennesker, (som i stedet for den Sande Gud tilbeder andre ting eller som tillader, at andre bliver tilbedt) og for det andet: afguderne, som tilbedes“ (al-Baqara, v. 25)

Andetsteds siges det:

لَا تَكْفُرُوا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصْبُ جَهَنَّمَ

„Sandelig, I selv og jeres falske guder, som på trods af at de var skabte af Gud, hævdede deres egen guddommelighed, skal kastes i helvede“ (al-Anbiyā, v. 99)

Af dette fremgår det, at Himmel og Helvede ikke er fysiske verdener som vores, men at deres kilde og oprindelse er åndelig. Denne bemærkning må nødvendigvis modificeres i en henseende, nemlig, velsignelserne og pinslerne i den næste verden skal være legemliggørelse af de åndelige tilstande i denne verden, men alligevel ikke være ting af denne verden.

Vejen til fuldkommen enhed med Gud

For at vende tilbage til hovedpunktet, vi her drøfter, så har Qur'anen lært os to veje til fuldkommen åndelig enhed med Gud, nemlig fuldkommen underkastelse under Guds vilje, som betegnes ved Islam, og vedholdende bønner, som lært i åbningssuren til den hellige Qur'an, der kendes under navnet Fātiha. Vores tros religiøse lov indeholdes i Islam og Fātiha. Disse er de to kanaler, som fører til frelsens kilde og de eneste to sikre vejledere, som fører os til Gud. De er de eneste midler til at nå det ønskede mål, nemlig den højeste åndelige udvikling og den endelige enhed med Gud. Alene de mennesker kan finde Gud, som forstår den sande betydning af Islam ved virkeligt at underkaste sig og som beder, således som det er lært i Fātiha. Hvad er Islam? Det er den brændende ild, som fortærer alle lave begær, idet den sætter ild til falske guder og tilbyder vort liv, vor ejendom og ære som et offer for Gud. Det er den kilde, hvorfra vi drikker et nyt livs vand. De åndelige kræfter i os sluttes så stærkt sammen som leddene i en kæde. En ild, der ligner et lyn, flammer ud af os, og en ild stiger ned ovenfra. Disse to flammer forenes og opbrænder alle lave motiver og kødelige lyster og kærligheden til andre end Gud. En slags død kommer over vort tidligere liv. Denne tilstand karakteriseres ved ordet Islam. Islam bringer død til kødets

lidenskaber og skænker os nyt liv. Dette er den sande genfødsel.

Guds ord må åbenbares til det menneske, som når dette stadium. Dette udviklingstrin kaldes enhed med Gud, for det er her et menneske skuer Guds ansigt. Dets forbindelse med Gud er så stærk, at det så at sige ser Gud med sine øjne. Det skænkes styrke fra oven, de indre evner oplyses og et rent himmelsk livs magnetisme virker stærkt. Når mennesket kommer til dette stadium, bliver Gud det øje, hvormed det ser, den tunge hvormed det taler, den hånd hvormed det tilbageslår et angreb, det øre hvormed det hører, og den fod hvormed det går. Det er med henblik på dette stadium Gud siger:

يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ

„Profetens hånd, som er over deres hænder, er Guds hånd“
(*al-Fath*, v. 11)

وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ

„Hvad du end kaster, har ikke du, men Gud kastet“ (*Anfāl*,
v. 18)

Kort sagt: dette stadium er det stadium, hvor mennesket fuldkommengøres og når til enhed med Gud. Guds vilje behersker ethvert ønske og de moralske egenskaber, der først var forsvarsløse mod kødets lidenskaber, styrkes så de er sikre mod ethvert angreb. Med denne hellige omdannelse forfines fornuften og forståelsen også. Det er til denne tilstand, at verset: „Og Gud bistod dem med Sin hellige ånd“ hentyder. Et sådant menneskes kærlighed til Gud kender ingen grænser. At dø for Gud og at lide forfølgelse og vanære for Hans sag er for dette menneske en naturlig ting – hvor mærkeligt dette udtryk end måtte lyde for andre ører. Idet det tiltrækkes, flyver det mod Gud, men ved ikke, hvad der tiltrækker det. En usynlig hånd støtter det under alle forhold,

og at opfylde Guds vilje bliver livets første formål. Det befinder sig nær ved Gud. Som den hellige Qur'an siger:

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ

„Vi (Gud) er nærmere ved det end dets halspulsåre“ (Qāf, v. 17)

En moden frugt falder til jorden af sig selv, og et sådant menneskes jordiske forbindelser brydes ligeledes af sig selv. Dette menneske har et inderligt forhold til Gud og er langt borte fra skabningerne. Det taler med Gud, og Gud taler til det. For at nå dette stadium er dørene i dag på lige så vid gab som i forgangne tider. Guds nåde tilbageholder ikke denne velsignelse fra alvorlige søgende nu, men skænker dem den lige så rigeligt i dag, som Han gjorde det i fortiden. Men tungens forfængeligheder fører ikke i denne retning, og praleri og tom tale åbner ikke denne dør. Mange ønsker at nå den, men meget få finder den, fordi den ikke kan findes uden alvorlig søgen og sand offervillighed. Man kan synge: Oh triumf – så længe man vil, det nytter ikke. Vanskelig er vejen, og farlig er stien, og man kan ikke vandre den, så længe man ikke sætter sin fod med sand hengivenhed på den brændende ild, som andre flygter fra. Praleri nytter lidet, når der ikke er brændende iver og alvor. Læs det vers i Qur'anen, som siger:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ
دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي
لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ

„Og hvis Mine tjenere spørger dig angående Mig, så fortæl dem, at Jeg er meget nær ved dem. Jeg lytter til de bedendes bønfoldelser. Derfor skal de søge enhed med Mig gennem bøn og tro på Mig, så at de med den rette kurs kan nå frem til fuldbyrdelsen“ (al-Baqara, v. 187)

SPØRGSMÅL 2:

Hvad lærer Qur'anen om menneskets tilstand
i det kommende liv?

Det næste spørgsmål, der stilles, er flg.: Hvad lærer Den hellige Qur'an om menneskets tilstand i det kommende liv? Kort svaret, så er tilstanden efter døden ikke en fuldkommen ny tilstand. Det er i virkeligheden en fuldkommen manifestation, et helt og tydeligt billede af vores åndelige tilstand i dette liv. Her og nu er de gode eller dårlige aspekter af et menneskes handlinger eller dets tro skjulte i dets personlighed, og deres gavnlige eller skadelige virkninger opfattes ofte kun indirekte, men i den kommende tilværelse vil de blive klart synlige som ved dagslys. En måske meget ufuldkommen idé herom kan man danne sig ved at betragte, hvad en person gennem sine drømme ser om det, der er fremherskende i dets temperament. Når et voldsomt feberanfald nærmer sig, kan vedkommende i drømme se flammer af brændende hed ild, ligesom det i drømme kan finde sig i strømme af vand, når en forkølelse nærmer sig.

En drøm kan altså ofte afsløre en kommende sygdom ved at afsløre en manifestation af de betingelser, der danner dens oprindelse. Fra den måde, hvorpå indre tilstande repræsenteres i drømme, kan vi danne os en idé om de åndelige tilstandes legemliggørelse i det kommende liv. Når vort jordiske liv er slut, overføres vi til en tilstand, hvor vore handlinger og deres konsekvenser antager en tydelig og bestemt form, og det, som her forbliver skjult, lægges der åbent frem for os. Denne legemliggørelse af åndelige forhold er en tydelig realitet, ligesom i en drøm, skønt synet snart forsvinder. Men så længe det er os for øje, opfattes det som en realitet. Da denne manifestation gennem billeder er en ny og fuldkommen virkning af Guds magt, kan vi kalde den

en ny skabelse og ikke blot en legemliggørelse af visse tilstande. Med henblik på dette punkt siger den Almægtige Gud i Qur'anen:

فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مِّمَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ

„Ingen sjæl, som har øvet godt, kender de velsignelser og glæder, som er blevet holdt hemmelige for den for at blive åbenbaret efter døden“ (Sadjda, v 18)

Således beskriver den Almægtige Gud de himmelske velsignelser, som den retfærdige skal nyde i det næste liv, som noget der er blevet holdt hemmeligt, fordi det p. gr. a. sin ulighed med alt i denne verden ikke kan omfattes af nogen persons viden. Det er klart, at tingene i denne verden ikke er os ukendte. Vi både ved, hvad haver, frugter, skyggefulde træer, mælk, honning etc. er, og vi har erfaring derfor. Derfor kan disse ting ikke kaldes hemmeligheder og ukendte ting. Paradisets frugter har derfor kun navnet tilfælles med, hvad vi erfarer og møder i denne verden. Den, der tager Qur'anens paradisskildringer bogstaveligt og regner det for et sted, hvor vi møder det samme som her – blot i overflod – er helt uvidende om Qur'anens lære.

Som forklaring til dette vers har den hellige Profet (Guds fred og velsignelser være over ham) sagt, at paradiset og dets velsignelser er 'ting, som øjet ikke har set, øret ikke hørt, og som menneskets tanke ikke kan omfatte' (Bukhārī). Men denne verdens ting har vore øjne jo set, og vores ører har hørt om dem, og vores bevidsthed har fattet dem. Når Gud og Hans Profet beretter om ting i himlen, som vore sanser ikke ser i denne verden, ville vi – om vi antog, at der i paradiset f. eks. var floder, der strømmede med mælk, som vi drikker her – være skyldige i at nære opfattelser, som gik imod den hellige Qur'ans lære. Kan vi ydermere forestille os kvæghjorde i paradiset og utallige bisværme, der frembringer honning? Skulle englene i så fald være beskæftiget med at malke kørerne og indsamle honningen? Er så-

danne ideer i overensstemmelse med de vers, der fortæller os, at denne verden står som en fremmed over den kommende verdens velsignelser? Vil sådanne ting kunne oplyse sjælen eller øge dens kundskab og skænke os åndelig føde, som de himmelske velsignelser formodes at ville gøre? Det er helt ubestrideligt, at disse velsignelser repræsenteres som materielle ting, men vi får også at vide, at deres kilde er ånd og retfærdighed.

Det flg. vers, der ofte er blevet misforstået, beskriver langt fra de himmelske velsignelser som identiske med denne verdens fænomener. Verset lyder sådan:

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ
ثَمَرَةٍ رِزْقًا قَالُوا هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأْتُوا
بِهِ مُتَشَابِهًا

„Forkynd glædeligt budskab til dem, der tror og handler retfærdigt, at de skal arve haver, gennem hvilke floder strømmer. Så ofte de der modtager frugter, vil de sige: Det er de frugter, som vi tidligere modtog, fordi de vil finde, at frugterne i det kommende liv ligner frugterne, de fik her“

(al-Baqara, v. 26)

Nu viser sammenhængen klart, at de frugter, de retfærdige siges at have smagt her på ingen måde er identiske med frugter fra træer eller ting i denne verden. Verset fortæller os tværtimod, at de, som tror og handler godt, forbereder et paradys for sig selv – med deres tro som træer og deres handlinger som frugter. Det er frugter fra denne have, som de nyder åndeligt allerede her. Og det er de samme frugter, de skal nyde i det kommende liv. Men de åndelige frugter fra dette liv vil blive omformet til håndgribelige (så at sige) og endnu mere velsmagende frugter

i det hinsides. Men da de allerede har smagt dem åndeligt set her, vil de være i stand til at identificere dem og bevidne den nære lighed mellem de to kategorier med udbruddet: Det er de frugter, som vi fik i vort tidligere liv.

Det kommende livs natur

Verset siger altså, at de som åndeligt har mærket Guds kærlighed i denne verden, vil blive næret fysisk set med samme næring i det hinsides. Det, de møder i det næste liv, vil vække erindringen om de åndelige velsignelser, stammende fra Guds kærlighed, som de allerede erfarede her, og de vil huske den tid, som de tilbragte i ensomhed og nattens stilhed, og hvor de fandt deres virkelige tilfredsstillelse i Guds ihukommelse.

Det citerede vers taler altså ikke om noget fra denne verden eller føde, som vi sædvanligvis nyder her. Hvis man vil hævde, at ordlyden synes at modsige den omtalte tradition om 'det, intet øje har set, og intet øre har hørt, og som ingen tanke kan omfatte', så må det være klart, at en modsigelse kun opstår, om vi tager ordene 'Det er frugterne, som vi modtog i vort tidligere liv' som hentydende til verdslige gunstbevisninger, der her nydes både af gode og onde. Men hvis frugterne opfattes som frugterne af ens gode handlinger, så er der tale om velsignelser, som kun de gode modtager, og altså er der ingen modsigelse. Hvad de gode modtager af åndelige velsignelser i dette liv er virkelig velsignelser ikke fra dette liv, men fra det kommende, som skænkes dem her som eksempel på den lyksalighed, der venter dem i det hinsides for at øge deres trang efter dem.

Yderligere må man huske, at den sandt retfærdige ikke tilhører denne verden og derfor hades af denne verden. Han er af himmelen og modtager himmelske velsignelser – ligesom de verdslige mennesker modtager denne verdens gunstbevisninger. De velsignelser, som han modtager, er virkelig skjulte for øjne, ører og hjerter hos mennesker af denne

verden, og de står helt fremmede og uforstående over for dem. Men det menneske, hvis liv i denne verden er blevet omdannet, så at han her åndeligt set drikker af det bæger, han fuldt ud og virkeligt skal drikke i det hinsides, kan med sandhed sige ordene: Det er de frugter, som vi modtog tidligere. Men det menneske vil samtidig være helt klar over, at sådanne velsignelser var ganske ukendte for denne verden, og da han også var i verden, selv om han ikke var af verden, skal også han bevidne, at hans fysiske øje aldrig så noget sådant, ligesom han ikke fysisk hørte eller opfattede disse velsignelser. Men i det kommende liv, d.v.s. efter hans åndelige genopstandelse oplevede han virkeligt eksempler på disse ting, men det skete først efter, at alle hans jordiske forbindelser var blevet afbrudt, og efter at han havde etableret åndelige forbindelser med det hinsides.

Det kommende liv – et billede på dette

Den hellige Qur'an har skildret tre vigtige punkter i forbindelse med det kommende liv.

For det første har den gentagne gange understreget, at livet efter døden ikke er et nyt liv, men kun et billede af, en manifestation af det nærværende liv. Således læser vi:

وَكُلُّ أُنسَانٍ أَلزَمْنَاهُ طَائِرَهُ فِي عُنُقِهِ وَنُخْرِجُ
 لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَلْقَاهُ مَنْشُورًا

„Og Vi (Gud) har i dette liv bundet virkningerne af menneskets handlinger til dets hals, og de skjulte virkninger vil Vi bringe frem i dagens lys på opstandelsens dag i form af en bog, som det vil finde helt åben“ (Banī Isrā'īl, v. 14)

Ordet Tā'ir, der anvendes i dette vers, skal især bemærkes. Tair betyder bogstaveligt set en fugl og bruges her billedligt til at angive menneskets handlinger, for enhver handling, den være sig god eller dårlig, flyver bort som en fugl.

Den salighed eller byrde, mennesket føler ved at øve en handling, forsvinder bort, men den efterlader et godt eller et dårligt mærke eller aftryk på menneskets hjerte. Enhver menneskelig handling følges af en guddommelig handling, der efterlader en god eller en dårlig virkning på dets hjerte, og ikke alene der, men på dets hænder, ører, øjne, fødder etc. Denne bog, der gengiver enhver handling, er skjult for det menneskelige øje, men bliver forberedt i dette liv og vil vise sig klart i det kommende. Men henblik på dette siger Guds hellige Ord andetsteds:

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَىٰ نُورُهُمْ
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ

„På den dag vil troens lys, som her skænkes de troende mænd og kvinder, ses ilende i tydelig og klar form foran dem og på deres højre“ (al-Hadīd, v. 13)

Men henblik på de onde siger den hellige Bog:

الَّذِينَ كَفَرُوا سَوْفَ يُكَفَّرُونَ
كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ
عِلْمَ الْيَقِينِ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ
ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ
الْيَقِينِ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

„Jeres ønsker og lidenskaber vender jer bort (fra jeres søgen efter det næste liv), indtil I når jeres grave. (Vær ikke så optaget af bekymringer for denne verdens ting, for) I skal snart erfare, at kærligheden til denne verden ikke fører til gode konsekvenser. Endnu en gang siger Jeg jer det, at I snart skal kende de onde følger af kærligheden til denne verden. Havde I en sikker erkendelse, så ville I have set helvede i dette liv, men (i mellemtilstanden mellem død og

opstandelse) skal I visselig se det med sikkert blik, og til sidst skal I på opstandelsens dag fatte sandheden ved personligt at lide straffen“ (al-Takāthur, v. 1-9)

Disse vers viser umiskendeligt, at et liv i helvede begynder i denne verden. Det hinsides helvede forberedes her, skjult for menneskets øje, men kan erkendes med den sikre erkendelse af dem, der tænker sig om. Den almægtige Gud har her beskrevet tre grader af vished, nemlig 'Ilm-al-jaqin eller sikkerhed ved slutning, 'Ain-al-jaqin eller sikkerhed ved sansning, og Haqq-al-jaqin eller sikkerhed ved oplevelse. En nærliggende illustration vil måske gøre emnet lettere forståeligt. Hvis man ser en røgsøjle i det fjerne, vil man slutte sig til eksistensen af ild, da intet andet kan frembringe røg. Man får altså sikkerhed ved en logisk slutning, hvad ildens tilstedeværelse angår. Men hvis man går videre til det sted, hvor røgen kommer fra og virkelig ser flammerne, får man en erkendelse ved sansning, d.v.s. en erkendelse gennem sine sanser. Men for personlig at opleve ildens virkelighed, må man stikke sin hånd i den. Dette er altså de tre trin i erkendelsen af helvede. Den sikre erkendelse (ved slutning) kan nås i dette liv af dem, der vil, men i mellemtilstanden mellem død og opstandelse erfarer man med sine sanser helvede, medens man på opstandelsens dag vil opleve helvedes virkelighed ved selv at træde ind i ilden.

Tre stadier i menneskets livsløb

Det må erindres, at den hellige Qur'an beskriver tre stadier eller tre tilværelsesformer i menneskelivet:

DEN FØRSTE TILVÆRELSESFORM

Det første stadium er det nuværende, som kaldes tilegnelsens stadium eller den første skabelse. Det er her, mennesket tilegner eller erhverver sig belønning eller straf for sine handlinger. Skønt der er udviklingsstadier i det gode efter

opstandelsen, skænkes denne fremgang af Guds nåde alene og afhænger ikke af menneskelig anstrengelse.

DEN ANDEN TILVÆRELSIFORM: AL-BARZAKH

Den anden verden eller det andet stadium kaldes al-Barzakh. Ordet betyder enhver mellemtilstand. Da denne tilværelsesform falder mellem det nærværende liv og opstandelsen, kaldes den Barzakh. Ordet har fra umindelige tider været anvendt om en mellemtilstand og er således i sig selv et stående vidnesbyrd om mellemtilstanden mellem livet her og opstandelsen. Vi har vist i vores bog *Minan-ur-Rahmān* (Den Nådiges velgerninger), at det arabiske sprog er det eneste sprog, der kan hævdes at være guddommeligt, den kilde hvorfra al slags kundskaber flyder, alle tungemåls moder og det første såvel som det sidste medium for guddommelig åbenbaring. Det er det første, fordi arabisk var Guds ord, som var hos Gud, og som til sidst blev åbenbaret til verden, og hvorfra mennesker lærte at danne deres egne sprog – og det sidste fordi den sidste guddommelige Bog, d.v.s. Qur'anen er på arabisk. Barzakh er et ord af arabisk oprindelse og er sammensat af Bar og Zakh, der ordret betyder: Den tid, hvor man kan erhverve sig fortjeneste eller straf, er forbi. Barzakh-tilstanden er den, hvor sjælen forlader det dødelige legeme, og hvor de forgængelige rester går i opløsning. Legemet lægges i en grav, og det gør sjælen så at sige også, nemlig i den tilstand, der karakteriseres ved ordet Barzakh, fordi sjælen nu mister evnen til at gøre godt eller ondt sammen med dens kontrol over legemet. Det er indlysende, at en god tilstand for sjælen er betinget af legemets sundhed. Et chock i en bestemt del af hjernen bevirker hukommelsestab, medens en skade på en anden del påvirker ræsoneringsevnen eller måske forårsager bevidstløshed. På lignende måde kan sygdom eller blødninger i hjernen ved den skade, de medfører, bevirke nedsat eller bortfald af følsomhed, epilepsi eller apopleksi.

Erfaringen fastslår altså uden nogen rimelig tvivl, at sjælen, når dens forbindelse med kroppen er ophørt, ikke kan tjene noget formål. Det er meningsløst at påstå, at den menneskelige sjæl – uden nogen forbindelse med et legeme – på noget tidspunkt kan nyde saligheden. Det kan måske lyde tiltalende for os – som et interessant eventyr – men hverken fornuft eller erfaring kan give nogensomhelst støtte for en sådan antagelse. Vi kan næppe forestille os, at sjælen skulle befinde sig i en tilfredsstillende tilstand, når alle dens forbindelser med kroppen er afskåret, når vi tager i betragtning, at vores aldrig svigtende erfaring fortæller os, at den ringeste forstyrrelse i det fysiske system også afbryder sjælens funktioner. Er vi da ikke vidner til, at et menneske, der når alderdommens svaghed, også er svækket sjæleligt set, og at alderdommen ofte berøver mennesket hele dets forråd af viden. Guds hellige Ord siger med hensyn til alderdommen:

بِكَيْلَا يَعْلَمُ مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْئًا

„Mennesket når en så høj alder, at al dets tidligere viden ganske enkelt forsvinder“ (al-Hadj, v. 6)

Disse iagttagelser slår til, når vi vil bevise, at sjælen intet er uden i forbindelse med et legeme. Havde sjælen nogen værdi uafhængig af legemet, ville den Alviise Gud have handlet meningsløst ved at knytte legeme og sjæl sammen, når legemets alder er så kort. Ydermere er mennesket et levende væsen i udvikling, og denne udvikling, som det er indrettet på, er på ingen måde begrænset. Når sjælen altså i dette liv er ude af stand til at gøre fremskridt uden et legeme, hvordan kan den så – stadig uden et legeme – nå til de højere udviklingstrin i det næste liv?

Den islamiske lære om sjælens fuldkommengørelse er altså, at en sådan proces er afhængig af et legeme. Der er ingen tvivl om, at dette legeme ved døden skilles fra sjælen, men i mellemtilstanden (Barzakh) modtager enhver

sjæl da atter et legeme for midlertidigt at være i stand til at føle belønning eller straf for sine handlinger. Dette nye legeme er ikke et kødeligt legeme, men et lyst eller mørkt legeme, som er frembragt af menneskets handlinger i dette liv. Sådan er Qur'anens beskrivelse af det legeme, vi får i Barzakh, nemlig at det legeme, vi får, er lyst eller mørkt i overensstemmelse med vore gode og onde handlinger. Det kan måske forekomme nogen at være et mysterium, men det må i det mindste indrømmes, at det ikke er usandsynligt. Det fuldkomne menneske er helt klar over, at det bereder sig sit eget legeme i dette liv, et lyslegeme. Almindelig menneskelig opfattelse kan måske betragte det som et mysterium, som ligger uden for dets fatteevne, men de, der besidder et skarpt og klart åndeligt syn, vil ikke have svært ved at forestille sig virkeligheden i et lys- eller mørke-legeme efter døden – et legeme, der er skabt af deres egne handlinger. Dette nye legeme i Barzakh bliver derved middel til belønning eller straf.

Jeg har personlig erfaring på dette område. Mange gange har jeg i fuldvågen tilstand haft visioner af dem, der var døde. Jeg har set mangen person, der var ond og syndefuld med et legeme, der var helt mørkt og så at sige omgivet af røg. Jeg besidder personligt kendskab til disse ting, og jeg bevidner på det kraftigste, at enhver – sådan som den Almægtige Gud har sagt det – vil modtage et legeme, der enten er lyst og gennemsigtigt – eller mørkt. Det er ikke nødvendigt, at den fornuft, der ikke modtager Guds hjælp, skulle være i stand til at omfatte disse hemmeligheder. Øjet kan opfatte visse ting, men det er urimeligt at forvente, at det samme kan opfattes af smagssansen. Tungens smagsløg kan ligeledes bruges i sammenhænge, hvor synet er ganske unyttigt. På samme måde kan de dybe hemmeligheder, som hører den kommende verden til, kun forstås i visioner, men ikke udforskes ved fornuftens hjælp. Den almægtige Gud har skabt visse love i denne verden og ligeledes særlige midler til erkendelse af bestemte ting. For derfor at erkende en

ting må vi først søge de rette midler, og så har vi mulighed for at fatte selve sagen.

I forbindelse med dette punkt må det også huskes, at Guds Ord har kaldt dem, der vandrer i vildfarelse og ondskab døde og livløse – medens Han kalder de gode levende. Hemmelighden ved dette er, at livsmidlerne for dem, der er uvidende om Gud – nemlig det simpelthen at hengive sig til at spise, drikke og følge sanseligt begær – at disse livsmidler bliver afbrudt ved døden. De har ikke fået nogen andel af åndelig føde, og derfor bliver deres opstandelse kun til straf. Det er med henblik herpå, at Gud, den Almægtige, siger:

إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ
لَا يَبُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ

„Den, der kommer til sin Herre som en synder, vil få en bolig i helvede. Han skal hverken dø eller leve der“ (Sura Tā Hā, v. 75)

Men de, som elskes af Gud, dør ikke med deres fysiske død, for de har deres livsmidler med sig.

DEN TREDJE VERDEN: OPSTANDELSEN

Den tredje verden er opstandelsens verden. I den verden vil enhver sjæl – god eller ond – få et synligt legeme. Opstandelsens dag er tidspunktet for den fuldkomne manifestation af Guds ære, da enhver vil blive fuldstændig overbevist om Guds eksistens. På den dag får enhver person en fuldstændig og åbenbar belønning for sine handlinger. Hvordan dette skal kunne finde sted, bør ikke fremkalde undren, for Gud er Almægtig, og intet er umuligt for Ham. Således siger den hellige Qur'an:

أَوَلَمْ يَرَ الْإِنْسَانَ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا
 هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ
 قَالَ مَنْ نَجَّيْتُ الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ قُلْ يُحْيِيهَا
 الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ

• • •
 أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَدِيرٍ عَلَى
 أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ إِنَّمَا أَمْرُهُ
 إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ فَسُبْحَانَ
 الَّذِي يَبْدَأُ الْمَكُونَاتِ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

*„Ved mennesket ikke, at Vi har skabt det af livets celler, og derpå bliver det en åbenlys fornægter. Det taler forfængeligt om Os og glemmer sin egen skabelse. 'Hvem' siger det 'har magt til at give liv til mennesket, når det er blevet til rådne knogler, og der ikke er ladet spor tilbage efter det?' Sig: 'Han, som gav det liv første gang, og som er kydig i enhver art skabelse, skal give det liv.' Er Han, som skabte himmel og jord, ikke i stand til at skabe jeres lige? Jo visselig, for Han er den viise Skaber. Hans befaling, når Han har besluttet en ting, er blot, at Han siger: 'Bliv til' – og det bliver til. Så priset være Ham, hvis magt strækker sig over alle ting, og til Hvem I alle skal sendes tilbage“
 (Sura Jā Sīn, v. 78–83)*

I disse vers fortæller den almægtige Gud os, at for Ham er intet umuligt, for når Han skabte mennesket af en ubetydelig celle første gang, så kan man ikke mene, at Han i den grad skulle være blottet for magt, at Han ikke kan give ham liv en anden gang.

Man vil måske indvende, at når en lang periode må gå, inden opstandelsens verden bliver bragt til at eksistere, er Barzakh, hvor både gode og ondes sjæle må forblive i mel-

lemtiden, ikke bedre end et unyttigt fængsel for sjælene. Denne indvending skyldes manglende viden, for Barzakh er ligesåvel et sted med belønning for godt og ondt, som opstandelsen selv er det. Guds ord beskriver Barzakh som et sted, hvor straf og løn tildeles, selv om de ikke vil være så klart manifesterede som efter opstandelsen. I den hellige Qur'an er der mange vers, som siger, at mennesket møder sin dom straks efter sin død. Således siger den om en bestemt person:

قَبْلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ

„Der blev sagt til ham: træd ind i paradiset“ (Jā Sīn, v. 27)
Og om en anden siges der:

فَرَأَاهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ

„En god mand havde en vantro ven i dette liv, og da de begge døde, fik den gode mand, som var ivrig efter at erfare sin vens tilstand, ham at se midt i helvede“ (al-Sāffāt, v. 56)

Straf og belønning gives da umiddelbart efter døden, og de, hvis rette plads er i helvede, bliver bragt til helvede, medens de, som fortjener paradiset, bringes til paradiset. Men opstandelsens dag er den dag, hvor Guds højeste ære manifesteres, som det er bestemt til sidst skal indtræffe ved Hans transcendent visdom. Gud skabte mennesket, for at det skulle erkende Ham som Skaberen. Han vil tilintetgøre alt, så Han bliver anerkendt som alle tings Tilintetgører. Og til sidst vil Han skænke fuldkomment liv til alle og forsamle dem, så Han kan erkendes som den Almægtige.

*Åndelige tilstande i dette liv
vil blive fremstillet legemliggjorte i det kommende*

Det andet vigtige punkt, som Qur'anen har beskrevet med hensyn til det kommende liv, er, at de åndelige tilstande i dette liv vil blive repræsenteret i det kommende (hvadenten det er Barzakh eller Opstandelsen) som legemliggjorte manifestationer. Nogle af de vers, der omhandler dette, er flg.:

مَنْ كَانَ فِي هِدْيَةٍ أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى وَأَضَلُّ
سَبِيلًا

„Den, som er blind i dette liv, vil også være blind i det kommende“ (*Bani Isrā'il*, v. 73)

Med andre ord: den åndelige blindhed i dette liv vil komme til syne og opfattes som virkelig blindhed i det næste liv.

خَذُوهُ قَعْلَوُهُ ثُمَّ اجْحِمِمْ صَلْوُهُ ثُمَّ فِي
سِلْسَلَةٍ ذُرْعَاهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا. فَاسْلُكُوهُ

„Grib ham og læg så lænker rundt om hans hals og kast ham i helvede, hvor han skal brænde: fæst ham da ved en lænke på 70 alen.“ (*al-Hāqqah*, v. 31–33)

Man bemærker, at den åndelige pine i dette liv fremstilles som en fysisk straf i den næste verden. Kæden, som skal lægges om halsen, repræsenterer f. eks. de begær, som holder et menneskes hoved bøjet mod jorden, og det er disse begær, der antager form af en kæde. På lignende måde anskueliggøres denne verdens fælder ved fodlænker. Denne verdens hjertebrænden skal i det kommende skues som flammer af brændende ild. Den onde har i virkeligheden allerede i denne verden et lidenskabernes helvede i sig selv, et helvede, der består af uudslukkeligt begær efter denne ver-

den, og føler dette helvedes brænden i de fiaskoer, han møder. Når han derfor fjernes endnu længere fra sine verdslige ønsker og ser en evigtvarende fortvivlelse foran sig, vil hans hjertebrænden og bitre sukken efter disse kære ønsker antage form af brændende ild. Den hellige Qur'an siger:

وَحِيلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ

„Og en skillevæg vil blive anbragt mellem dem og det, de begærer, og dette skal være begyndelsen til deres smerte“
(*al-Saba*, v. 55)

Det at blive lænket med en kæde på 70 alen afslører den samme dybe hemmelighed. Menneskets alder må i gennemsnit sættes til 70, og et ondt menneske lever ofte op til denne alder i sin ondskab. Ja, det nyder ofte 70 år, bortset fra barndommens og senilitetens periode. Disse 70 år, hvor det kunne arbejde med ærlighed, visdom og begejstring, ødsler det bort i denne verdens snarer og på jagt efter sensuel tilfredsstillelse. Han forsøger ikke at frigøre sig for sine ønskers lænke, og derfor vil den lænke af jordisk begær, som fængslede ham i 70 år, i det kommende liv tage form som en lænke på 70 alen, en for hvert af de år, som den onde skal lænkes. Man forstår heraf, at den straf, der rammer et menneske, er beredt det ved dets egne handlinger, og at det er disse handlinger, der bliver årsagen til dets lidelse. Denne lov udtrykkes andetsteds i Qur'anen i flg. ord:

اِنطَلِقُوا إِلَىٰ ظِلِّ ذِي شُعْبٍ لَا ظِلِّيلٍ
وَلَا يُغْنِي مِنَ الْهَبِّ

„I onde mennesker, bort med jer til skyggen med tre grene, som ikke vil kunne beskytte jer mod heden, ejheller nytte jer det mindste mod ildens flammer“ (*al-Mursalāt*, v. 31–32)

De tre grene, der her omtales, repræsenterer dyriskhed,

brutalitet og begær, som, hvis de ikke tøjles, fører til overtrædelser og onde gerninger. Disse tre uhæmmede egenskaber vil på dommens dag optræde som tre grene uden løv og derfor uden skygge og lindring mod den brændende hede.

For at belyse samme lov siger den almægtige Gud om dem, som er i paradís:

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعَى نُورُهُمْ
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ

„På den dag vil du se de troende mænd og kvinder med deres lys, som var skjult i dette liv, i fuld stråleglans foran dem og på deres højre hånd“ (al-Hadīd, v. 13)

I et andet vers siger Han:

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ

„På den dag vil nogle ansigter blive strålende klare, medens andre bliver mørke“ (Al-Imrān, v. 107)

og atter:

مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ
مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ
وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ
عَسَلٍ مُصَفًّى

„En lignelse af en have, hvori der er floder med vand, der ikke bliver brakt, og floder af mælk, hvis smag ikke ændrer sig, og floder af vin, som ikke beruser, men kun giver velbehag til dem, der drikker af den, og floder af den rene og fuldkomne honning. Dette er et billede af det paradís, som vil blive skænket de retfærdige“ (Muhammad, v. 16)

Af dette vers fremgår det klart, at det forjættede paradís

blot er en billedlig fremstilling af uudtømmelige oceaner af alle disse ting. Det livets vand, som den retfærdige drikker åndeligt i dette liv, vil fremtræde som en flod, den åndelige mælk, som han her åndeligt ernærer sig af som et barn, bliver der en virkelig flod af mælk, vinen, som er udtryk for kærligheden til Gud, som skænker mennesket en salig tilstand her i livet, vil antage form som en flod, der flyder med vin, og den troens sødme, som er som honning her, skal i paradiset strømme som virkelige floder. Ethvert menneskes åndelige tilstand vil på den dag blive synlig for alle i vedkommendes haver og strømme, og Gud vil åbenbare Sig Selv for de retfærdige i Sin fulde stråleglans på denne dag. De åndelige tilstande vil altså ikke mere være skjulte, men vil manifestere sig synligt og bogstaveligt.

Uendelig fremgang

Det tredje vigtige punkt, som Qur'anen har understreget i forbindelse med livet efter døden er, at den fremgang, som dør vil finde sted, er evig og uendelig. Guds ord siger:

وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا
 نُورَنَا وَاعْفُرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

„De, som besidder troens lys i denne verden, vil på dommens dag se deres lys ile foran sig og på deres højre side, og de vil fortsætte med at sige: Vor Herre, fuldkom vort lys for os og tag os under Din beskyttelse, for Du har magt over alle ting“ (*al-Tahrīm, v. 9*)

Det uophørlige ønske om fuldkommenhed viser klart, at fremgang i paradys vil være ubegrænset. For når de har nået en fuldkommenhed, vil de ikke standse herved, men med en højere grad af fuldkommenhed for øje vil de betragte det, de har nået, som værende ufuldkommet og vil

derfor ønske at nå den højere fuldkommenhed. Når de er nået dertil, vil de skue en endnu højere grad af fuldkommenhed, og således vil de fortsætte med at bede om højere og højere fuldkommenheder. Denne uophørlige trang og længsel efter fuldkommenhed viser, at deres udvikling vil være en evig stræben efter højere og højere grader.

De retfærdige vil altså fortsætte med at gøre fremgang og vil aldrig vige et skridt, ejheller vil de nogensinde blive berøvet disse velsignelser. Spørgsmål om det at søge *Maghfirat* efter at være kommet i paradys kan måske tænkes rejst her. Hvis man ytrer en sådan tvivl skyldes det imidlertid manglende forståelse af den sande mening af *Maghfirat* og *Istighfār*. *Maghfirat* betyder ikke blot tilgivelse, men undertrykkelse af en mangelfuld tilstand. Den retfærdige vil fortsat bede Gud om opnåelse af fuldkommenhed og fuldstændig opgåen i lyset. Den retfærdige vil altid stige opad og betragte enhver tilstand som mangelfuld i sammenligning med en højere, som han stræber efter og vil derfor bede Gud om at undertrykke den mangelfulde tilstand, så at vedkommende vil være i stand til at nå til den højere grad. De retfærdiges ønske om *Maghfirat* eller undertrykkelse af en mangelfuld tilstand vil derfor være uden ende, fordi den udvikling, som de vil gennemløbe, vil være ubegrænset og evig. Vi forstår ud fra dette vers den sande betydning af ordet *Istighfār* og også at *Istighfār* er menneskets virkelige stolthed, fordi det er det eneste middel, som kan lede det til de højeste fuldkommenheder, som et menneske er i stand til at nå. Det menneske, der født af en kvinde ikke under alle omstændigheder søger tilflugt i *Istighfār*, er ikke et menneske, men et kryb. Vedkommende er blind og har et urent hjerte.

Himmel og helved er da i følge Qur'anen afbilleder og tilstande, der viser menneskets eget åndelige liv i denne verden. De er ikke nye materielle verdener, der kommer udefra. Det er sandt, at de vil være synlige og opfattede, kald dem materielle om du vil, men de er kun legemliggørelse

af de åndelige tilstande i dette liv. Vi kalder dem materielle ikke i den forstand, at der er træer plantet på de himmelske marker ligesom træer plantes her, og ikke sådan at forstå at helvede består af jordisk ild og svovl. Men i den betydning, at vi der finder en tilstand, der manifesterer de åndelige kendsgerninger i dette liv. Himmel og helvede er efter islamisk lære billeder af de handlinger, vi udfører i dette liv.

SPØRGSMAL 3:

Målet for menneskets liv og midlerne til at nå det

Det tredje spørgsmål, der er stillet af denne konference, angår målet for menneskets liv herved og midlerne, hvorved dette mål kan realiseres. Det er unødvendigt at sige, at forskellige mennesker på grund af deres overfladiske synspunkter eller snæversynethed har sat sig forskellige mål, der i almindelighed er begrænset til tilfredsstillelse af lavt begær og hengivelse til denne verdens glæder. Men den almægtige Gud har i Sit ord tilkendegivet et langt højere mål for menneskets liv. Den hellige Qur'an siger:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

„Jeg har ikke skabt djinner og mennesker med andet mål, end at de skulle kende Mig og tilbede Mig“ (*al-Dhāriyāt*, v. 57)

Det virkelige mål

Det virkelige mål med menneskets liv er derfor efter Qur'anen en sand erkendelse af og tilbedelse af Gud og en total overgivelse til Hans vilje, så at alt, som siges eller gøres, siges og gøres for Hans skyld alene. En ting er i det mindste klar, og det er, at mennesket ikke har noget valg i den sag at afgøre målet for sit liv. Mennesket træder ikke ind i tilværelsen og forlader den ikke efter sit eget ønske. Mennesket er en skabning, og Skaberens, der har frembragt det og skænket det højere og mere udmærkede egenskaber end andre levende væsener, har også bestemt et mål for dets tilværelse. Et menneske vil måske eller måske ikke forstå det,

eller hundrede forskellige motiver holder det måske tilbage for en sådan forståelse, men sandheden er, at det ophøjede mål for menneskets liv består i at kende og tilbede Gud og leve for Hans skyld. Den almægtige Gud siger i den hellige Qur'an:

إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ

„Sandelig, den religion som giver sand kundskab om Gud og leder til den fuldkomneste måde at tilbede Ham på er Islam“ (Al-Imrān, v. 20)

Og atter:

فَطَرَتِ اللَّهُ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ
لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَائِمُ

„Islam svarer til og tilfredsstillter den menneskelige naturs krav, og Gud har skabt mennesket efter Islam, d.v.s. Han har villet, at mennesker skulle udvikle deres egenskaber i retning af kærlighed, lydighed og tilbedelse af Gud. Dette er grunden til, at Gud har givet dem egenskaber, som passer til Islam“ (al-Rūm, v. 31)

Vi kan ikke her gå ind på en detaljeret kommentar af disse vers. Noget er allerede sagt i svaret til 3. del af 1. spørgsmål i forbindelse med dette punkt. Vi vil her tilføje nogle få bemærkninger om de menneskelige evners vidunderlige egnethed for Islam. Menneskenaturens ydre og indre udstyr lader os klart forstå, at det højeste mål for deres skabelse er kærlighed til og tilbedelse af Gud. Sand lykke, der almindeligvis siges at være livets mål, kan ikke nås ved forskellige anstrengelser fra menneskets side, men kun gennem Gud. Ikke alle verdens glæder kan skænke lettelse for den pinende sorg, som ledsager menneskets sidste øjeblikke på denne jord. Den rigeste millionær, den mægtigste politiker, den mest begunstigede købmand, den største konge

eller den viseste filosof ejer ikke sindets fred og tager afsked med denne jord som bytte for smertende tvivl og fortrydelse. Hans hjerte bebrejder ham, at han har ladet sig opsluge af denne verdens bekymringer, og hans samvittighed dømmer ham skyldig i anvendelse af svig og uretfærdige midler for at opnå succes i sine verdslige anliggender.

Betragt spørgsmålet i et andet lys. I tilfældet med de lavere levende væsener ser vi, at deres evner er reguleret på en sådan måde, at det gør dem uegnede til at tjene noget højere formål end et ganske bestemt, og at de ikke kan overskride den grænse. Dette fører os til den slutning, at den højeste grænse for et levende væsens evner også er det højeste mål for dets skabelse. En okse kan f. eks. anvendes til at pløje jorden eller trække vand eller som lastdyr, men med sine nuværende egenskaber kan den ikke tjene højere formål. Dette er derfor også målet med dens skabelse. Vurderer vi mennesket på samme måde, finder vi, at af alle de evner og talenter, som det er udstyret med fra naturens hånd, er den højeste den, der vækker det til at søge Gud og tilskynder det til at miste sig selv i kærlighed til Gud og fuldstændig underkastelse under Hans vilje. Hvad den fysiske naturs krav angår står de lavere levende væsener på linie med det. I kunstfærdighed afslører mange dyr større dygtighed end mennesker. Bien producerer honning fra blomsternes saft med så udsøgt en dygtighed, at mennesket med al sin genialitet ikke har kunnet nå noget lignende. Menneskets fuldkommenhed består derfor ikke i disse ting, men i noget andet. Den består i dets åndelige ophøjelse, i dets enhed med Gud. Det sande mål for dets liv i denne verden er derfor, at sjælens vindue åbnes mod Gud.

Otte midler til dets opnåelse

Vi er nu i stand til at besvare anden del af spørgsmålet, nemlig: Hvordan kan dette mål nås?

ERKENDELSE AF GUD

Det første middel til at nå dette mål er, at et menneske i erkendelse af Gud skulle træde på den rette vej og besidde tro på den sande og levende Gud. Målet kan aldrig nås af det menneske, som tager det første skridt i den gale retning og anser en sten eller en skabning eller et naturelement som sin guddom. Den sande Gud hjælper dem, der søger Ham, men en død guddom kan ikke hjælpe sine døde tilbedere. Den almægtige Gud har illustreret dette udmærket i en lignelse:

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبَاسِطٍ كَفِيٍّ إِلَى
السَّمَاءِ لِيَبْلُغَهُنَّ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِنَّ وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ

„Bønnen har kun sin korrekte retning, når den henvendes til den sande Gud, som har magt over alt, men de guddomme, som folk beder til foruden Ham, giver dem overheadet ikke noget svar. Deres tilstand er den, man finder hos en person, der strækker sine hænder frem mod vand og beder det om at nå hans mund. Vil det da nå hans mund? På ingen måde. De, som er uvidende om den sande og levende Gud, beder forgæves til deres falske guddomme, og deres bønner er spildte“ (al-Ra'd, v. 15)

KUNDSKAB OM GUDS FULDKOMNE SKØNHED

Det andet middel til at nå livets sande mål består i at få kundskab om den fuldkomne skønhed, som det guddommelige væsen besidder. Skønhed tiltrækker naturligt hjertet og fremkalder kærlighed. Guds skønhed består i Hans enhed, Hans majestæt, Hans storhed og Hans andre ophøjede at-

tributer. Den hellige Qur'an henleder opmærksomheden på dette i flg. velkendte vers:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ
يُؤَلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

„Gud er enestående i Sin person, Sine egenskaber og Sin ære og har ingen partner. Alle behøver Hans støtte, hvert eneste atom skylder Ham sin eksistens. Han modtager ingen tjeneste fra nogen, men yder den til alle. Han er hverken en søn eller en fader, for der er ingen af Hans art“ (al-Ikh-lās)

Den hellige Qur'an er fyldt af vers, der beskriver Guds almagt, majestæt og ære. Den viser os en Gud, der tiltrækker hjertet på grund af Sin skønhed og majestæt, og forkaster de falske religioners døde, svage, ubarmhjertige og magtesløse guder.

FORSTÅELSE AF GUDS GODHED

Det tredje middel til at nå målet består i forståelse af Guds store godhed. Skønhed og godhed er de eneste to egenskaber, der fremkalder kærlighed. Guds gode egenskaber er beskrevet i al-Fātiha. Suren lyder så:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ

„Al pris tilkommer Gud, som er Skaber, Opretholder og Understøtter af alle universer. Hans barmhjertighed og godhed er ubegrænsede. Han er Herre over Dommens dag“ (al-Fātiha, v. 2-4)

Det er klart, at den guddommelige godhed ikke ville være fuldkommen, medmindre Han først bragte alt til at eksistere fra ikke-eksistens og så skænkede det underhold under alle omstændigheder og selv støtter det i dets svaghed. Alle

aspekter af Hans barmhjertighed skulle komme til at virke for Hans skabninger, og Hans godhed skulle ikke sætte grænser herfor. Til denne fuldkomne godhed har Qur'anen atter og atter henledt vor opmærksomhed. Således lyder det et sted:

وَأَنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا

„Hvis du prøver at tælle Guds velsignelser og velgerninger, vil du ikke være i stand til at omfatte dem“ (Ibrāhīm, v. 35)

BØNNEN

Det fjerde middel til at nå det ønskede mål er bøn. Den hellige Qur'an siger:

ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

„Kald på mig, og Jeg vil besvare jeres bønner“ (al-Mumin, v. 61)

Gentagne gange er der lagt vægt på dette punkt i den hellige Qur'an, fordi mennesket kun kan nå Gud med Guds hjælp.

OFRE

Det femte er Mudjāhida, d.v.s. at søge Gud ved at bruge af ens ejendom og evner og ved at ofre ens liv og anvende ens visdom på Guds vej. Den hellige Qur'an siger:

وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

„Anstreng jer selv til det yderste på Guds vej med jeres ejendom og jeres liv og jeres person med alle jeres evner og egenskaber“ (Tauba, v. 41)

Atter:

وَمَا آتَاكُمْ مِنْهُمُ يُفْقُونَ

„Kun de er lykkelige, som bruger for Guds skyld af alt det, som Vi har givet dem af visdom, kundskab, forståelse, kunnen etc.“ (al-Baqara, v. 4)

Og atter:

الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَهُمْ سُبُلَنَا

„Og de, som anstrenger sig på enhver måde for Os, dem vil Vi visselig lede ad Vore veje“ (al-'Ankabüt, v. 70)

UDHOLDENHED

Det sjette middel, ved hjælp af hvilket et menneske sikkert kan nå til målet, er udholdenhed, d.v.s. det må være utrætteligt og vedholdende på den vej, som det vandrer og forblive urokkelig under de sværeste prøver og prøvelser. Som den almægtige Gud siger:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ
عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا
بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ نَحْنُ أَوْلِيُّكُمْ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

„De, der siger: Vor Herre er Allah, den sande Gud, og forkaster de falske guddomme og så viser udholdenhed, d.v.s. forbliver trofaste og urokkelige under prøvelser og lidelser, over dem stiger engle ned og siger: Frygt ikke og sørg ikke, men glæd jer og vær lykkelige over, at I er blevet arvinger til den salighed, som er jer forjættet. Vi er jeres vogtere i dette liv og det kommende“ (Hā Mīm, v. 31)

I disse vers får vi at vide, at udholdenhed i troen bringer Guds velbehag med sig. Det er sandt som det arabiske ord-sprog siger: Udholdenhed er mere end et mirakel. Den højeste grad af udholdenhed fremkaldes, når modgang omgiver et menneske på alle sider, når han trues af tab på liv, ejendom og ære for Guds skyld, og når alt, der kan trøste og opmuntre forlader ham, så meget at Gud prøver ham ved at lukke døren for opmuntrende drømme, visioner og åbenbaringer for en tid. Det er, når mennesket ser sig konfronteret med disse triste udsigter, og den sidste gnist af håb forsvinder, at udholdenhed må vises. Under sådanne hjem-søgelse og lidelser må mennesket vise fasthed, ikke vige en tomme, gå gennem ild og vand, være villig til at lide enhver forsmædelse, ikke forvente hjælp eller støtte, ikke engang søge godt nyt fra den almægtige Gud, og trods sin hjælpeløshed og mangel på al trøst stå fast og underkaste sig den himmelske vilje uden at vride hænder eller slå sig for brystet. Det er denne sande udholdenhed, som afslører Guds strålende ansigt. Det er denne ædle egenskab, som stadig ånder ud af profeterne, de retfærdiges og de sanddrus støv. Med henblik herpå opfordrer den almægtige Gud de troende til at bønfalde Ham med følgende ord:

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

„Å Gud, led os på udholdenhedens vej, den sti, der – om vi følger den – vil lade Dine velgerninger og Dine velsignelser og Dit velbehag strømme ned over os“ (al-Fātiha, v. 6–7)

Og atter:

رَبَّنَا آفِرِّمْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوْفِقًا مُسْلِمِينَ

„Å, Herre, skænk os i denne hjem-søgelse sindets tilfredshed, som giver os udholdenhed, og bestem for os, at vi dør i Islam, d.v.s. fuldkommen hengivelse i Guds vilje“ (al-A'rāf,

v. 127)

Det må huskes, at den almægtige Gud – når Hans tro tjenere befinder sig i hjemsøgelse og prøvelser – lader et lys stige ned over deres hjerter, og styrket med det møder de alle prøvelser med ro og værdighed, og på grund af deres tros inderlighed kysser de de lænker, som de må bære på Guds vej. Når Guds retfærdige tjenere befinder sig i hårde prøvelser og lidelser og ser døden ansigt til ansigt, så bønfalder de ikke Gud om at fjerne deres lidelser fra dem. De ved, at det at bede Gud om at fjerne deres hårde skæbnes kalk er at sætte sig imod Hans vilje og i modstrid med fuldkommen hengivelse i Guds vilje. Den sande elsker viger ikke tilbage, men tager et skridt fremad, når han ser modgang og ondt, og da han betragter sit eget liv som noget meget ubetydeligt, underkaster han sig villigt himlens vilje og er beredt på at møde det værste. Om sådanne mennesker siger den almægtige Gud:

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ
اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُوفٌ بِالْعِبَادِ

„Den, der i sandhed elsker Gud, ofrer sit eget liv for Guds sag og modtager Guds velbehag som prisen derfor: det er sådanne mennesker, som Gud er særlig barmhjertig mod“
(al-Baqara, v. 208)

Dette er i korte træk de væsentlige kendetegn ved den udholdenhed, som fører til Gud.

DE RETFÆRDIGES SELSKAB

Det syvende middel til at nå målet er at slutte sig til de retfærdiges selskab og efterligne deres fuldkomne eksempel. Dette understreger nødvendigheden af profeternes optræden. Mennesket har en naturlig tilbøjelighed til at efterligne et forbillede og føler behov for et sådant. Et fuldkomment

forbillede indgyder mennesket nyt liv og genopliver det til at handle efter retfærdighedens principper, medens den, der ikke efterligner et fuldkomment forbillede, gradvis mister al iver efter at handle godt og sluttelig falder i vildfarelse.

Om dette middel siger den hellige Qur'an:

كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

„Hold til stadighed selskab med de retfærdige“ (Tauba, v. 119)

Og atter:

وَسِرَّاتِ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

„Led os på deres vej, som Gud har velsignet før os“ (Fātiha, v. 7)

RENE OG SANDE VISIONER OG ÅBENBARINGER

Det ottende middel er sande og rene drømme, visioner og åbenbaringer fra Gud. Da den vej, som fører til Gud, er en hemmelig og mystisk sti fuld af vanskeligheder og farer, kan det ske, at den åndelige rejsende mister den rette kurs eller fortvivler om at nå målet. Guds nåde fortsætter derfor med at opmuntre og styrke ham på hans åndelige rejse med inspirerende syner og åbenbaringer, giver ham trøst i sorgens stund og opliver ham med en stadig stærkere trang til at følge sin åndelige kurs med iver. Sådan er det Guds sædvane over for dem, der rejser ad Hans vej, at Han fortsat opmuntrer deres hjerter fra tid til anden med Sit ord og åbenbarer for dem, at Han er med dem. Styrket herved fortsætter de deres rejse med stor kraft.

Således siger Gud i den hellige Qur'an:

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

*„For dem er der godt nyt i denne verden og i den næste“
(Jūnus, v. 65)*

Den hellige Qur'an har beskrevet adskillige andre midler, der er medvirkende til at yde os bistand i vores stræben efter at nå livets mål, men her må vi udelade omtale af dem af pladsmangel.

SPØRGSMÅL 4:

Hvordan lovens praktiske forordninger virker i dette liv og det kommende

Det fjerde spørgsmål, som jeg nu kort skal behandle, drejer sig om, hvordan en sand og fuldkommen lov, åbenbaret af Gud, praktisk virker på menneskets hjerte. Spørgsmålet er allerede delvis besvaret under første spørgsmål.

En fuldkommen guddommelig lov gør mennesket i stand til at hæve sig fra uvidenhedens største dybder til lysets og kundskabens højeste tinder. Den forvandler den vilde til et menneske, mennesket til et højt moralsk væsen – og sidst: omformer hans moralitet til åndelighed og stræben efter at realisere Guds egenskaber.

Et fuldkomment menneske

Lovens bud har desuden den virkning at regulere et menneskes forhold til sine medmennesker og at styrke de bånd af sympati, der eksisterer imellem dem. Ved dens hjælp begynder mennesket at forstå og kende disses rettigheder, og når han omgås dem, anvender han sine retfærdige, gode og sympatiske egenskaber ved den rette lejlighed. Han skænker frit til enhver efter vedkommendes fortjeneste andel i sin erkendelse, sin ejendom, sine resourcer og andre velsigelser, som Gud har skænket ham. Som solen lader han sit lys skinne over alle, og som månen gengiver han for andre det lys, som han har lånt fra lysets store og oprindelige kilde. Han lyser op som dagen og viser sandhedens og moralitetens veje – og atter som natten drager han et slør over andres fejl og misgerninger og skænker hvile til de trætte og udmattede. Som himlen tager han enhver nødlidende under sit dækkende ly og opliver den døde jord med helse-

bringende regn, og som jorden underkaster han sig i al ydmyghed og påtager sig den nedværdigelse at blive trådt under fode af andre som en prøvelse for dem – og yder dem også forskellige åndelige frugter. Virkningen af et liv i lydighed mod en fuldkommen lovs bestemmelser er derfor, at et menneske bliver i stand til at udføre sin pligt mod Gud og sine pligter mod medmennesket på en passende og troværdig måde. Han har fuldkomment underkastet sig Guds vilje og fuldstændigt engageret sig i tjeneste for menneskeheden. Det er en sådan omdannelse, som lydighed mod loven bringer med sig for et menneske i dette liv.

I det næste liv finder den åndelige enhed med Gud sig et klarere udtryk, idet mennesket får adgang til at skue Gud, og den tjeneste, som er ydet Guds skabninger udelukkende af kærlighed til Gud – og som har haft tro og ønsket efter at handle godt som sin eneste begrundelse – vil finde sit symbolske udtryk i paradiset træer og floder. Den almægtige Gud siger i den hellige Qur'an:

وَالشَّيْسِ وَضُحَاهَا وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا وَالنَّهَارِ إِذَا
جَلَّهَا وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَدَهَا
وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا
فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ
دَسَّاهَا كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا
فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا فَكَذَّبُوهُ
فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ
فَسَوَّاهَا وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا

„Ved solen og dens klarhed, og ved månen, når den følger efter den, d.v.s. låner lys fra solen og overfører det. Ved dagen, når den viser solens stråleglans og gør vejen klar.

Ved natten, når den formørker alt og dækker alt i mørkets slør. Ved himlens skabelse og den oprindelige årsag til jordens udbredelse. Ved sjælen og dens fuldkommengørelse, som har fået den til at afbalancere alle disse ting (d.v.s. alle de fuldkommenheder, som eksisterer adskilt i hver af disse ting besiddes samtidigt og fuldkomment af et fuldkomment menneskes sjæl, og mens de alle er engagerede hver for sig i at tjene menneskeheden, således udfører det fuldkomne menneske alene hele denne tjeneste). Frelst fra døden er den, som har rensset sin sjæl på denne måde, d.v.s. som i fuldkommen underkastelse under Guds vilje er helt optaget af at tjene mennesker, ligesom solen, månen etc.“

Løftet om at blive frelst fra døden er en hentydning til det evige liv, som bliver givet til de fuldkomne herefter. Dette viser, at en moralsk livsvandel i lydighed mod lovens bud fører til evigt liv, hvis underhold og ernæring er at skue Gud.

Suren fortsætter så:

„Det menneske er færdigt og må fortvivle om sit liv, som har fordærvet sin sjæl (og forlader denne verden efter et urent liv og uden at have nået de fuldkommenheder, som Gud har skænket ham evner for). Og Gud tilføjer som illustration: „En sådan elendig persons skæbne vil være den samme, som ramte Thamud, der overskar hasesenerne på den kamel, der kaldtes 'Guds hunkamel', og som ikke tillod den at drikke fra deres kilde“ (al-Sjams, v. 1-16)

Det elendige menneske, som ikke virkeligt renser sin sjæl sårer 'Guds hunkamel' og berøver den vand fra Hans kilde. Dette hentyder til den kendsgerning, at menneskets ånd er Guds hunkamel, som Han har som sit ridedyr, d.v.s. menneskets hjerte er den trone, hvor Guds ære manifesterer sig, og det vand, som er livets kilde for den kamel, er kærlighed til og kundskab om Gud. Hvad angår konsekvenserne af Thamud's forkastelse, så får vi at vide, at „da de sårede kamelen og hindrede den i at drikke, blev de ødelagt, og Gud bekymrede Sig ikke engang om deres børn og enker.“

Sådan er det menneskes skæbne, som sårer sin kamel, ødelægger sin ånd og ikke bekymrer sig for dens fuldkomnethed, og som holder den tilbage fra livets vand, – hans skæbne er nemlig, at han bliver ødelagt.

Guds såkaldte 'eder' i den hellige Qur'an

Det at Gud sværger ved Sine skabninger er en metode, som findes i den hellige Qur'an, og som Islams modstandere ofte har taget anstød af. Men deres indvendinger skyldes mangel på eftertanke. De eder, der findes i Qur'anen, skjuler mysterier og hemmeligheder af en dybtgående karakter. De kritikere, som har været ude af stand til at fatte dem på grund af mangel på fortrolighed med sådanne sager, har betragtet dem som en mangel ved Qur'anen. For at forstå dette emne fuldstændig må vi først betragte meningen med og hensigten med det at sværge. I almindelige forretninger eller juridiske sager er hensigten med at aflægge en ed simpelthen at fjerne den mangel, der ligger i utilstrækkelige vidnesbyrd. Et menneske, der i disse sager sværger eller aflægger ed, kalder Gud til vidne, når der ikke er andre vidner i sagen. For Gud kender alle hemmeligheder og er det bedste vidne i enhver sag. Den måde, vedkommende ønsker at bære vidnesbyrd på, er flg.: han ønsker, at Gud skal vidne for ham ved Sin egen handlen, d.v.s. at hvis Gud ikke sender straf ned over ham, efter at han har aflagt eden, så skal sandheden af hans udsagn være bekræftet, thi Guds vrede må nødvendigvis følge en falsk ed.

Dette er også grunden til, at det er mennesker forbudt at sværge ved nogen skabning, for ingen skabning besidder magt og evne til at kende menneskets hemmeligheder eller straffe dem for en falsk ed. Meningen med Guds eder må imidlertid adskilles klart fra den mening, som de eder, dødelige mennesker aflægger. Guddommelige love afslører en dobbelt natur i Guds værker, nemlig åbenbare og andre, hvis mening man må slutte sig til. De førstnævnte er lette

at begribe, og hvad dem angår eksisterer der kun få, hvis overhovedet nogen former for uenighed. Men når det gælder om at fatte sidstnævnte kategori, er der plads for fejltagelser og forskellige meninger. I form af en ed har den almægtige Gud henledt vores opmærksomhed på, hvad der kan sluttes ud fra det åbenbare.

For at tage de eder, der er nævnt i versene, som vi har citeret ovenfor, ser vi, at solen og månen, dagen og natten, himmel og jord hører til førstnævnte kategori, og de egenskaber hos dem, der er anført i disse vers er almindeligt kendte og anerkendte. Men de samme egenskaber, når de findes i menneskets sjæl, er ikke åbenbare. For at lede os til en slutning, der bekræfter deres eksistens i menneskets sjæl, har Gud som vidnesbyrd anført Sine åbenbare værker og handlinger. Disse korte eder kan derfor udfolde sig i en kæde af ræsonnementer. De skjulte egenskaber, som menneskets sjæl besidder, kan deduceres ud fra solens og månens åbenbare virken etc. Mennesket er et mikrokosmos, et miniature-univers, og i dets sjæl findes i formindsket udgave alt det, der eksisterer i det ydre univers. Ved at skabe mennesket har Gud så at sige indelukket de forskellige kræfter, der findes i naturen, i en nøddeskal.

Nu er det klart, at de store himmellegemer f. eks. har forskellige egenskaber og kræfter, som de bruger til at tjene Guds skabninger med. Det strider derfor mod al fornuft at hævde, at mennesket – som er over dem alle og større end dem alle – ikke skulle være i stand til at yde gavn til resten af skabningen, ligesom de gør det. Ligesom solen besidder mennesket lys, nemlig visdommens og erkendelsens lys, hvorved det kan oplyse verden. Ligesom månen låner det et lys fra den Højeste, lysets oprindelige kilde – visionens, inspirationens og åbenbaringsens lys, som det kan overføre til dem, der endnu befinder sig i mørket og ikke er nået til menneskelig fuldkommenhed. Det er ren og skær uvidenhed at hævde, at profetembedet er et bedrag, og at et budskab fra Gud, en guddommelig lov og himmelske bøger er

bedrageri for personlig vindings skyld.

Betragt igen, hvordan dagslyset afslører enhver sti og viser os dens stigninger og fald. Det fuldkomne menneske er det åndelige lys' dag. Hans optræden lægger de forskellige veje for dagen og skiller det sande fra det falske, for han er sandhedens og moralitetens klare dag. På lignende vis iagttaget vi, at natten skænker hvile til de trætte og udmattede. Den udasede arbejder byder natten velkommen og går til hvile, lettet for dagens slid. Natten kaster ydermere et slør over fejl og redder således folk fra vanærende afsløring. Det fuldkomne menneske kommer på samme måde for at give verden hvile og for at lette menneskers byrder. Med sine inspirationer og åbenbaringer fra visdommens og erkendelsens kilde, gyder han salve i alle forstående menneskers sjæle. Store sandheder, som vise mænd alene ikke kunne have opdaget i deres ansigts sved, afsløres let gennem den inspireredes virke. Åbenbaringen hjælper fornuften og dækker dens fejltagelser, for den skjuler dem for verden. Et klogt menneske vil derfor forbedre sig og rette sine fejl ved åbenbaringens retledning og lys og derved frelse sig selv fra at blive stillet offentlig til skue. Dette er grunden til, at Platon, den græske filosof, begik den tåbelige gerning at ofre til et afgudsbillede, medens historien fortæller os, at ingen islamisk filosof har begået noget lignende, fordi sidstnævnte havde den fuldkomne åbenbaring fra den hellige profet Muhammad til at retlede sin fornuft. Hermed vil det kunne forstås, hvorfor Gud har henledt vores opmærksomhed på nattens tildækken i form af en ed.

Det er ydermere klart, at Guds fuldkomne tjenere tager enhver nedtrykt og udmattet person under deres dække og ly ligesom himlen. Guds profeter gavner verden i særdeleshed med deres byger af velsignelser og velgerninger, ligesom himlen gør med sine regnbyger. De besidder ligeledes jordens egenskaber, og fra deres rene sjæle vokser sandhedens og kundskabens træer til overmål – og med deres skygge, blomster og frugter velsigner de verden. Således er de love,

som vi læser i naturens åbne bog et vidnesbyrd om de skjulte love, og vidnesbyrdet derom er beskrevet i form af eder i de ovenfor citerede vers. Hvor fuldkommen er ikke Guds viisdom. Og dette er det ord, som er blevet forkyndt af en ulærd ørkenens søn. Havde det ikke været Guds viise ord, var den dannede søn af denne verdens viise ikke blevet drevet til grænsen af vanvid og havde ikke til sidst opgivet at fatte den sande mening med sin ufuldkomne fornuft for derefter at rette indvendinger mod disse vers, hvori der lå skatte af visdom skjult.

Vi har nu set, at når denne verdens klogskab ikke slår til for at afdække den sande mening i ord, som senere viser sig at være fyldt med mening – så må dette være et stærkt bevis for ordenes over-menneskelige oprindelse. Sådan har tilfældet været med Qur'anens eder, der blev anset for at være svage og sårbare punkter, men nu – efter at mysteriet er opklaret, og efter at der er kastet lys over deres sande betydning, vil alle intelligente mennesker opnå glæde og fryd ved at tænke over dem.

Den hellige Qur'an har benyttet edens form på et andet sted, hvor den beskriver behovet for og sandheden i åbenbaringen ved at henlede opmærksomheden på naturens love. Således siger den:

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْمِ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْرِ
إِنَّهُ لَقَوْلُ فَضْلٍ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

„Jeg sværger ved himlen, som sender regn ned, og ved jorden, som åbner sit skød for regnen for at lade fremspire planter, at denne Qur'an er Guds ord og Hans åbenbaring, som klart skelner mellem sandhed og løgn, og at det ikke er forfængelig og letsindig tale (d.v.s. det er ikke umotiveret og uden hensigt, men denne åbenbarings regn er kommet på rette tid“ (al-Tāriq, v. 12–15)

Her henleder den almægtige Gud opmærksomheden på

Sin åbenbare lov i form af en ed som vidnesbyrd til støtte for sandheden i Qur'anens åbenbaring. Vi ser tydeligt i naturens love, at regn kommer ned fra himlen, når der er behov derfor. Jordens grønne plantevækst afhænger af den himmelske regn. Hvis den ophører en tid, forsvinder fugtigheden i jordens øvre lag gradvis. Således fatter vi, at der er en forbindelse mellem de himmelske og jordiske vande. Åbenbaring står i samme forhold til menneskelig fornuft som himmelsk vand til jordisk vand. Når det himmelske vand ophører, fordampes det jordiske vand gradvis, og således forholder det sig også med den menneskelige fornuft, som uden himmelsk åbenbaring mister sin renhed og styrke. Når der derfor går lang tid, uden at en af Guds inspirerede tjenere optræder, er det kun naturligt, at fornuften – som jordisk vand – bliver urent og giftigt.

Som illustration til dette princip kan vi kaste et blik på den før-islamiske periode. Umiddelbart før den hellige profet Muhammads optræden herskede der mørke overalt. Ca. 600 år var gået siden Jesus optrådte som profet, og i denne lange periode havde der ikke vist sig nogen stor magnetisk personlighed, inspireret af Gud. Hele verden bar vidnesbyrd om et forfald i moralsk renhed, og fordærvede ideer var vidt og bredt gængse. Dette skyldtes ene og alene, at der havde været en pause i åbenbaringen gennem en lang periode. Fornuften og ikke åbenbaringen herskede, og på grund af dens ufuldkommenhed og fordærv førte den folk vild. Den menneskelige fornufts jordiske vand tørrede væk, fordi åbenbaringens himmelske vand ikke var kommet ned i lang tid.

Dette er den hemmelighed, der skjuler sig bag Qur'anens eder. Den almægtige Gud henleder folks opmærksomhed på, at jordens plantevækst afhænger af himmelsk regn. Denne åbenbare lov peger på den skjulte lov, der regulerer åbenbaringen. Fornuften alene er ikke troværdig, da den er tilbøjelig til at fordæres og forfalde, hvis åbenbaringen ikke skænker den ny næring. Når en af Gud inspireret person

optræder på denne jord, udstrækker Hans barmhjertighed og godhed sig til alle, og den menneskelige fornuft bliver oplyst og skærpet i anselig grad. Man kan i denne situation mærke en almindelig søgen efter sandhed, og en genoplivelse af alle slumrende evner bliver tydelig mærkbar i nye aktiviteter. En sådan opblomstren af fornuften og intellektets ivrige stræben er følgen af den velsignede tilsynekomst af én, som er benådet med Guds åbenbaring. Når du derfor ser, at der er en almindelig søgen efter sandhed, og at alle er begyndt at føle behovet for en tro, så kan du være helt overbevist om, at himmelsk vand er strømmet ned på jorden, og at Guds åbenbaring har oplyst et troende hjerte.

SPØRGSMÅL 5:

Kilder til guddommelig erkendelse

Under hensyntagen til den begrænsede tid, jeg har til rådighed på dette møde, og den omfattende behandling den hellige Qur'an giver dette emne, skal jeg bestræbe mig på at behandle det så kort som muligt.

Tre grader i kundskab og deres kilder

Den hellige Qur'an har beskrevet tre grader eller trin i erkendelsen, som vi allerede har forklaret under behandlingen af Sura Takāthur, nemlig 'Ilm al-jaqīn, 'Ain al-jaqīn og Haqq al-jaqīn. Af disse er 'Ilm al-jaqīn kundskab om en ting, opnået ved logiske slutninger, sådan som vi slutter os til eksistensen af ild fra tilstedeværelsen af røg på et sted – uden at vi opfatter ilden selv. Men hvis vi kan se ilden selv, bliver vores erkendelse af ildens eksistens til vished af anden grad, nemlig 'Ain al-jaqīn. Kundskaben om en ting, som vi ser med vore øjne, kan imidlertid yderligere uddybes og forbedres ved virkelig erfaring, for eks. ved i ovennævnte tilfælde at stikke hånden ind i ilden. Således når vi den højeste grad af sikkerhed, som i Qur'anens sprogbrug kaldes Haqq al-jaqīn. Den Sura, som beskriver disse tre trin i erkendelsen, har vi allerede citeret og kommenteret.

Sikker erkendelse ved fornuft, oplysning og den menneskelige natur

De midler, der kan lede os til sikker kundskab, er fornuft og oplysning. Med hensyn til dem, der forkaster disse midler, siger den hellige Qur'an:

قَالُوا كُونُوا كَسَمِّ أَوْ نَقِيلْ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ

السَّعِيرِ

„Og de vil sige: Havde vi blot lyttet til de viises tale eller selv været viise – og prøvet religionen og troen ved fornuftens hjælp, så ville vi ikke have været mellem helvedes indboere“ (al-Mulk, v. 11)

Den samme tanke udtrykkes andetsteds i Qur'anen i flg. ord:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

„Gud bebyrder ikke nogen sjæl udover dens fatteevne“ (al-Baqara, v. 286)

I dette vers lader Gud os klart forstå, at de læresætninger og trossætninger, som Han indbyder mennesker til gennem Sine sendebud, kun er sådanne, som er indenfor den menneskelige forståelses og erkendelses fatteevne, og at Han ikke tvinger mennesket til at bære en byrde, som overstiger dets styrke. Versene, der er citeret ovenfor, viser også hen til den kendsgerning, at et menneske kan opnå sikker erkendelse gennem nøjagtig oplysning. Vi har f. eks. ikke set London, ikke desto mindre er vi visse på, at en by ved dette navn eksisterer, fordi vi ikke kan forkaste deres udsagn, som har set den. Eller – selv om vi ikke levede på kejser Aurangzebs tid og ikke har set ham, er det ikke desto mindre fuldstændig sikkert, at Aurangzeb var en af Mogul-kejserne, som beherskede Indien.

Sådan kan vi nå til en sikker konklusion om en sags virkelighed eller en tings eksistens, når kæden af vidnesbyrd er stærk og ubrudt. Profeternes åbenbaring er en kilde til kundskab, for så vidt som der ikke har været nogen afbrydelse i dens overførelse til vores tid, og for så vidt det medium, gennem hvilket den er overført til os, ikke er af ufuldkommen natur. Men hvis der er 50 eller 70 forskellige beret-

ninger om en enkelt begivenhed, der hver for sig modsiger hinanden, og de alle foregiver at være baseret på åbenbaring, så kan det, at en sekt accepterer nogle af disse beretninger som værende af himmelsk oprindelse og forkaster andre som falske, ikke i ringeste måde støtte sandheden af de ting, der berettes i dem, hvis denne sandhed ikke bygger på den mest kritiske undersøgelse. En sådan serie af selvmodsigende beretninger er yderst uacceptabel, og vi behøver ikke søge efter en grund til at forkaste dem. Ejheller kan de være kilde til kundskab, for de kan ikke føre til nogen sikker konklusion, da de i sig selv er tvivlsomme.

I denne forbindelse må det huskes, at den hellige Qur'ans sandhed ikke blot afhænger af dens ubrudte overlevering og dens autenticitet, for den ræsonnerer også på fornuftens basis. Den indbyder os ikke til at acceptere dens læresætninger, principper og bud, simpelthen på åbenbaringens autoritet, men appellerer til vores fornuft og leverer argumenter til støtte for det, den lærer. Det er hertil den hellige Qur'an antyder, når den siger, at de principper, den lærer, er den menneskelige natur iboende, som vi finder det i verset:

هَذَا ذِكْرٌ مُّبَارَكٌ

„Denne velsignede bog lærer ikke mærkelige og nye principper, men er en påmindelse af det, som allerede er den menneskelige natur iboende og i overensstemmelse med naturens love“ (al-Ambijā, v. 51)

Den siger også:

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ

„I denne tro, altså Islam, er der ingen tvang“ (al-Baqara, v. 257)

Den tvinger ikke nogen person til at acceptere dens læresætninger, men forsyner os med gode grunde til at accep-

tere dem. Desuden har den hellige Qur'an den åndelige egenskab, at den kaster lys på hjertet, som den siger:

شَفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ

„Den hellige Qur'an er en helbredelse for alle åndelige sygdomme og svagheder“ (Jūnus, v. 59)

Den hellige Qur'an er derfor ikke en bog, som besidder al sin autoritet ved at være et gammelt dokument, der er overleveret os gennem en sikker kæde af berettere, men dens virkelige støtte og autoritet ligger i den kendsgerning, at den fremfører sunde og uigendrivelige argumenter og skænker klart lys over tingene.

På samme måde fører intelligente argumenter til sikker viden. Hertil hentyder Qur'anen i flg. vers:

لَا تَنْفَعُ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ أَلْيَسِ
وَالنَّهَارِ آيَاتِ الْأُولَى الَّذِينَ يَذْكُرُونَ
اللَّهِ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي
خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا
بِإِطْلَاقِ سَهْوِكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

„Når mennesker, der besidder visdom og forståelse, tænker over skabelsen af jorden og himmellegemerne og tænker dybt over de årsager, der medfører dagens og nattens skiftet, finder de deri klare argumenter for Guds eksistens. For at vinde nærmere forståelse og erkendelse søger de Guds bi-stand og husker på Ham i alle deres situationer, om de står, sidder eller ligger. Dette gør deres forståelse klar og lysende, således at jo mere de tænker over den ophøjede visdom i himmel og jords skabelse, desto sikrere en konklusion når de til: denne fuldkomne orden og al-viise plan, som kan ses i alle disse strålende himmellegemer, er ikke noget til-

fældigt, men afslører Skaberens ansigt i al dets stråleglans. Idet de således er nået til erkendelse af Skaberens, lovsynger de Hans pris med ordene: Vor Herre, Du er ophøjet og fri for enhver mangel, også den, der består i, at nogen skulle nægte Din eksistens eller tillægge Dig uværdige egenskaber. Frels os fra helvedes ild, for det at fornægte Dig er helvede, medens sand lykke og salighed kun består i Dig og i at kende Dig. Det menneske, som ikke har formået at erkende Dig, er sandelig i helvede allerede i dette liv“ (Āl 'Imrān, v. 191–92)

Samvittigheden, som i Guds hellige ord kaldes den menneskelige natur, er også en kilde til erkendelse. Den almægtige Gud henviser hertil i den hellige Qur'an:

فَطَرَتِ اللَّهُ التِّي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا

„Det guddommelige aftryk på menneskenaturen, som alle mennesker er blevet skabt med“ (al-Rūm, v. 81)

Dette aftryk eller denne dannelse af menneskenaturen tilskynder mennesket til at betragte den almægtige Gud som een, uden nogen partner eller fælle, alle tings Skaber, og som værende fri for underkastelse under død og fødsel. Skønt den erkendelse, der stammer fra menneskets natur, ikke ved første blik synes at være logisk sluttende, har vi alligevel kaldt menneskets natur for en kilde til kundskab, fordi den fører til en konklusion med et ræsonnements fine tråd. Den almægtige Gud har udstyret alt med en særlig egenskab, som det er vanskeligt at beskrive i bestemte ord, men om vi tænker nærmere efter eller overvejer sagen, bliver denne iboende egenskab tydelig for vor tanke. Hvis vi f. eks. forestiller os det guddommelige væsen og tænker over dets attributer, som vi finder passer sig dette væsen – og så betænker, om Han skulle være underkastet processer som fødsel og død og lidelse, sådan som vi selv er det, får selve tanken os til at gyse. Den menneskelige natur gør oprør imod en sådan idé og viger tilbage for den – ude af stand

til at bære den. Tanken er simpelthen afskyelig. Den stille sagte stemme inden i os udbryder, at Gud, til hvis magt og styrke vi helt må sætte vor lid, må være et fuldkomment og almægtigt væsen, fri for enhver plet eller mangel. Tanken om Gud og Guds eenhed sameksisterer i den menneskelige natur, og den ene kan ikke skilles fra den anden. Det er af denne grund, at jeg har beskrevet samvittigheden eller menneskenaturen som en kilde til erkendelse.

Direkte erkendelse ved sansning og åbenbaring

Men vi kan nå til en højere grad af vished end den, der beskrives ovenfor, nemlig gennem 'Ain al-jaqin, som betyder direkte kundskab gennem sansning. For eksempel når vi i den materielle verden til erkendelse af en duft gennem lugtesansen, til kundskab om fødes smag gennem tungen, og til opfattelse af form gennem følesansen.

Al sådan erkendelse falder ind under 'Ain al-jaqin. Men hvad det kommende liv angår, når vores erkendelse den grad, når vi direkte inspireres af Gud, hører Hans kære stemme og oplever Hans strålende åbenbaringer. Utvivlsomt kan vi ikke nå til en fuldkommen erkendelse af Gud undtagen ved Hans åbenbaring. Vi føler yderligere dette ønske, denne tørst efter åbenbaring i vort hjerte – en trang, der kun kan forklares ved den antagelse, at den almægtige Gud har skabt midler til dens tilfredsstillelse. Kan vi i dette liv, som kun er en skole og en forberedelse for det kommende, være tilfreds med en blind tro, baseret på fortællinger og legender om den sande, fuldkomne, almægtige og levende Gud, eller være tilfredse med fornuftens svage anstrengelser, som indtil nu kun har forsynet verden med ufuldkommen og mangelfuld viden om det guddommelige væsen? Ønsker de, som elsker Gud, ikke lidenskabeligt, at de skulle nyde den salighed, det er at tale til deres elskede? Kan de, som har ofret alt for Gud og givet afkald på alle verdslige interesser, ja, givet deres hjerte og sjæl til deres

himmelske Herre, være tilfredse med at forblive i dæmringen og aldrig skue Guds strålende ansigt, retfærdighedens klart skinnende sol? Er det ikke sandt, at de kære ord „Jeg er“ fra den levende Gud giver en sikrere kundskab om Hans eksistens end alle filosofers ræsonnementer. Sådan at alle deres bindstærke værker, som søger at bevise Guds eksistens ved fornuftens utilstrækkelige lys, er for intet at regne i sammenligning med disse ord?

Hvis altså Gud selv har besluttet at skænke os fuldkommen viden om Sig Selv, give den til dem, der i al oprigtighed søger sandheden, så har Han visselig ikke lukket døren, gennem hvilken sandhedssøgere kan blive oplyst ved Hans ord og åbenbaring. I denne sammenhæng lærer den hellige Qur'an følgende bøn for alle søgende sjæle:

إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ

„Vor Herre, led os på den udholdenhedens vej, som de, der har modtaget Din nåde og Dine velsignelser, har vandret“
(al-Fātiha, v. 6)

De velsignelser, der her hentydes til, betyder de himmelske velsignelser, som et menneske modtager direkte fra Gud: inspirationer, visioner, åbenbaringer etc. Den almægtige Gud siger et andet sted i Qur'anen:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

„De, der tror på den sande Gud og så forbliver standhaftige og udholdende, over dem vil Guds engle stige ned og sige: Frygt ikke og sørg ikke, men glæd jer over, at I vil modtage det paradys, som er forjættet jer“ (Hā Mīm, v. 31)

Dette vers siger klart, at Guds retfærdige tjenere bliver

inspireret af Gud i perioder af frygt og sorg, og at engle sendes ned for at trøste dem. Således siger den almægtige Gud også i et andet vers:

لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ

„Glædeligt nyt skænkes dem, der elsker Gud, ved Hans ord og åbenbaring i dette liv såvel som det næste“ (Jūnus, v. 65)

Hvad er åbenbaring?

Før vi går videre, er det nødvendigt at fjerne en misforståelse angående Ilhām (åbenbaring). Ilhām betyder ikke en eller anden idé, som 'indblæses' i bevidstheden på en person, som giver sig til at gruble over en sag. En digter er ikke inspireret i ordets religiøse betydning, når strålende ideer som i et glimt står for hans bevidsthed, når han sætter sig til at digte. I et sådant tilfælde er der ikke nogen adskillelse mellem moralsk godt og ondt. Når menneskets åndsevner mobiliseres i en bestemt sag, så dukker der glimtvis nye ideer op i bevidstheden – alt i overensstemmelse med tænkerens evner og genialitet – uden hensyn til emnets gode eller onde natur. Hvis ordet Ilhām blot defineres som: opdukken af nye ideer, så kan en tyv eller røver eller morder kaldes Mulham (d.v.s. en som Gud åbenbarer sig til) på grund af de snedige og underfundige planer, som lyner frem i bevidstheden hos denne forbryder, når han planlægger sine misgerninger. En sådan forståelse af Ilhām kan kun deles af dem, der er helt uvidende om den sande Gud, som med Sit ord giver fred og trøst til de retfærdiges hjerter og skænker kundskab om åndelige sandheder til dem, der ikke kender disse.

Hvad er Ilhām (åbenbaring) da? Det er Guds levende og mægtige ord, med hvilket Han taler eller henvender sig til en af sine tjenere, som Han har udvalgt eller har i sinde at udvælge fra hele folket. Når disse meddelelser fortsætter

vedvarende i et bestemt mønster uden at blive afbrudt eller indhyllet i onde tankers mørke og karakteriseres ved himmelsk lykke, visdom og magt, så er de Guds ord, hvormed Han trøster sine tjenere og åbenbarer Sig Selv for dem. Det er rigtigt, at ord sommetider tales til et menneske som en prøvelse, men så besidder de ikke de egenskaber og den styrke, som karakteriserer sand åbenbaring. På dette tidlige trin prøves et menneske, og enten snubler han på grund af legemlig svaghed, eller også omdanner han sig selv efter at have smagt åbenbaringens søde og livgivende kilde og følger deres forbillede, som har været modtagere af guddommelig åbenbaring. Hvis han ikke vandrer i retfærdighed som Guds trofaste tjenere, bliver han aldrig anset for værdig til denne gunst og lades tilbage uden andet end forfængelighed i hjertet.

Man må yderligere erindre sig, at alle de, der modtager åbenbaring, ikke er af samme grad i Guds øjne. Selv profeterne, hvis åbenbaring er enestående på grund af dens klarhed, styrke og udmærkelse, langt over den åbenbaring som modtages af andre, er ikke alle på samme trin. Som den almægtige Gud siger:

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ

„Nogle profeter har Vi udmærket frem for andre“ (*al-Baqara*, v. 254)

Heraf fremgår det, at åbenbaring udelukkende er en Guds nåde og ikke bestemmer en mands grad eller udviklingstrin i Guds øjne, for dette afhænger af dette menneskes hengivenhed, ydmyghed og trofasthed overfor Gud. Guddommelig åbenbaring er imidlertid også en frugt af disse egenskaber. Hvis der gives svar, når et menneske bønfalder sin guddommelige Herre, og der eksisterer et mønster af fortsættelse og regelmæssighed i disse svar, og når ordet ledsages af guddommelig majestæt og lys og afslører fremtidens dybe hemmeligheder og skjulte sandheder, så er der ingen

tvivl om, at det er guddommelig åbenbaring. Det er nødvendigt, at der mellem modtageren af en sådan åbenbaring og det guddommelige væsen eksisterer en meget nær forbindelse, som den, der eksisterer i en samtale mellem to fortrolige venner. Når dette menneske retter sine bønner til Gud, skænkes der det et svar i kærlige og udtryksfulde ord kommende fra det guddommelige væsen – ord, som ikke er frugt eller resultat af noget ønske eller nogen overvejelse eller eftertanke fra menneskets side. Om dette menneske fortsat bliver begunstiget med sådanne ord og svar, så er det ord, der kommer til vedkommende, helt afgjort Guds ord, og et sådant menneske har vundet ære i Guds nærværelse.

Men denne gave, bestående af rene og levende ord, åbenbaret med al tydelighed fra Gud, og ikke blandet op med lavt begær, denne gave skænkes kun til dem, hvis hjerter er fyldt med en høj grad af tro og hengivenhed, og hvis liv viser moralitetens og retfærdighedens sande mønster. Sand og ren åbenbaring afslører Guds mægtige undere. Meget ofte skabes der et strålende lys, og sammen med det kommer en klar og majestætisk åbenbaring. Hvilken større velsignelse eller lykke kan forestilles end den: at tale til himlenes og jordens Skaber og blive talt til af Ham? I denne verden åbenbares Guds ansigt ved Hans ord, og derfor kan man sige, at den, der modtager Hans ord, i virkeligheden bliver udvalgt til at skue Ham.

Det må imidlertid erindres, at det blot at ytre ord og sætninger, som ikke klart erkendes som værende af guddommelig oprindelse, ikke i sig selv giver ordene karakter af guddommelig oprindelse. Et menneske, der befinder sig i denne situation, bliver i virkeligheden prøvet af Gud. For den almægtige Gud prøver af og til mennesker, som er slappe og skødesløse i udførelsen af deres pligter mod Ham, ved at indblæse visse ord eller sætninger i deres sind – eller ved at forårsage, at ord bliver ytret af deres læber, medens disse mennesker i deres blindhed samtidig er uvidende om

hvorvidt disse ord stammer fra Gud eller satan. Et menneske, der på denne måde prøves af Gud, bør angre og vende sig til Gud og forbedre sig selv.

Den retfærdige, for hvem dørene til guddommelig åbenbaring åbnes på vid gab, og som tiltales af Gud med ord, der besidder lys, kærlighed, majestæt, en dyb betydning og mere end menneskelig visdom, hvis bønner bliver besvaret af den Almægtige, lige så ofte som de fremkommer, det menneske, som henvender sig til Gud alene i sin bønfoldelse og modtager svar i vågen tilstand, hvis bønner opfyldes mange gange om dagen, som uafbrudt oplyses af fuldkomne sandheder, velgørende principper og dybe hemmeligheder gennem den åbenbaring, vedkommende modtager, det menneske, som i så rigt et mål modtager disse gaver, må være dybt taknemmelig mod Gud og hellige sig helt til Hans tjeneste, for Gud har udvalgt dette menneske af Sin rige nåde og barmhjertighed og gjort ham til arving af alle de velsignelser, som Han tidligere skænkede de retfærdige. Men denne den højeste guddommelige nådegave skænkes sjældent, og de, som modtager den, betragter enhver anden velsignelse som intet i sammenligning hermed.

Det er blandt muslimer, at mennesker altid er blevet op-
højet til denne åndelige udmærkelse. Islam er i sandhed den eneste religion, hvor Gud drager Sin tjener mod Sig og taler til ham og gennem ham. Gud opslår Sin bolig i hans hjerte og løfter ham op til himmelen. Gud skænker ham alle de velsignelser, som Han altid har benådet de retfærdige med før ham. Men ak – verden er blind og ved ikke, hvad et menneske kan nå til, hvis vedkommende selv nærmer sig Gud. Verdens folk bekymrer sig ikke om at tage et eneste skridt i retning af at søge nærhed til Gud. Men den, som er pilgrim på denne vej, erklærer de enten for kætter eller tilbeder ham som Gud.

Begge kategorier er skyldige i uret. Den ene part i overdrevent had og den anden i overdreven kærlighed. Men det viise menneske bør slå ind på middeelvejen og hverken

forkaste den, som Gud har udvalgt til denne ophøjelse, ej heller kaste sig ned for en Guds skabning, som om det var for Skaberen selv. Guddommelighedens kappe kastes over det menneske, som på denne måde udmærkes af Gud, og denne person bliver så at sige et spejl for det guddommelige væsen. Dette er den mening, der ligger i ordene, som er udtalt af den Hellige Profet Muhammad – må Guds fred og velsignelser være over ham: „Den, som har set mig, har set Gud.“ Dette er det endelige mål for menneskets åndelige fremgang, det mål hvor alle anstrengelser ender, og fred og tilfredshed skænkes til det.

Jeg ville gøre mig selv skyldig i uretfærdighed, om jeg skjulte den kendsgerning, at jeg er blevet ophøjet til denne åndelige udmærkelse. Den almægtige Gud har benådet mig med Sit klare og tydelige ord og har udvalgt mig, så jeg kan give syn til de blinde, lede de søgende til sandheden og give dem, der har modtaget sandheden, det glædelige budskab om den rene kilde, der omtales af så mange, men findes af så få. Jeg forsikrer mine tilhørere om, at ingen kan finde den sande Gud undtagen ved at følge Qur'anen, ingen kan finde den sande Gud, af hvem menneskets frelse og evige salighed afhænger, undtagen gennem den Hellige Qur'an. Det er mit hjertes inderligste ønske, at andre skal se, hvad jeg har set, og høre, hvad jeg har hørt. At de skal forlade alle tåbelige, forfængelige historier og legender, og at de skal ile frem for at modtage sandheden. Denne fuldkomne kilde til kundskab, som bringer et menneske til Guds majestætiske nærværelse, det rene himmelske vand, som aftvætter al tvivl, det klare spejl, gennem hvilket Guds ansigt åbenbares, er Guds Ord, den Guddommelige Åbenbaring, som jeg har kaldt jer til.

Jeg siger det i sandhed, at hvis en sjæl begærer det alvorligt, og om hjertet stræber og sukker derefter, så er dette den eneste vej, hvor sandheden kan findes. Men hvordan kan denne vej åbnes og uvidenhedens slør fjernes? Jeg forsikrer alle sandhedssøgere om, at det er Islam alene, som

forjætter dette lykkelige mål for den vejfarende og giver det glade budskab om denne frelsens vej. For alle andre folk er vejen til guddommelig åbenbaring lukket, men for disciple af den Hellige Profet Muhammad – må Guds fred og velsignelser være over ham – er vejen alene åben. Men vær forvisset om, at Gud ikke har spærret adgangen til denne vej. En sådan mening er simpelthen en fejltagelse, der fremsættes af dem, der selv er berøvet denne himmelske velsignelse. Men vid for vist, at ligesom du ikke kan se uden øjne eller høre uden ører eller tale uden tunge, på samme måde kan du ikke se den elskede Guds ansigt uden hjælp fra den hellige Qur'an. Jeg var ung, men nu er jeg gammel, men jeg har aldrig mødt et menneske, som til sin tilfredshed har drukket af den rene kundskabs væld undtagen fra denne kilde.

Husk at ingen kan kæmpe mod Gud eller gøre Hans planer til intet. Husk at den eneste vej til fuldkommen kundskab om Gud er Guds egen åbenbaring, en velsignelse som skænkes til Guds profeter. Men den almægtige Gud, hvis nåde er ubegrænset, har aldrig villet lukke døren til denne guddommelige gave og således ødelægge verden. Den dør er stadig åben på vid gab, gennem hvilken et menneske kan finde frem til den guddommelige åbenbarings himmelske velsignelser. Men for at søge og finde, må du vandre ad den rette vej, og først så vil du finde den. Dette livets vand kom ned fra himlen og blev opsamlet i et stort kar. Du må søge at nå dette kar, snublende og faldende, og berøre dette livets friske og kølige vand med dine læber. Heri består menneskets lykke, at det skynder sig af sted mod det mål, hvor han finder spor af den ven, han søger. Som lyset kommer fra himlen og spreder sin glans over jord, således kommer retledningens sande lys også fra himlen.

Det er ikke ved snak eller gætterier, at et menneske når til kilden for sand erkendelse af Gud. Kan dine øjne være dig til nytte i bælgmørke? Hvis det skulle være tilfældet, så er din fornuft måske også den eneste vejviser til fuldkommen

kundskab om Gud? Den sande Gud er ikke en Gud, hvis læber er forseglede, og som derfor er nødt til at overlade os til vore egne gætterier og gisninger angående Ham. Nej, den fuldkomne og levende Gud har altid givet umiskendelige tegn på Sin eksistens, og Han har også nu villet skænke sådanne tegn til dette slægtled. Tiden er kommet, hvor himlenes døre skal åbnes. Se, daggryet er ved at bryde frem. Velsignede er de, som står op og søger den sande Gud, den Gud, som ingen modgang kan nå, og som ingen tidens omskiftelse kan røre, og hvis æres stråleglans aldrig svækkes. Han siger i den hellige Qur'an:

الله نور السموات والأرض

„Gud er himlenes lys, og Gud er jordens lys“ (al-Nūr, v. 36)

Det er fra Ham alt lys stammer. Han er solenes sol og alle livs liv, den Sande og Levende Gud. Velsignet er den, som modtager Ham.

Fuldkommen kundskab gennem personlige lidelser

Den tredje kilde til kundskab er den, som er fuldkommen i højeste grad, og som får et menneske til at forstå visheden i Guds eksistens. Den består af den modgang og de lidelser, som Guds profeter og retfærdige møder fra deres fjender eller på anden vis i dette liv. Lidelser og prøvelser får et menneske til at forstå lovens buds fulde styrke, som på den måde manifesteres i hans liv i denne verden. Dogmer og læresætninger er kun teorier. Deres fuldkommenhed kan kun bevises i praksis. Et menneske, som bliver offer for store lidelser, får mulighed for at anvende de kundskabens skatte, som er ophobet i hans hjerte, på livets virkelige vilkår, og ved deres rette anvendelse bliver han så at sige en fuldkommen legemliggørelse af guddommelig retledning.

De moralske egenskaber, hvis kundskab først findes i hjer-

tet og hjernen alene, bevises kun ved virkelig praksis af alle ydre og indre evner, og tilgivelse, gengældelse, udholdenhed, barmhjertighed etc. er ikke længere blot ord for sådan et menneske, men bliver realiteter, som han har følt og set, og som således efterlader et dybt og varigt præg på hans ydre og indre natur. Den almægtige Gud siger i den hellige Qur'an:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ
الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَنَبَيَّرِ الضَّالِّينَ
الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ
وَإِنَّا إِلَيْهِ مُرْجِعُونَ أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ
مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ

„Med frygt og sult og tab af ejendom og liv og ved at gøre nogle af jeres anstrengelser til intet og ved at bevirke tabet af jeres børn vil Vi (Gud) prøve jer (d.v.s. disse ulykker vil træffe jer enten gennem jeres fjender eller ved himlens dekret). Men bring glædeligt nyt til de tålmodige, som, når ulykken rammer dem, siger: Sandelig, vi tilhører Gud, og til Ham vender vi sandelig tilbage. – Over disse er der velsignelser og barmhertighed fra Gud, og disse er det, som er blevet retledede“ (al-Baqara, v. 156–58)

Her får vi at vide, at der ikke er nogen særlig udmærkelse i blot og bar kundskab, som opbevares i hjertet eller hjernen, men at kundskaben vil blive vurderet efter den udformning af et menneskes livsførelse og karakter, som sker ved dens anvendelse i det praktiske liv. De bedste midler til at styrke og forbedre ens kundskab er derfor denne kundskabs anvendelse, således at dens aftryk ikke kun findes på sindet, men på enhver egenskab og ethvert lem. I virkeligheden er enhver art kundskab – hvordan dens relative værdi

end er – blot og bar spekulation, så længe den ikke er prøvet i praksis. Det er til denne kendsgerning, Gud i ovenstående vers kalder vor opmærksomhed. Vi får at vide, at vore moralske egenskaber ikke kan blive styrkede til urokkelighed, medmindre de bevises i lidelser og prøvelser, som står i samme forhold til dem som praksis til kundskab. Atter:

كُتِبَ لَكُمْ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَكُتِبَ عَلَيْكُمْ مِنَ الَّذِينَ
 أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ
 أَشْرَكُوا أَدْمَى كَثِيرًا وَإِنْ تَصِيدُوا وَتُنْقُوا
 فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

„I vil visselig blive prøvet med hensyn til jeres ejendom og jeres liv (d.v.s. I vil blive berøvet jeres ejendom og dræbt), og mange sårende ting vil I få at høre fra jøderne, de kristne og afgudsdyrkerne (d.v.s. I vil komme til at lide ved deres hænders værk), men hvis I er tålmodige og undgår gengældelse med samme mønt, så skal dette være en stor og ædel indstilling“ (Al-’Imrān, v. 187)

Disse vers viser på afgørende vis, at kundskaben ikke er fuldkommen og frugtbar uden praktisk anvendelse. Kundskab, som viser sig velgørende og gavnlig i praksis, er en kilde til velsignelser, men det, der aldrig kommer ind på det praktiske domæne, er uden værdi.

Fuldkommenhed i praksis – den hellige Profets liv

Anvendelse af kundskab i praksis er det, som leder et menneske til det stædium, der kaldes Haqq al-jaqīn, for sandheden af et eller andet kan ikke siges at være bevist, medmindre det prøves i praksis fra enhver synsvinkel. Det er hvad der skete i Islams første historie. Alle bud, der inde-

holdes i den hellige Qur'an, blev på skønneste måde manifesteret i den hellige Profet Muhammads liv – Guds fred og velsignelser være over ham, og ligeledes i hans disciples liv, som var oplyst af det sande lys. For at opfylde dette formål forordnede den almægtige Gud det sådant, at vor hellige Profets liv blev delt i to forskellige perioder, en periode med lidelse, modgang og forfølgelser – og en periode med fremgang og sejr. Dette skete for at give lejlighed til en prøvelse af begge arter af moralske egenskaber, d.v.s. dem, der kun kan bevises under lidelser, og dem, der kun kan praktiseres under sejr og fremgang. På denne måde fik den hellige Profet – Guds fred og velsignelser være over ham – alle sine moralske egenskaber sat på prøve i praksis, og de to perioder i hans liv muliggjorde det for ham at fremvise alle de ædle moralske egenskaber i den højeste grad.

De 13 år af hans gerning i Mekka var en lidelsens periode. Et studium af hans liv i denne periode viser klart, at der ikke er en eneste moralsk egenskab, som kunne vises i praksis under lidelser, som ikke blev demonstreret med fuldkommenhed af den hellige Profet – Guds fred og velsignelser være over ham. Hans fuldkomne tillid til Gud, hans tålmodige udholdenhed under enhver form for prøvelse og modgang, hans ro og uforstyrrethed, hans ædle og værdige optræden, hans uafbrudte virksomhed og hans iver efter at udføre de pligter, der blev ham pålagt, hans standhaftighed, hans frygtløse mod og utallige andre moralske egenskaber gjorde et så dybt indtryk selv på de vantro, at de ved deres vidnesbyrd bekræftede hans udholdenheds mirakel under de hårdeste prøvelser og lidelser, og således at de til sidst blev overbevist om, at dette skyldtes hans fuldkomne tillid til Gud.

Så fulgte den hellige Profets liv i Medina, en periode med sejr, triumf og fremgang, der var velegnet til at manifestere et andet sæt moralske egenskaber. Hans tilgivelse, godgørelse, medfølelse, ydmyghed, sparsommelighed, mod og andre

ophøjede moralske egenskaber blev i den grad praktiseret i denne tid, at et stort antal af de vantro antog Islam ved at se eller erfare om dem. Han tilgav uden videre dem, der havde forfulgt og pint ham og hans disciple igennem en lang periode, gav asyl til dem, som havde drevet ham ud af Mekka, gjorde de fattige blandt dem rige, og ikke alene tilgav han sine bitreste fjender, da han havde den fuldstændige magt over dem, men handlede yderligere meget gavmildt imod dem. Han beviste kort sagt, at han var „en barmhjertighed for alverden“, sådan som Gud havde beskrevet ham i den hellige Qur'an. De moralske egenskaber, der således blev demonstreret af den hellige Profet (må Guds fred og velsignelser være over ham) overbeviste araberne om, at den mand, der besad dem, kun kunne være en retfærdig mand, som var sendt af Gud. Deres langvarige modstand og indgroede had forvandlede ved denne ædle moral til et nært venskab.

En af disse ophøjede og ædle moralske egenskaber beskrives således i den hellige Qur'an:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ

„Sig til dem: Mine bønner og mine ofre og mit liv og min død er alene for Gud (d.v.s. for at manifestere den guddommelige ære og for menneskehedens velfærd og gavn, sådan at liv kan skænkes dem ved hans død)“ (al-An'ām, v. 163)

Ingen skal lade sig forlede til at tro, at det at dø for Guds skyld og for menneskehedens bedste, sådan som det omtales her, skulle være en angivelse af, at Profeten – må Guds fred og velsignelser være over ham – skulle være offer for den forrykte idé, som kun passer sig for ignoranter og galninge, at en selvmorderisk afslutning på hans eget liv i nogen måde ville være til gavn for menneskeheden. Den hellige Profet afskyede enhver tanke af den art, og den hellige Qur'an

fordømmer en person, der lider under den slags illusioner, som værende skyldig i en alvorlig forbrydelse og siger med rene ord:

وَلَا تَتَّبِعُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ

„Begå ikke selvmord og gør ikke jeres egne hænder til et middel for jeres tilintetgørelse“ (al-Baqara, v. 196)

Det er en klar og elementær sandhed, at ingen kan befri en anden for hovedpine ved at knuse hovedet på sig selv. En sådan fremgangsmåde må for den skånsomste betragtning stå som tåbelighed. En henvisning til Profetens død for Guds skyld og for menneskehedens bedste betyder simpelthen, at den hellige Profet – Guds fred og velsignelser være over ham – har givet hele sit liv i menneskehedens tjeneste ud af den dybeste sympati for menneskehedens velfærd og har ved sine bønner og formaninger og ved at anvende ethvert klogt middel til at reformere sit folk, at han ligeledes har båret alle dets forfølgelser med tålmod og på den måde ofret sit liv og alle behageligheder for deres skyld. Med henblik på dette offer af liv fra hans side siger den hellige Qur'an et andet sted:

لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ

„Vil du slide dig selv op af sorg og anstrengelse for dette folk, som ikke tror“ (al-Sju'arā, v. 4)

Og atter:

فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسْرَتٍ

„Og vil du opbruge din sjæl i sukken for dette folk, som ikke modtager sandheden“ (al-Fātir, v. 9)

Den måde, hvorpå det er tilladt et menneske at ofre sit liv for sit folk, er derfor at lide alle vanskeligheder og arbejde utrætteligt for dets velfærd ved at anvende forholds-

regler, som er beregnet på at fremme dets sande velfærd. Det er ganske enkelt dårskab at tro, at sande ofre for et folk, som er dybt nedsunket i synd eller indviklet i fejltagelser, består i at begå selvmord. At mene at en så tåbelig handling på nogen måde kan føre til frelse for dem, der er farets vild, er dårskabens højdepunkt. Det afslører – om ikke mangel på fornuft – så i det mindste karaktersvagthed og mangel på moralsk mod. Det er kun et menneske med svag karakter eller manglende mod, som søger tilflugt i døden fra de vanskeligheder, som han ikke kan møde ansigt til ansigt. Hvordan man end vil forklare et selvmord bagefter, kan ingen virkelig være i tvivl om, at det er en tåbelig handling, der udspringer af svaghed.

For at kunne give et fuldkomment forbillede på høje moralske egenskaber må et menneske gennemgå såvel modgang som modgang. Hvis det udelukkende er blevet forfulgt og underkastet lidelser og modgang og ikke har haft nogen mulighed for at dømme og gennemtvinge sin vilje overfor sine fjender, så kan man ikke sige om ham, at han besidder den egenskab at tilgive den fortræd, han har lidt. Hvad han ville have gjort, om han havde haft magt til at hævne sig på sine fjender, er det umuligt at afgøre. For derfor at vide, at et menneske besad høje moralske egenskaber, er det ikke tilstrækkeligt at vide, at han viste ydmyghed og overbærenhed, da han var hjælpeløs i sine fjenders hænder og blev forfulgt af dem, man må også vide, at han uden betingelser tilgav sine fjender, da han havde magt over dem, og da de helt var henvist til hans nåde. Hvis han aldrig betrådte en kampplads, ville hans mod være en omdiskuteret sag, og vi ville ikke kunne sige, om han i den situation ville have vist krigerisk mod eller fejhed. Hvis han aldrig havde oplevet rigdom, ville det være vanskeligt at sige, om han gerrigt ville have samlet rigdomme sammen eller brugt sin ejendom op til godgørenhed. Guds nåde skænkede den hellige Profet – Guds fred og velsignelser være over ham – passende muligheder til at vise alle slags moralske egenska-

ber som ydmyghed, godgørenhed, mod, tilgivelse, retfærdighed i så udmærket en grad, at det er uden nogen parallel i menneskehedens historie.

Det er sandt, at tilgivelsen ikke blev udstrakt til at omfatte den håndfuld uforsonlige fjender, som kun havde Islams tilintetgørelse som deres mål, og som ubarmhjertigt havde slagtet uskyldige muslimer og øvet den grusomste tortur mod dem og den mest hjerteløse form for forfølgelse. At tilgive dem ville have været ensbetydende med at tilintetgøre de retfærdige.

Hensigten med de krige, der førtes af muslimer på Profetens bud, var ikke at udgyde blod. Muslimerne var blevet fordrevet fra deres hjem og havde måttet søge tilflugt andetsteds, og mange uskyldige muslimer, både mænd og kvinder, var blevet koldblodigt myrdede. Men deres nådeløse forfølgere var ikke stoppet derved. I lydighed mod Guds bud om selvforsvar blev det tilladt at gribe til sværdet mod dem, der havde draget sværdet for at tilintetgøre Islam. Hensigten med disse krige var derfor at helbrede et onde ved at standse den blodsudgydelse, der var startet af Islams modstandere. Havde muslimer ikke forsvaret sig selv under disse omstændigheder mod deres forfølgeres overgreb, ville resultatet være blevet massakre på hundreder af uskyldige mænd, kvinder og børn, og Islam ville være blevet udryddet fra jordens overflade.

Den fejltagelse, Islams modstandere gør sig skyldige i, består i en misopfattelse af de guddommelige egenskaber. De mener, at en af Gud åbenbaret lov ikke af nogen grund og ikke under nogen omstændigheder skulle påbyde modstand mod det onde eller straf for forbrydere, og at Guds kærlighed og barmhjertighed kun skulle manifestere sig i form af sagtmodighed. Hos dem består den ærbødigste holdning over for Gud i at begrænse Hans fuldkomne egenskaber til ydmyghed og underdanighed. Dette er en alvorlig fejltagelse. Enhver, der vælger at tænke sig om, vil indse, at naturens guddommelige love – skønt de er en barmhjertig-

hed for menneskeheden, ikke altid manifesterer sig i en mild og blid form. Den guddommelige Læge giver os af Sin uendelige nåde sommetider en sød eleksir at drikke, men foreskriver ligeledes af sin nåde til andre tider en bitter medicin. Begge er de manifestationer af Hans nåde og barmhjertighed. Det er således Hans nåde og barmhjertighed, der kræver, at de onde må tilintetgøres, når Han ser, at de tilsigter de retfærdiges ruin og handler oprørsk på jorden og udgyder uskyldigt blod. Til den ende sender Han straf over de onde enten fra jorden eller himlen, for Han er Alviis og Han er barmhjertig.

Al lovprisning tilkommer alene Gud, som er Herre, Skaber og Opretholder af alle universer.

APPENDIKS

Gode nyheder for sandhedssøgere

Den store religionskonference, som afholdes i Town Hall, Lahore, fra 26.–28. december 1896, omfatter i sit program et foredrag skrevet af denne ydmyge Guds tjener. Dets emne er Den Hellige Qur'ans mirakuløse fuldkommenhed. Foredraget er ikke et resultat af normale menneskelige anstrengelser, men et tegn blandt Guds andre tegn, og det er skrevet med Guds særlige nåde og hjælp. Det skildrer Den Hellige Qur'ans skønne og sande love og beviser soleklart, at Den Hellige Qur'an er Guds eget sande ord, en bog åbenbaret af al skabningens Herre. Enhver, som lytter til dette foredrag fra begyndelsen til enden, lytter til min behandling af alle 5 emner vil – det er jeg sikker på – få en ny tro og et nyt indre lys. Han vil i foredraget finde en kommentar til hele Den Hellige Qur'an. Dette foredrag er rensset for al menneskelig svaghed, tomt praleri og ubegrundede påstande.

Jeg føler mig ved denne lejlighed ud fra medfølelse med mine medskabninger bevæget til at publicere denne plakat: Jeg inviterer alle til at komme og bevidne Den Hellige Qur'ans skønhed, til at komme og se hvor grusomme vore kritikere er: de elsker mørket og hader lyset.

Den Alvidende Gud har åbenbaret til mig, at mit foredrag vil vinde sejrns palmer. Dets lys af sandhed, visdom og kundskab vil anbringe alle andre parter i skyggen, forudsat de bliver og lytter fra begyndelsen til enden. Det vil ikke lykkes dem at vise noget, der kan sammenlignes med dette, fra deres egne hellige skrifter – være de kristne, sanatani eller Arya hinduer – eller andre. Dette skyldes, at den Almægtige Gud har dekretet, at på denne dag vil

Hans hellige bog åbenbare sit strålende ansigt. Jeg så i en vision en usynlig hånd røre min bolig, hvorved et strålende lys brød frem og spredtes i alle retninger. Noget af dette lys faldt på mine hænder. Derpå proklamerede en person i min nærhed med høj stemme:

Allāhu Akbar! Kharibat Khaibar!

(Allah er den største! Khaibar ligger i ruiner!)

Meningen hermed er følgende: Min bolig, som er målet for denne strøm af himmelsk lys, er symbol på mit hjerte. Lyset, hvormed stedet overstrømmes, er symbol på Den Hellige Qur'ans sandheder. Khaibar er symbol på de religioner, der er besmittet af falske og ugudelige ideer, religioner, som søger at sætte mennesket i Guds sted, at indskrænke den fulde og hele mening i Hans fuldkomne egenskaber. Det er blevet mig åbenbaret, at når indholdet af dette foredrag bliver kendt vidt og bredt, vil falskheden i falske religioner blive afsløret, og Qur'anens sandhed blive spredt og udbredt, til den har nået sit endelige mål.

Derpå overgik jeg fra visionens tilstand til åbenbaringens tilstand og modtog følgende åbenbaring:

Sandelig, Gud er med dig, Gud står hvor du står!

Dette er en forsikring om Guds hjælp i billedsprog. Jeg behøver ikke at skrive mere. Jeg har hermed informeret alle. Lad alle komme på den fastsatte dag og lytte til mit foredrag – selvom det skulle koste et personligt offer. Væksten i deres forståelse og tro vil være langt ud over deres forventninger.

Fred være over dem, der følger retledningen.

Ghulam Ahmad

Qadian

21. december 1896

